

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BEYİN TEMELLİ ÖĞRENMENİN
AKADEMİK BAŞARIYA VE KALICILIĞA ETKİSİ

Tuba ÇENGELCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Danışman: Yard.Doç.Dr. Handan DEVECİ

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

2005

ÖZ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BEYİN TEMELLİ ÖĞRENMENİN AKADEMİK BAŞARIYA VE KALICILIĞA ETKİSİ

Tuba ÇENGELCİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2005

Danışman: Yard.Doç.Dr. Handan DEVECİ

Yaşadığımız yüzyılda hızla değişen yaşam koşullarına paralel olarak toplumsal sürekliliği sağlayacak insan gücünü yetiştirme görevini eğitim kurumları üstlenmiştir. Eğitim kurumları toplumun gereksinim ve beklentilerine yanıt verebilecek; kişisel ve sosyal anlamda hak ve sorumluluklarına ilişkin gerekli bilgi ve beceriye sahip vatandaşlar yetiştirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin, içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı anlamlandırmalarına yardım eden Sosyal Bilgiler dersinin, ilköğretimde sözü edilen bilgi ve becerilerin kazandırılmasına hizmet eden en önemli derslerden biri olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersi içerdiği sözel bilgilerin yoğunluğu nedeniyle özellikle bilgi basamağında bilişsel öğrenmelerin yoğun olduğu bir alan olarak algılanmaktadır. Oysa yaşam koşulları bireylerin yalnızca bilgiye sahip olmalarını değil, bilgiyi sorgulamalarını, farklı zamanlarda farklı durumlara transfer edebilmelerini, eleştirel, yaratıcı düşünebilmelerini bir başka deyişle sahip oldukları bilgiyi kullanabilmelerini gerektirmektedir. Her yönüyle yaşamı yansıtan Sosyal Bilgiler dersinin bu önemli becerilerin gelişimini desteklemesi kaçınılmazdır. Bu zorunluluk Sosyal Bilgiler dersinde farklı öğretim yaklaşımlarının uygulanmasını gündeme getirmektedir. Bu farklı öğretim yaklaşımlarından biri de öğrencilerin beynin doğal işleyiş sürecine uygun öğrenmesini savunan beyin temelli öğrenmedir.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim yedinci sınıfta Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisini belirlemektir. Deneme modellerinden “öntest-sontest kontrol gruplu model”e göre desenlenen araştırma, 2004-2005 öğretim yılı güz döneminde Eskişehir Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim okulunda deney ve kontrol grubu olarak belirlenen 7-A ve 7-B sınıflarında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada veri toplamak amacıyla öğrencilerin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere bir anket formu, öğrencilerin akademik başarılarını ve öğrenilenlerin kalıcılık düzeyini ölçecek bir başarı testi, Sosyal Bilgiler dersinin beyin temelli öğrenmeye göre işlenebilmesi için ders planları, ders notları, sınıf içi etkinlikler için öğretim materyalleri, ayrıca öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşlerini almaya yönelik bir anket formu geliştirilmiştir.

Araştırmayla ilgili tüm istatistiksel çözümlenelerde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Grupların ortalama puanları ile puan dağılımlarının standart sapmaları hesaplanmıştır. Grup içi ve gruplararası karşılaştırmalarda t testinden yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .05 güven düzeyi benimsenmiştir.

Yapılan veri çözümlenmelerinden sonra şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.
2. Sosyal Bilgiler dersinde, beyin temelli öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu arasında öğrenmenin kalıcılık düzeyi bakımından deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır.
3. Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri olumlu yöndedir. Öğrenciler beyin temelli öğrenmenin öğrenmeyi ezbercilikten uzaklaştırdığını; kalıcı ve zevkli öğrenme sağladığını düşünmektedir.

ABSTRACT

THE EFFECT OF BRAIN- BASED LEARNING TO SUCCESS AND RETENTION IN SOCIAL STUDIES

Tuba ÇENGELCİ

Primary Education Department

Anadolu University Graduate School of Educational Sciences, 2005

Supervisor: Assistant Professor Dr. Handan DEVECİ

In our century, education has an important role to educate individuals who will provide the continuity of society for the changing life standarts. Institues of education attempt to educate children as citizens who possess the essential knowledge and skills regarding their personal and social responsibilities and rights and who can fulfill expectations and the needs of the society. From this perspective, it can be said that ‘Social Studies’, which helps students to make sense of their society and the world, is one of the most important courses in elementary education since the above-mentioned knowledge and skills are given via ‘Social Studies’ course in elementary schools.

Since the course of ‘Social Studies’ involves immense verbal content, it is perceived as a course which offers a myriad of opportunities of cognitive learning at knowledge level. On the other hand, the conditions of life require individuals not only who have knowledge but also who are able to criticize, who are able to transfer their knowledge to new situations and who are able to think critically and creatively, in other words, who are able to use their knowledge properly. Thus, it seems inevitable that the course of ‘Social Studies’, which reflects many aspects of the real life, aids in the development of such important skills. This nature of the given course entails the adaption of different teaching approaches in the classroom. One of these approaches is ‘Brain-Based Learning’ which holds that learners learn best if they are taught in accordance with brain naturel learning system.

The present study aims to investigate whether 'Brain-Based Learning' has an effect on academic success and retention. The study was conducted in Şehit Ali Gaffar Okkan Elementary School, Eskişehir. The participants of the study were 7th grade students in Şehit Ali Gaffar Okkan Elementary School. The data was collected in fall term in 2004-2005 academic year. Fall semester, with 7th grade students. Participants were divided into two groups-one as the control group while the other as the experimental group.

In the present study, the following data collection instruments were used; a questionnaire for biographical information, pre and post- tests that were used to measure the learners' academic success and retention level, lesson- plans, various teaching materials for classroom activities, a questionnaire to gather the learners' perspectives on Brain Based Learning.

The data obtained was analysed by a computer programme SPSS. The arithmetic means and standard deviations were calculated for each group. The data was subjected to t-tests for inter- and between- group comparisons. The significance level was .05.

The following results were obtained in the present study:

1. There was a significant difference between the success of control group and experimental group, experimental group being more successful than the control group.
2. There was a significant difference in how much information is retained between the control group and the experimental group.
3. The learners seemed to have positive perspectives on Brain- Based Learning. They seemed to think that Brain- Based Learning provides memorable and enjoyable learning experiences without a need for memorizing content.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Tuba ÇENGELCİ'nin, "Sosyal Bilgiler Dersinde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi" başlıklı tezi 11/07/2005 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yard.Doç.Dr. Handan DEVECİ	
Üye	: Yard.Doç.Dr. Mehmet GÜLTEKİN	
Üye	: Yard.Doç.Dr. Zuhâl ÇUBUKÇU	

Prof.Dr. İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere, yakın çevrelerinden evrensel düzeye uzanan bir çerçevede gereksinim duydukları yaşam becerilerini, bilgileri, davranışları, tutumları ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir derstir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler, öğrencileri yaşama hazırlayan değil; yaşamın kendisini yansıtan bir ders olarak algılanmalıdır. Böylesine önemli işlevleri üstlenen Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel öğretim yöntemleri sınırlı bir değere sahiptir. Günümüz dünyasında nasıl ve neden öğrendiğini bilen, bilgilerini anlamlandırabilen, öğrenmesini kolaylaştıracak stratejilerin farkında olan ve bunları kullanabilen, araştıran, sorgulayan, karşılaştığı problemleri çözebilen, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen bireylerin yetiştirilmesinin gerekliliği düşünüldüğünde, öğretmenin sınıfta geleneksel öğretim yaklaşımlarından farklı öğretim yaklaşımlarını da uygulaması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, eğitim kurumlarında yeni yöntem ve yaklaşımların etkililiğini sınamaya yönelik araştırmaların yapılmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu araştırmanın Sosyal Bilgiler dersine ilişkin öğrencilerin doğal öğrenme sistemlerine ve beynin işleyişine uygun, daha zengin ve nitelikli öğretim etkinliklerinin uygulanmasını sağlayacağı, bu yolla öğrencilerin derse ilişkin akademik başarılarını artırmaları ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeleri umulmaktadır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde yardımcı ve katkısı olan birçok değerli insana teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Araştırmanın gerçekleşmesi sürecinde bana rehberlik eden, karşılaştığım zorlukları yenmemde bana yardımcı olan, sürecin her aşamasında katkısı, yardımcı ve desteğiyle bana güç veren değerli hocam Sayın Yard. Doç. Dr. Handan Deveci'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırma konusunun belirlenmesinden sürecin tamamlanmasına kadar ilgisini ve desteğini esirgemeyen; engin bilgisi ve deneyimi ile bana yardımcı olan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Ersan Sözer'e çok teşekkür ederim. Çalışmanın çeşitli aşamalarında bana katkı sağlayan hocam Sayın Prof. Dr. Şefik Yaşar'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Araştırma sürecinde desteğini esirgemeyen hocam Sayın Yard. Doç. Dr. Mehmet Gültekin'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın uygulama aşamasında bana okulunun kapılarını açan, her türlü olanağı sağlayan Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu Müdürü Sayın Hulusi Karşlı'ya minnet ve şükranlarımı sunarım. Beyin temelli öğrenme yaklaşımını 7-A sınıfında uygulamam için yardımlarını esirgemeyen; kontrol grubunda öğretimi sürdüren öğretmen Koray Aras'a teşekkür borçluyum. Deney grubu olan Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu 7-A sınıfı öğrencilerine, yaratıcılıkları ve bitmek tükenmek bilmeyen enerjileri ile araştırmaya kattıkları sıcaklık ve dinamizm için çok teşekkür ederim.

Çalışmanın çeşitli aşamalarında katkısı ve desteği ile bana yardımcı olan hocalarım Sayın Yard. Doç. Dr. Nazlı Uzun'a, Öğr. Gr. Kemal Polat' a ve Arş. Gr. Ali Ersoy'a teşekkür borçluyum.

Çalışmalarımdayanımdayolan ve beni destekleyen dostlarım Arş. Gr. Hıdır Karaduman'a, Arş. Gr. Aslı Yıldırım'a ve Arş. Gr. Çiğdem Suna'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamım boyunca bana sevgi ile yol gösteren, destek olan aileme; araştırma sürecinde kilometrelerce uzakta olsa da manevi anlamda hep yanımda olan, mutluluğu ve güçlükleri benimle paylaşan kardeşim Esra'ya ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tuba Çengelci

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLO LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.1.1. Sosyal Bilimler İçinde Sosyal Bilgilerin Yeri	1
1.1.2. İlköğretim Programında Sosyal Bilgiler	6
1.1.3. Beyin Temelli Öğrenme	14
1.1.3.1. Beyinde Öğrenmenin Oluşumu	17
1.1.3.2. Beyin Temelli Öğrenme İlkeleri	21
1.1.3.3. Beyin Temelli Öğrenmede Öğrenme-Öğretme Süreci	25
1.1.3.4. Beyin Temelli Öğrenmede Öğretmen ve Öğrenci Rollerini	32
1.1.3.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Beyin Temelli Öğrenme	35
1.1.4. İlgili Araştırmalar	37
1.2. Araştırmanın Amacı	39
1.3. Araştırmanın Önemi	40
1.4. Sayıtlar	41
1.5. Sınırlılıklar	41
1.6. Tanımlar	42

2. YÖNTEM	43
2.1. Araştırma Modeli	43
2.2. Denekler	43
2.2.1. Denkleştirme	44
2.3. Veriler ve Toplanması	46
2.3.1. Kişisel Bilgiler Anketi	47
2.3.2. Başarı Testi	47
2.3.3. Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri	48
2.3.4. Beyin Temelli Öğrenmeye İlişkin Görüş Almaya Yönelik Anket Formu	49
2.3.5. Denel İşlem	50
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	53
3. BULGULAR VE YORUM	55
4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	62
4.1. Sonuçlar	62
4.2. Öneriler	63
EKLER	65
KAYNAKÇA	160

TABLO LİSTESİ

Tablo	Sayfa
1. Geleneksel ve Beyin Temelli Öğrenme Sınıflarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri Bakımından Karşılaştırılması	26
2. Gruplardaki Deneklerin Özellikleri	45
3. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testinden Aldıkları Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular	55
4. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testinden Aldıkları Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular	56
5. Deney ve Kontrol Gruplarının Bilgilerin Kalıcılık Düzeyine İlişkin Uygulanan Başarı Testinden Aldıkları Puanlarla İlgili Bulgular	58
6. Öğrencilerin Beyin Temelli Öğrenmeye İlişkin Görüşleri	60

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil	Sayfa
1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı	6
2. Beynin Temel Bölümleri	17
3. Nöronun Yapısı	19
4. Beyin Temelli Öğrenme Modeli	36

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Eğitim, toplumu oluşturan bireyleri, çağdaş gelişmeler ve ülkenin gereksinimleri doğrultusunda yetiştirme görevini üstlenmiştir. Bu nedenle toplumların bilimsel ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmeleri; hızla gelişen dünyada değişmeye öncülük eden ülkeler arasında yer alabilmeleri ancak eğitimle olanaklıdır.

Eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri öğrencileri, yaşadığı topluma yararlı, iyi, sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Öğrencileri bu amaca ulaştırmada ilköğretim okulları dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi önemli bir role sahiptir (Sözer, 1998a, s.17). Sosyal Bilgiler öğretilimiyle öğrencinin düşünme yeteneğinin, insanlararası ilişkilerinin ve ekonomik bakış açısının geliştirilmesi; temel yurttaşlık hak ve sorumluluklarının kavratılması, anayasanın ve diğer yasaların öngördüğü davranış biçimlerinin benimsetilmesi gerçekteştirilmektedir (Kısakürek, 1989, s.8).

Öğrencilerde demokratik yapı ve değerlere ilişkin anlayış oluşturma; düşünme becerileri ve sosyal eleştiri yeterliği ile bağlantılı olarak karar verme ve katılım becerilerini geliştirme; onlara insan ilişkilerini anlama, sosyal problemlerle başa çıkma için gereksinim duydukları bilgileri sağlama Sosyal Bilgiler dersinin işlevleri arasındadır. Ancak bu temel yeti ve becerilerle donanmış bireyler demokratik toplumun sürekliliğine katkıda bulunabilir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim okullarındaki temel derslerden biridir (Michaelis ve Garcia, 1996, s.3).

1.1.1. Sosyal Bilimler İçinde Sosyal Bilgilerin Yeri

İnsan varolduğu günden bu yana evrende olup bitenleri anlama, tanıma, onun sırlarını çözmeye, doğayı kontrol altına alarak rahat ve güvenli bir yaşam sürdürmeyi istemiş; bu istek doğrultusunda sürdürülen sistemli çabalar bilimi oluşturmuştur. Yapı ve içerik olarak düşünüldüğünde bilim, “geçerliği kanıtlanmış sistemli bilgiler bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Yaşar, 1998, s.160).

Bilim doğada meydana gelen olayların nedenlerini, birbiriyle olan bağlantılarını bulma; onları genelleştirme, kuramlaştırma ve bu kuramsal bilgi yardımıyla daha sonra gerçekleşebilecek durumların nasıl ve ne zaman oluşacağını saptama gibi işlevler üstlenmektedir. Bilim evrendeki fiziki oluşumlardan, insan ve insanın içinde yaşadığı topluma kadar uzanan çok geniş bir alanı kapsamaktadır (Tekeli ve diğerleri, 1997, s.2).

Sosyal Bilimler, eğitim programlarında yer alan temel disiplin gruplarından biridir. Sosyal Bilimler konuları programlarda en kapsamlı dersleri içermekte; öğrencilerin çok yönlü olarak gelişmesine olanak sağlamaktadır. Bu bilgi kategorisi insanın temel gereksinimleri ve toplumsal yaşamına ilişkin davranışları ile ilgilidir (Alkan ve Kurt, 1998, s.91). Kişilerin gereksinimleri ile toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamada insanlara gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma konusunda Sosyal Bilimlere önemli sorumluluklar düşmektedir (Paykoç, 1991, s.2).

Sosyal Bilimler, insanın insanla ve çevresi ile olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Her Sosyal Bilim disiplini insan yaşamının farklı yönünü incelemektedir. Sosyal Bilim disiplinlerini kesin çizgilerle birbirinden ayırmak olanaksızdır. Bunun nedeni sosyal olguların parçalanamaz bir bütün olarak görülmesidir (Kısakürek, 1989, s.3). Her biri farklı bir içeriği vurgulayan Sosyal Bilimler alanına giren disiplinlerin sayısı konusunda tam bir görüş birliğine varılmamıştır. Sosyal Bilimlerin amaçları çerçevesinde Antropoloji, Ekonomi, Coğrafya, Tarih, Siyaset Bilimi, Psikoloji ve Sosyoloji gibi disiplinlerden söz edilebilir. Sosyal Bilimleri oluşturan disiplinleri genel özellikleriyle tanımak Sosyal Bilgiler dersinin doğasını anlamaya yardımcı olmaktadır (Turner, 1999, s.66).

Sosyal Bilimlerin içinde yer alan disiplinlerin her biri Sosyal Bilgiler dersinde önemli rol oynamakla birlikte; Tarih ve Coğrafya ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi için temel disiplinlerdir. Tarih, geçmişin yaşayan kayıdır. Tarih insanın geçmişiyle sınırlı değildir. Felsefenin, ekonominin, kültür ve sosyal olguların da tarihi bulunmaktadır. Tarih insanın diğer insanlarla ve dünyayla etkileşimini incelemektedir (Turner, 1999, s.67). Tarih disiplininde değişim ve insan yaşamının sürekliliği kavramları önem

kazanmakta; geçmişin sistematik biçimde araştırılması bu alandaki temel bilgi kaynağını oluşturmaktadır (Seefeldt, 1989, s.130).

Tarihle birlikte ilköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler dersinin dayandığı temel disiplinlerden biri olan Coğrafya, dünyanın yüzeyi ve bunun insan yaşamıyla ilişkisini inceleyen bilim dalıdır. Coğrafyacılar insanın yaşam koşullarına nasıl uyum sağladığı; dünyayı, coğrafyayı nasıl değiştirdiği konuları ile ilgilenirler. Coğrafya alanında çocukların ne öğrenmesi gerektiği konusunda Coğrafya Eğitimi Ulusal Konseyi (National Council for Geographic Education) beş tema belirlemiştir. Bunlar konum, yer, yerleşim özellikleri, hareketlilik ve bölgelerdir. Coğrafya ilköğretim düzeyindeki öğrenciler için önemlidir. Çünkü bu disiplinde insanlar, yerleşimler ve yaşama ilişkin çalışmalar yapma olanağı bulurlar (Turner, 1999, s.68).

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yer verilen Sosyal Bilim disiplinlerinden biri de Antropolojidir. Antropoloji insanı biyolojik bir varlık olarak ele alan, insanın kültürünü oluşturmasını, çevreye uyumunu inceleyen bir disiplindir. Antropolojinin konusu insan, toplum ve kültürlerdir. Antropolojiden elde edilen veriler sayesinde öğrenciler, insanların, toplumların benzerlik ve farklılıklarını görmekte; bu benzerlik ve farklılıkların nedenlerini kavramaktadır (Erden, ?, s.44).

Ekonomi, insanların istek ve gereksinimlerini karşılamak için kaynakları dengeli bir şekilde kullanmak üzere bireyler ve gruplar tarafından alınması gereken kararlarla; üretim, tüketim ve dağıtım sorunuyla ilgili çalışma alanıdır. Öğrencilerin ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmeyi amaç edinen Sosyal Bilgiler dersinin bu disiplinin sağladığı bilgilerden yararlanması önem taşımaktadır (Doğanay, 2002, s.33).

Psikoloji, çevre, insan ve davranışlar arasındaki etkileşimi inceleyen bilimdir. Davranışlar, belli çevresel koşullar içinde oluşan olaylardır. Psikoloji sınıf içindeki sosyal davranışlara ve öğrenmeyle ilgili çeşitli öğelere ilişkin görüş kazandırır. Öğrenciler diğer insanların davranışlarının nedenlerini anlamaya gereksinim duyarlar (Külahoğlu, 2004, s.4). Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere toplumsal kişilik

kazandırma sürecinde öğrencilerin insan, çevre ve davranışlar arasındaki etkileşimin doğası konusunda bilgilendirilmeleri Psikoloji disiplini ile gerçekleştirilmektedir.

Psikoloji çevre, insan ve davranışlar arasındaki etkileşime odaklanırken devlet ve yönetim süreçleri ile ilgilenen Siyaset Bilimi ise tüm siyasi sistemdeki insan davranışları, yasalar, adalet ve uygulama süreçlerini kapsamaktadır. İlköğretim düzeyinde öğrenciler devletin görevleri ve oluşumunun bilincindedir. Siyasi farkındalık onların coğrafi ve tarihi anlayışlarıyla iç içedir. İlköğretim süresince öğrenciler doğru, yanlış, hak, otorite, güç, güvenlik gibi siyasetle ilgili temel kavramları özellikle Sosyal Bilgiler dersinde geliştirirler (Turner, 1999, s.71).

Siyaset Bilimi gibi Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yer verilen bir diğer disiplin olan Sosyoloji, toplumun yapısını, toplumsal kurumları, toplumdaki insan gruplarının işlevlerini, özelliklerini, bunlar arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalıdır (Fidan ve Erden, 1998, s.42). Sosyal Bilgiler öğretiminde Sosyolojinin çok önemli bir yeri vardır. Aile, okul, komşuluk, devlet gibi temel toplumsal kurumlar, bu kurumlar içindeki statü ve roller ilköğretim düzeyinde öğrencilere Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kazandırılmaktadır (Erden, ?, s.40).

İlköğretim düzeyinde öğrencileri iyi ve sorumlu bir vatandaş olarak yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler dersinin içeriği, başta Tarih ve Coğrafya olmak üzere temel özellikleri ile yukarıda sözü edilen Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi, Psikoloji ve Sosyoloji gibi Sosyal Bilim disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak oluşturulmaktadır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler arasında çok yakın bir ilişki olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilimler ile Sosyal Bilgiler kavramlarının çoğunlukla eş anlamlı olarak kullanılmalarına karşın, bu iki kavram arasındaki ayrımı göz ardı etmemek gerekir. Sosyal Bilimlerin bilimsel anlamda insanın insanla ve çevresiyle etkileşimini incelemesine karşılık, Sosyal Bilgiler insanın toplum olarak yaşayışını, davranışını, temel gereksinimlerini, bunların karşılanma biçimlerini, giderilmesi için yapılan çalışmaları ve ilgili kurumları ele almaktadır. Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin bulgu

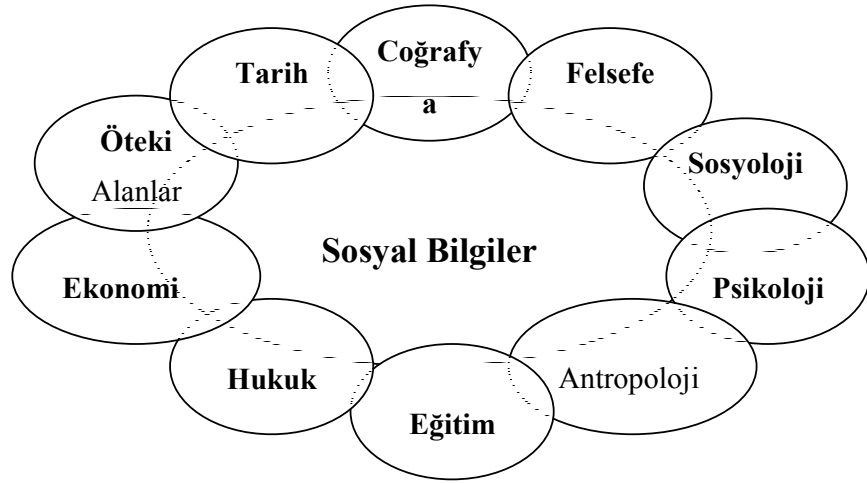

ve ayrıştırılmalarının, bir toplumda yaşayan insanlar için gerekli olan temel ve ortak öğelerini kapsamaktadır (Kısakürek, 1989, s.5). Sosyal Bilimler bilgi; Sosyal Bilgiler ise program yapısı ile ilgilidir. Birincisi bilgi kategorisi iken ikincisi program kategorisidir. İnsanoğlunun sosyal ilişkilerini konu edinen bilgi kategorileri Sosyal Bilimleri oluşturmaktadır (Varış, 1996, s.131).

Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin, öğretim için seçilmiş ve değişmeyen bölümünü oluşturmaktadır. Sosyal Bilimler, araştırma, deney, buluş ve benzeri bilimsel etkinlikleri içermekte, insan, toplum; onların değerleri, çevreleriyle ilişkileri ile ilgilenmekte ve bu konudaki bilgileri genişletmeye çalışmaktadır. Sosyal Bilgiler, okul programlarında Sosyal Bilimlerin yöntemlerini, içeriğini ve bulgularını basit bir düzeyde ele alarak işlemektedir (TED, 1987, s.7). Kimi batılı bilim adamlarına göre Sosyal Bilimlerin, öğretim için seçilmiş ve değişmeyen bölümünü “Sosyal Bilgiler” oluşturmaktadır (Sözer, 1998a, s.3).

Erden (...?, s.8) Sosyal Bilgileri “ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” biçiminde tanımlamaktadır.

Sönmez’e (1997, s.3) göre ise Sosyal Bilgiler, “toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlanabilir. Toplumsal gerçekle, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik anlaşılmalıdır. Bu bağlamda insanın yaşamında kullandığı ve zorunlu olan, onun daha kolay, mutlu ve rahat yaşamasını, kendini gizilgüçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın kapsamına girebilir (Sönmez, 1997, s.3). Şekil 1’de de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler tüm Sosyal Bilimlerin kesiştiği bir alan olarak düşünülebilir.

Şekil 1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı

Kaynak: Sözer, 1998a, s.7.

Sosyal Bilimlerin birbirini tamamlayıcı niteliği, disiplinlerarası yaklaşımı desteklemekte ve bunu gerekli kılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, bu yaklaşıma paralel olarak temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinlerarası bir yaklaşımla alıp yoğurmakta; ilköğretim düzeyine, kendi yapısına ve doğasına uygun bir anlayışla varlığını bütünleştiren bir ders olarak programdaki yerini almaktadır (Sözer, 1998a, s.7).

1.1.2. İlköğretim Programında Sosyal Bilgiler

İlköğretim okullarında yer alan Sosyal Bilgiler dersi toplumsal sürekliliği sağlayacak sorumlu yurttaşların yetiştirilmesine hizmet etmesi bakımından önemli bir yere sahiptir. Araştırmalar yaklaşık olarak on iki yaşından sonra yetişkin kişiliğinin biçimlenmeye başladığını; kişiliğin baskın özelliklerinin çocukların ilköğretimi bitirdiği dönemlerde geliştiğini göstermektedir. Bu bağlamda demokratik topluma etkin katılımı sağlamak için ilköğretim döneminin özelliklerinden yararlanarak çocukların çeşitli tutumları, kişilik özelliklerini, değer sistemlerini ve davranış kalıplarını Sosyal Bilgiler dersinde kazanmaları sağlanabilir (Kaltsounis, 1987, s.4).

İlköğretimdeki Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde en önemli amaç, öğrenciye “toplumsal kişilik” kazandırmaktır. Toplumsal kişiliğin en önemli özelliği ise iyi bir yurttaş olmaktır. İyi bir yurttaş olmaktan amaç, kişinin görev ve sorumluluklarını bilmesi, çevresine ve çevresindeki olaylara karşı bilinçli olmasıdır (Binbaşıoğlu, 1981, s.42). Bu derste öğrenci, toplumsal sorunlarla karşı karşıya getirilerek toplumsal yaşamla kaynaşmaya yönlendirilir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi, öğrencinin toplumsal kişiliğinin oluşturulmasında önemli bir işlevi yerine getirmiş olur (Sözer, 1998b, s.15). Sunal ve Haas’a (2002, s.9) göre Sosyal Bilgiler öğretiminin temel amacı demokrasiyi benimsemiş bir toplumda, kültürel farklılıkları zenginlik kabul eden vatandaşlar olarak bilgi edinme ve karar verme becerilerini geliştirmeleri için öğrencilere yardım etmektir.

Genel olarak, evrensel düzeyde Sosyal Bilgiler dersinin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır (Turner, 1999, s.8):

- Demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar yetiştirme,
- Öğrencilere, daha sonraki öğrenim yaşamlarında gereksinim duyacakları bilgi ve becerileri kazandırma,
- Çağdaş ve sosyal konulara ilişkin bilinç ve anlayış geliştirme,
- Kavram geliştirme,
- Sosyal Bilimlerin yöntemlerinin öğretimi,
- Sosyal Bilgileri öğrenmeye isteklilik konusunda öğrencileri güdüleme,
- Problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirme,
- Dünya vizyonuna sahip küresel değerle donatılmış vatandaşlar yetiştirme.

ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) ise Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını şu şekilde belirtmektedir (www.socialstudies.org/positions/powerful/, 2005):

- Toplumsal yaşam anlayışı çerçevesinde bireysel ve kültürel kimliği tanımlama,
- Okulda ve toplumda katılım ve gözlem etkinliklerini gerçekleştirme,
- Dünyayla ilgili önemli konulara ilişkin duyarlılık geliştirme,
- Demokratik ilkelere dayalı olarak karar verme becerilerini kazanma,
- Toplumsal olaylara vatandaş olarak katılım sağlama.

Sosyal Bilgiler dersinin evrensel düzeyde belirlenen amaçlarına bakıldığında, toplumsal yapı içerisinde bireysel, toplumsal ve kültürel kimliğinin bilincinde olan; demokratik değerleri ve yaşam biçimini benimsemiş; ülkesini ve tüm dünyayı ilgilendiren sorunlara duyarlı; problem çözebilen, karar verebilen ve vatandaşlık sorumluluğunun gerektirdiği katılım becerilerini kazanmış bireyler yetiştirilmesinin vurgulandığı görülmektedir.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.1998 tarih ve 62 sayılı Kurulu Kararı ile kabul edilen, Nisan 1998 tarih ve 2487 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan "İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda dersin genel amaçları;

- vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları,
- toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri,
- çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri,
- ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini

geliştirmek yönünden olmak üzere dört boyutta dile getirilmiştir (MEB, 1998, ss.537-538).

Sosyal Bilgiler dersi programının dört boyutta dile getirilen amaçlarında, ilköğretimde daha önce yıllarca uygulanmış olan Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına göre, birtakım değişiklikler yapıldığı, amaçların sayıca artırıldığı ve bir bakıma Tarih-Coğrafya eğitimiyle sınırlandırıldığı görülmektedir (Sözer, 1998a, ss.22-23).

Öğrenciler bu derste:

A. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılap ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.

2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğe olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakarlığı göze alabilecek bir karakter kazanır.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.

4. Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar, Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirir.

5. Türk milletinin zeka ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.

6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler.

7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.

8. Toplumunu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.

9. Türk inkılabının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar, Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olarak yetişirler.

10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakarlığı göze alabilme bilinci kazanırlar.

11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.

13. Kanun kavramını benimser, kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.

14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanır, onları korumak gerektiğini öğrenirler.

B. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;

1. İnsanların birbirine muhtaç olduklarını anlar; grup etkinliklerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.

2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılama gerektğini benimserler.

3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.

4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.

5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorluğunu kavrarlar.

6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler.

C. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;

1. Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında seveerek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.

2. Türkiye'nin yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.

3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler. Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.

4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama biçimlerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.

5. Plan, kroki, harita ve grafik bilgilerini kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.

6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

Ç. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden,

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.
2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.
6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.
7. Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar.

Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında yaptığı bir çalışma ile ilköğretimde uygulanan programları yeniden hazırlamıştır. Taslak olarak hazırlanan bu programlar, 2004-2005 öğretim yılında on ilde pilot olarak uygulamaya konulmuştur. Bu programların 2005-2006 öğretim yılında ülke çapında yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Sosyal Bilgiler İlköğretim 4. ve 5. sınıflar için hazırlanan programa bakıldığında, programın vizyonununun 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, Sosyal Bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek olduğu görülmektedir (MEB, 2004, s.43). Hazırlanan yeni program çağdaş gelişmeler ışığında öğrencilerin bilgiyi üreten ve kullanan bireyler olarak yetişmelerini, gereksinim duydukları beceri ve değerleri kendi yaşantıları yoluyla geliştirmelerini amaçlamaktadır. Bu bağlamda programın, öğrenci merkezli eğitim anlayışını benimseme ve yaşama geçirme konusunda çok olumlu bir girişim olduğu söylenebilir.

Halen uygulanmakta olan ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.1998 gün ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı"nda Sosyal Bilgiler Programının genel amaçları (MEB, 1998, ss.537-538) ayrıntılı olarak verilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 1998 yılında, ilk elde taslak olarak uygulamaya konmuş olan Sosyal Bilgiler Programının, önceki yıllarda belirli bir süre uygulanmış olan programa göre daha da geliştirildiği ve günümüzün koşullarına, gereksinimlerine uygun duruma getirildiği söylenebilir. Bu noktada önemli olan, programın belirlenen amaçlar doğrultusunda, gerektiği gibi uygulanması ve beklenen yararın en üst düzeyde sağlanmasıdır. Diğer bir deyişle, amaçların davranışa dönüşmesi toplumun en önemli beklentisidir (Sözer, 1998a, s.19).

Eğitim programının, amaçlardan sonra gelen bir diğer yapısal ögesi içeriktir. İçerik ögesinde belirlenen amaçlara ulaşmak için “ne öğretelim?” sorusuna yanıt aranmaktadır (Gürkan, 2003, s.28). İçerik seçiminde en önemli nokta içeriğin öğretim programında yer alan amaçlarla tutarlı olmasıdır. Ayrıca içeriğin bilimsel açıdan doğru, güncel ve iyi düzenlenmiş olmasına özen göstermek gerekmektedir (Demirel, 2000, s.35).

Sosyal Bilgiler dersinde içerik Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık, Ekonomi, Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Hukuk ve Eğitim alanlarıyla ilişkili olmak üzere çok yönlü bir bütün olarak ele alınmalı; içeriğin sunulmasında yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa doğru bir sıra izlenmelidir (MEB, 1998, ss.533-534).

Sosyal Bilgiler programında, ünitelerin sınıflara göre dağılımına bakıldığında altıncı sınıfta altı, yedinci sınıfta yedi ünitenin yer aldığı görülmektedir. Altıncı sınıfta Demokratik Hayat, Coğrafya ve Dünyamız, Türkiye Tarihi, Moğollar ve Diğer Türk Devletleri, Türkiyemiz, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu; yedinci sınıfta ise Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri, İstanbul'un Fethi ve Sonrası, Avrupa'da Yenilikler, 17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti, Osmanlı Kültür ve Uygarlığı, Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası üniteleri yer almaktadır (MEB, 1998, ss. 544-545).

Altıncı ve yedinci sınıftaki Sosyal Bilgiler dersinin üniteleri incelendiğinde, altıncı sınıftaki Demokratik Hayat ünitesi dışındaki ünitelerin Tarih ve Coğrafya konularından oluştuğu görülmektedir. İlköğretim Sosyal Bilgiler programında altıncı ve yedinci sınıf düzeyinde oldukça yoğun bir içeriğe yer verildiği söylenebilir. Üniteler

öğrencilerin yakın çevrelerini, Türkiye'yi, komşu ülkeleri ve Türk dünyasını tanımalarını; ülkelerinin ve uluslarının tarihi konusunda temel bilgileri edinmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

Eğitim programının amaçlarını öğrencilere kazandırmaya hizmet edecek içeriğin belirlenmesinden sonra öğrenme-öğretme süreci devreye girmektedir. Süreç boyutunda, öğrencilere istenilen davranışların kazandırılmasını sağlayan öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi yer almaktadır. Öğrencilerde istenilen davranışların geliştirilebilmesi, yaşantıların etkili biçimde düzenlenmesine bağlıdır. Bu bakımdan bu yaşantıların düzenlenmesinde kimi noktalara dikkat edilmesi, öğrenmelerin nasıl gerçekleştiği ve bireye nasıl öğretilceğinin bilinmesi gerekmektedir (Demirel, 1997, s.129).

Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi için sürecin anlamlı, bütünlendirici, değer temelli, zorlayıcı ve etkin olması gerekir. Birbirleriyle eşit derecede öneme sahip bu beş özellik şu şekilde açıklanabilir (www.socialstudies.org/positions/powerful/, 2005):

- Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme-öğretme sürecinin **anlamlı** olabilmesi için öğrencilerin yeni öğrendikleri bilgilerle önceki bilgi ve deneyimlerini ilişkilendirmesi, eleştirel ve yaratıcı düşüncelerinin desteklenmesi gerekir. Bu süreçte öğrenciler ayrıntılı bilgiyi ezberlemek yerine, öğrendikleri bilgi ve becerileri okulda ve okul dışında nasıl kullanabileceklerini araştırırlar.
- Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme-öğretme sürecinin **bütünlendirici** olabilmesi için süreçte geçmiş yaşantılar ve geleceğe bakış kapsamında zamanın bütünlendirilmesi; programdaki konular aracılığıyla okuma, yazma, iletişim, araştırma, gözlem, analiz, sentez gibi tüm derslere yönelik becerilerin bütünlendirilmesi gerekir.
- Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme-öğretme sürecinin uygun oranda **zorlayıcı** olması, öğrencilerden eğitimsel amaçları kazanabilmeleri için bireysel ya da bir grubun üyesi olarak etkinliklere katılmaları ve kendilerine verilen sorumlulukları dikkatli ve özenli biçimde yerine getirmelerinin beklenmesi anlamına gelir.

- Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme-öğretme sürecinin **değer temelli olması**, konuların etik boyutlarının ve sosyal değerlerin sürece yansıtılması anlamına gelmektedir. Öğrenciler bu derste arkadaşlarıyla sosyal etkileşimde bulunurken onların haklarına saygılı olmayı, temel demokratik kavramları ve ilkeleri, karar verme süreçlerine katılım sağlamayı öğrenmelidir.
- Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme-öğretme sürecinin **etkin olması** ile öğrencilerin sürece etkin biçimde katılarak önceki bilgileri, inançları, deneyimleri ile yeni konu arasında bağlantılar geliştirerek içeriği anlamlandırmaları anlaşılmaktadır. Öğrenciler sorular sorarak, düşüncelerini paylaşarak, yaşamla bağlantı kurarak kendi anlamlarını kendileri oluşturmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere kazandırmayı amaçladığı bilgi, beceri, tutum ve değerler nedeniyle, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin etkin olmasını gerekli kılmaktadır. Öğretmen, içeriği öğrencilerin kendilerinin anlamlandırmalarını ve düşünme becerilerini geliştirmelerini sağlayacak olanaklar oluşturmalıdır. Süreci öğrencilerin ilgisini çekecek yöntem, teknik, araç ve gereçlerle desteklemeli ve öğrencilerin bilgiyi kendi yaşam deneyimleri ile kazanmalarını sağlamalıdır.

Çok yönlü düşünme, karar verme, insan ilişkilerini, ekonomik verimliliği geliştirme ve kendini gerçekleştirmeyi vurgulayan Sosyal Bilgiler dersinde bilişsel, duyuşsal ve devinimsel türde amaçlar bulunmaktadır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretiminin değerlendirilmesi çok yönlü bir temele dayanmaktadır. Öğretmen bu amaçla yazılı yoklamalar, sözlü yoklamalar, çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testleri, kısa yanıtı testler, gözlem, görüşme ve anket gibi değerlendirme tekniklerini kullanabilir (Deveci, 2003, s.14). Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan değerlendirme teknikleri öğrencinin geçmişi, kendisi ve çevresi hakkındaki bilgisini, tarihsel ve coğrafi becerileri kullanma yeteneğini geliştirmedeki ilerlemesini ölçmeye çalışmalıdır (MEB, 2004, s.107).

İlköğretim programında yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin vatandaşlık becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamakta; toplumun gereksinim duyduğu bireyleri yetiştirme görevini yerine getirmektedir. Ancak Sosyal Bilgiler dersinin kendisinden

beklenen işlevi yerine getirebilmesi için programın amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutlarında öğrenci gereksinimlerinin ve kazandırılmak istenen bilgi, beceri, değer ve tutumların niteliğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler, öğrencilerin sosyal yaşamla ilgili problemlerle ilgilenmelerini sağladığında, öğrenciler gözlem yaparak, soru sorarak, bilgiyi araştırarak, görüşlerini tartışarak bireyleri değiştirmek için harekete geçecektir. Öğrenciler Sosyal Bilgileri başardığında, dünyaya ilişkin kendi anlayışlarını yapılandıkları gibi düşünme becerilerini ve tüm okul programından elde ettikleri bilgileri bütünleştirmekte ve sunulan problemleri çözmek için araştırma yapmaktadır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler tüm okul programının en temel parçası olmalıdır (Sunal ve Haas, 2002, s.9). Öğrencinin toplumsal yaşamı anlayarak bu sürece etkin katılım için gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandığı Sosyal Bilgiler dersi güncel gelişmelerle tutarlı, çağdaş öğrenme yaklaşımlarıyla sunulduğunda daha verimli bir etkiye sahip olacaktır.

Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişim doğrultusunda, eğitim süreci sonunda bireylerin kazanmış olması beklenen beceriler de farklılaşmaktadır. Günümüzde yalnızca kendisine sunulan bilgiyi alıp ezberlemeye çalışan değil, nasıl öğrendiğini bilen, öğrendiklerini anlamlandırabilen, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgilerini uygulamaya koyabilen bireylere gereksinim duyulmaktadır. Bu becerilere sahip bireylerin yetiştirilmesinde işe koşulabilecek yaklaşımlardan biri de beyin temelli öğrenmedir. Beyin temelli öğrenme beynin işleyiş ilkeleri ile çelişmeyen bir ortamda anlamlı, kalıcı ve zevkli öğrenmenin gerçekleşmesini amaçlamaktadır.

1.1.3. Beyin Temelli Öğrenme

Beyin temelli öğrenme, anlamlı öğrenme için beyin kurallarının kabul edilmesini ve öğretimin zihindeki bu kurallarla örgütlenmesini içerir. Bir başka deyişle bu yaklaşımın amacı, anlamlı bir öğrenme ve öğretme için her şeyden önce öğrenme işlevini yerine getiren beynin biyolojik yapısının ve işleyiş kurallarının benimsenmesini ve öğretme sürecinin bu işleyiş kurallarına göre yapılandırılmasını sağlamaktır (Caine ve Caine, 2002, s.4).

Varolan eğitim anlayışları ve bu anlayışları temsil eden yöntem ve tekniklerdeki başarısızlıklar, eğitimcilerin yeni arayışlara girmesini sağlamıştır. Beyin içi görüntüleme teknikleri ve nörobiyolojik çalışmalar beynin işleyişi ve öğrenme konusundaki geleneksel anlayışların sorgulanmasına neden olmuştur. Bu sorgulamada öğretimle ilgili olarak şu sorulara yanıt aranmıştır (Açıkgöz, 2003, s.236; Caine ve Caine, 2002, ss.13-22):

- Fabrika modeli, okulların yapısı ve işleyişi için uygun bir model midir?
- Davranışçılık insanların nasıl öğrendiğini açıklamaya uygun bir model midir?
- Okullar yeni neslin gereksinimlerine yanıt verebiliyorlar mı?
- Günümüzde eğitim araştırmalarındaki yaklaşımlar yeterli ve uygun mudur?

Bu sorulara verilen yanıtlar olumsuz olmuştur. Fabrika modeli sanayinin gelişmesi ile ortaya çıkmıştır. Sanayi toplumundaki fabrikaları işletecek ve çalıştıracak insan gücünü okullar hızlı bir şekilde yetiştirmeye başlamıştır. Yalnızca belli özelliklere sahip insanların yeterli kabul edildiği bir zamanda okullar, kendileri de bir fabrika gibi çalışarak öğrenci yetiştirmiştir. Bu anlayış zamanla okulların fabrika, öğrencilerin hammadde, öğretmenlerin ise işçi gibi görülmesine yol açmıştır. Fabrikalarda üretim belli yer, zaman ve miktarlarda gerçekleşir, hammadde üretim hattı üzerinde çeşitli işlemlerden geçerek ürün halini alır (Caine Caine, 2002, s.13).

Fabrikada sonunda tek tip ürün elde edilirken, okul sonunda da tek tip ürün elde edilmeye çalışılmaktadır. Ancak okulların çıktıkları olan öğrencilerin tek tip olmamaya gösterdiği direniş, her bir bireyin kendine özgü olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin zihinsel yapıları, nasıl öğrendikleri, ne hissettikleri göz ardı edilmektedir. Bu da öğretim sürecinde pek çok sorunla karşılaşılmasına neden olmaktadır (Jensen, 1998a, s.1).

Fabrika modeli, davranışçı yaklaşımın en iyi işlediği bir ortamdır. Bu yaklaşımda ödül ve cezalar ön plandadır. Ancak bunlar, oldukça karmaşık ve yanlış anlaşılmaya yatkındır. Okullarda ödül ve ceza aracı olarak en çok notlar kullanılmaktadır. Bu ödül ve ceza araçları, öğrencilerin kendileri tarafından değil de bir öğretmen tarafından

kullanıldığı için, öğrenciler öğretmenin istediği şekilde davranmakta, kendi istediklerini ve özgün kişilik gelişimlerini arka plana atmaktadırlar. Ayrıca öğrenciler not için ders çalışır duruma gelmekte ve bu durum öğrencilerin içsel güdülenmesini azaltmaktadır. Oysa en büyük ödül ve içsel güdülenmeyi sağlayan şey, gerçek öğrenme sonunda hissedilen zevk ve heyecandır. Dersler ve sorular bu yaklaşımda önceden belirlendiği ve yaratıcılığa açık olmadığı için öğrenmeler anlamlı şekilde gerçekleşmemekte ve öğrenciler ezberlemeye zorlanmaktadır (Caine ve Caine, 2002, ss.16-17).

Bu paradigmada özel bir dönüşüm 1950 ve 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. Bu yıllarda insan davranışları ile ilgili baskın kuramlar John Watson ve B. F. Skinner gibi psikologların doktrinlerinden etkilenmiştir. Onların davranışçı kuramları şunları öne sürmekteydi: “Beynin içinde ne olduğunu bilemeyiz, ancak dışarıda ne olduğunu görebiliriz. Davranışları ölçelim ve pekiştiricilerle onları düzenlemeyi öğrenelim. Eğer davranışı beğenirsek ödüllendirelim, beğenmezsek cezalandıralım.” O zamanlarda beyin ile ilgili bilinenler düşünüldüğünde, bu yaklaşımın anlamlı olabileceği düşünülmektedir (Jensen, 1998a, s.2).

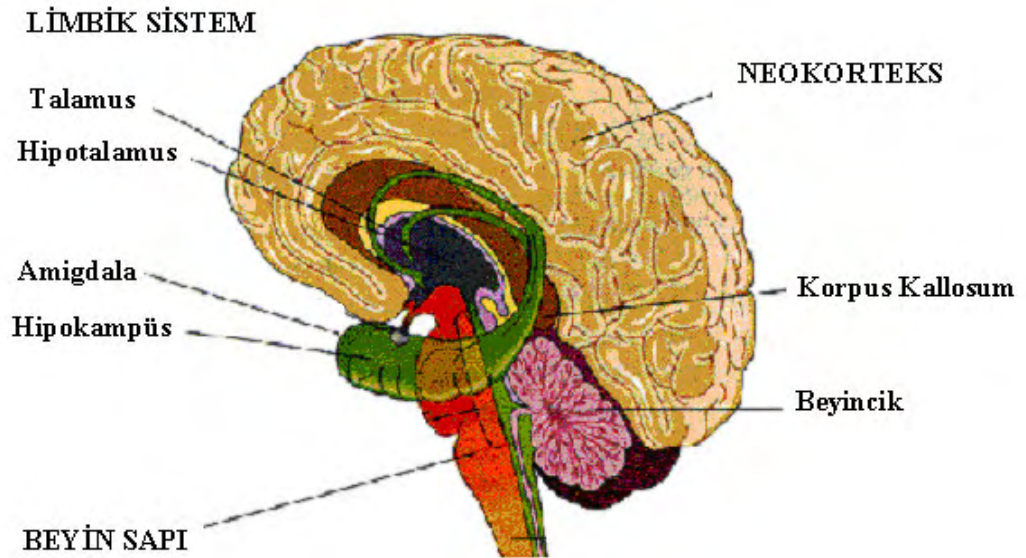
Geleneksel sınıflardaki birçok öğretim uygulaması davranışçılık biliminden türetilmiştir. Davranışçılar eğitimin niteliği konusunda gözlenebilenlere bakarak yargıda bulunurlar. Öğrencinin öğrenmesinin sınıfta ne yaptığına bağlı olduğu düşünülür. Öğrenme başarısını belirlemede öğrenci beyninin güçlü etkisi hesaba katılmaz (Stevens, 2001, s.70).

Öğrencilerin beyni bilgiyi işlemede gözlenemediğinden, öğrenme sürecinde sayılamayan bir değişkendir. Davranışçı felsefeyi izleyen sınıflarda öğretmenin bilgiyi pasif öğrencilere iletmesi beklenir. Önceki bilgiler, sınıftaki öğrenme çevresi ya da öğrencilerin konuya ilgisi gibi durumlar göz önünde bulundurulmaz. Okullardan öğrencileri doğrusal düşünme ve fabrika modelinin egemen olduğu bir dünyaya katılıma hazırlamaları beklenmektedir. Bu nedenle iletilimsel eğitim modeli öğrencilere yeterli biçimde verilmektedir. Bununla birlikte son yüzyılın sonlarına doğru öğrencilerde farklı niteliklere gereksinim duyulmuştur. Yaratıcı düşünme becerileri, problem çözme ve işbirliği gruplarında çalışma ortaya çıkmıştır (Stevens, 2001, s.71).

Nörobilim, nörodilbilim ve bilişsel psikoloji alanlarında son yıllarda beyinle ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Beyin araştırmalarının eğitime yansması ile de beyin temelli öğrenme yaklaşımları önem kazanmaya başlamıştır. Yeni beyin araştırmalarının öğretme ve öğrenmede uygulanması çok önemli bir yeniliktir. Bu yenilik okullardaki öğretim stratejilerinin, sınıf ortamının, teknoloji kullanımının, disiplin anlayışının, değerlendirme yöntemlerinin, bütçe önceliklerinin, sanat ve beden eğitimi anlayışının gözden geçirilerek değiştirilmesini sağlayacaktır (Jensen, 1998a, s.1).

1.1.3.1. Beyinde Öğrenmenin Oluşumu

Beyin araştırmalarının, beynin yapısı ve çalışma sistemine ilişkin bulguları eğitimsel uygulamalara yön verecek nitelik taşımaktadır. Öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini anlamak ve öğretimi kolaylaştırmak için beynin temel bölümlerine ilişkin bilgi sahibi olmak önem taşımaktadır. Yapılan çalışmalar beynin; beyin sapı, limbik sistem ve neokorteks olmak üzere üç temel bölümden oluştuğunu ve her birinin farklı görevleri olduğunu ortaya koymaktadır (Özden, 2003, ss.43-45). Şekil 2’de beynin temel bölümleri görülmektedir.

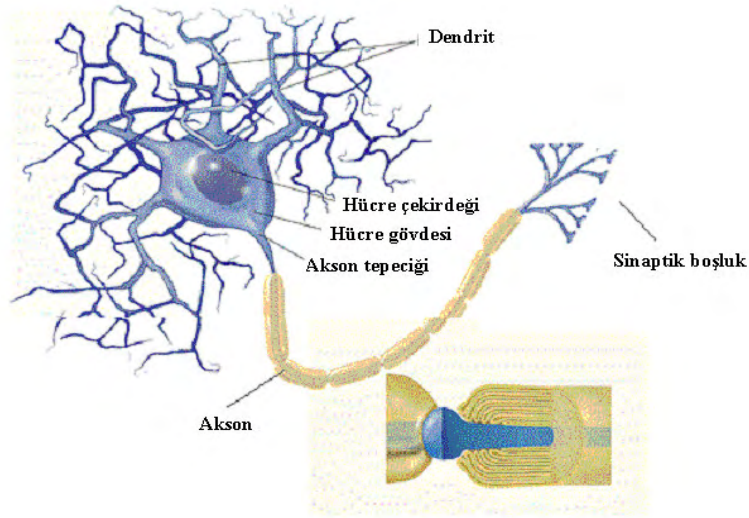
Şekil 2. Beynin Temel Bölümleri

Kaynak: <http://www.math.tu-dresden.de/~belov/brain/brainstruc.html>, 2005.

Beynin temel bölümlerinden beyin sapının görevi, bireyin fiziksel olarak yaşamını sürdürmesini sağlamak olduğundan bu bölümde düşünme ve yeni öğrenmeler gerçekleşmez. Limbik sistem beyin sapının üstünde yer alır. Duyguları kontrol merkezi olması nedeniyle duygusal beyin olarak da adlandırılır. Limbik sistem talamus, hipotalamus, hipokampus ve amigdala gibi bölümlerden oluşmaktadır (Caine ve Caine, 2002, s.57). Zihinsel fonksiyonların merkezi olan neokorteks beynin büyük bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölüm görme, işitme, konuşma ve düşünme gibi üst düzey zihinsel görevleri yönetir (Özden, 2003, s.45). Öğrenmenin anlamlı hale geldiği yer burasıdır. Limbik sistem ile neokorteks arasındaki ağı yoğun şekilde işlemesi insanların bilinçli biçimde hareket etmesini sağlamaktadır (Caine ve Caine, 2002, s.70).

Neokorteks sağ ve sol yarı küre olmak üzere ikiye ayrılır. Şekil 2’de görülen korpus kallosum, iki yarı küreyi sayısız birleştirici nöron ağları ile bağlamakta, bir köprü görevini görmektedir. Bu durum beyinde fizyolojik açıdan bir bütünlük olduğunu ortaya koymaktadır (Jensen, 1998b, s.19). Sağ yarıküre görsel, duygusal, bütünsel, örüntüsel tanıma, hayal gücü, ritim, renk, boyut gibi düşünme biçimlerini kapsayıp, eş zamanlı süreçleri denetlerken; sol yarıküre sözel, mantıksal, çözümsel, sayısal süreçleri kontrol eder ve olgulara dayalı düşünme biçimini kullanır. Bir başka deyişle, konuşma, okuma, yazma ve sayılarla düşünme sol yarı kürede; uzamsal algılar, geometri, zihinsel tasarımlama da sağ yarı kürede meydana gelmektedir (San, 2001).

Bölümleri arasında işleyiş bakımından bütüncül bir yapı gösteren beyindeki temel bilgi işleme birimi, elektriksel hareketleri toplayabilen ve gönderebilen hücreler olan nöronlardır. Nöron adı verilen beyin hücreleri diğer hücrelerden farklıdır. Diğer hücrelerde olduğu gibi hücre gövdesine sahiptir, ancak bunun yanında akson ve dendrit adı verilen çıkıntıları bulunmaktadır. İnsan beyinde yaklaşık 100 milyar nöron vardır ve her biri diğer binlercesi ile sinapslar aracılığıyla bağlantı halindedir (D’arcangelo, 2000, s.68). Şekil 3’te nöronun yapısı görülmektedir.

Şekil 3. Nöronun Yapısı.

Kaynak: <http://www.cybersisman.com/psych1a/unit7/unit7notes.html>, 2005.

Öğrenme elektro-kimyasal bir süreçtir. Duyular tarafından üretilen elektrik enerjisi beynin orta bölgesindeki talamusa gelir. Elektrik sinyalleri buradan beynin çeşitli alanlarına gönderilir. Hücre gövdesi, aksonu elektrik enerjisi ile uyardığında, o da diğer kimyasalları sinaptik boşluğa doğru gönderir. Uyarıcı, nöronlar düzeyinde işlenir. Nöronlar birbirileri ile iletişim kurduğunda öğrenme meydana gelir. Hücreler hücre gövdesi, dendritler ve akson bölümleri boyunca iletişim kurarlar. Nöron bilgiyi aksonuna göndererek diğer nöronla bağlantı kurar, diğer nörona dokunmaz. Mesaj gönderici nöronun aksonundan alıcı nöronun dendritine sinaps adı verilen bir boşluktan ulaşır. Nöronlar bağlantı kurduğunda beyin dendritleri büyütür ve sinapsları güçlendirir. Nöronların birbirleriyle art arda bağlantı kurması birlikte ateşlenen, harekete geçen nöral bağlantı örüntülerini oluşturur (Tileston, 2000, s.2).

Nöral bağlantı örüntülerini oluşturan uyarıcıların tekrarı belleği oluşturur. Eğer örüntü tekrar ve uygulamalarla bu süreçte tekrarlanırsa, birleşmiş grupların birlikte ateşlenme eğilimi yükselir. Bu sinaptik bilinç ve duyarlık uzun süreli potansiyel (LTP) olarak adlandırılır. Sonuçta örüntü ateşlenmesinin tekrarlanması nöronları birbirine bağlar, biri ateşlendiğinde tümü ateşlenir ve yeni bellek izi oluşturur. Bu bireysel izler birleşerek ağları oluşturur, biri tetiklendiğinde tüm ağ güçlenir, bu sayede belleği

birleştirme ve geri getirme kolaylaşır. Bellekler parçalar halinde depolanır ve beynin farklı alanlarına dağıtılır (Sousa, 2000, s.80).

Kısa süreli ve uzun süreli olmak üzere iki tür bellek bulunduğu kabul edilmekle birlikte bazı bilim adamları belleğin başlangıç aşamasını oluşturan duyuşal bellek adını verdikleri çok kısa süreli bir bellekten söz etmektedir. Duyuşal bellek, beynin duyuşal sinyalleri oluşumlarından sonra kısa bir süre daha duyuşal alanda tutabilme yeteneğidir. Duyuşal sinyaller, beyinde kaldıkları kısa süre içinde taranarak önemli noktalar çıkarılır. Duyuşal uyarıcılarla harekete geçirilen kısa süreli bellek geçici bellektir. Uzun süreli bellek, kısa süreli bellekten gelen verilerle gelişir. Sinirsel etkinliğin sürmesi ile ilgili olan kısa süreli bellek, sinir sisteminde yapısal bir değişmeye neden olmaktadır. Bu yapısal değişme, uzun süreli belleği ifade etmektedir. Kısa süreli belleğin uzun süreli belleğe dönüştürülmesi için sinapslardaki iletinin kalıcı olarak kolaylaştırılması diğer bir deyişle kalıcı bir iz oluşması gerekir (Senemoğlu, 2001, s.362).

Tüm yaşamı yönlendiren yapı, ağırlıklı olarak beyindir. Beyin ve sinir sistemi yaşamın ve öğrenmenin kaynağıdır. Beyin temelli öğrenme süreçlerini etkili biçimde çalıştırabilmek için beynin nasıl çalıştığını ve işlevlerini bilmek zorunludur (Akınoğlu, 2002, s.100). Beynin temel bölümleri, bunların yapısı ve öğrenme sürecindeki rolüne ilişkin bilgiler eğitim uygulamalarının niteliğini artırmaya katkı sağlayacak özellikler taşımaktadır.

Beyinle ilgili bilgiler işığında beynin işleyişi temel alınarak düzenlenen beyin temelli öğrenme yaklaşımında nörofizyolojik bulgular, eğitimsel uygulamalara yön vermektedir. Ancak bulguların öğrenme ortamına nasıl yansıtılabileceği konusunda beyin temelli öğrenmenin ilkeleri devreye girmekte; eğitimcilere beyin temelli öğrenmenin somut biçimde uygulamaya aktarılmasında yol göstermektedir.

1.1.3.2. Beyin Temelli Öğrenme İlkeleri

Beyin temelli öğrenmenin ilkelerini belirleyen temel etmen beynin işleyişidir. Beyin temelli öğrenmenin ilkeleri öğretim ortamlarının düzenlenmesinde, uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmasında yol gösterici nitelik taşımaktadır. Yapılan beyin araştırmalarından yola çıkarak öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini açıklayan beyin temelli öğrenmenin ilkeleri şu şekilde sıralanabilir:

Beyin paralel bir işlemcidir : Beyin sapı, limbik sistem ve neokorteksin beraber işlemesi beynin aynı anda birkaç işi yapabileceğini göstermektedir. Duygular, hayaller, düşünceler ve bedensel hareketler aynı anda gerçekleşebilir (Caine ve Caine, 2002, s.86).

Beynin paralel bir işlemci olması öğrencilerin karmaşık öğrenmeleri, kolayca öğrenebileceği anlamına gelmektedir. Yeni öğrenmeler ne kadar çok duyu organına ve olumlu duygulara hitap ediyorsa o oranda kalıcı olmaktadır. Bu doğrultuda öğrenme ortamları uygun biçimde düzenlenmeli ve uygun tekniklerle etkileşimli duruma getirilmelidir (Caine ve Caine, 1990, s.66).

Öğrenmeye tüm fizyoloji katılır : Öğrenme nefes alma, sindirim yapma gibi doğal bir süreçtir. Bu doğal süreç, içinde bulunulan çevre, nöron gelişimi, beslenme, yaşantılar, duygular gibi çeşitli nedenlerle engellenebilir, yavaşlatılabilir ya da hızlandırılabilir. Beyin tehdit ve stres altındayken kendini öğrenmeye kapatmaktadır (Caine ve Caine , 2002, s.86).

İyi bir öğrenme ve öğretim gerçekleştirebilmek için insan fizyolojisini etkileyen her şeyin öğrenmeyi de etkilediğini dikkate almak gerekmektedir. Açlık, susuzluk, uykusuzluk, bedensel yorgunluk, stres, sağlık durumu, ön yargı, zamanlama öğrenmeyi etkileyen temel etmenlerdir. Bu nedenle bu etmenlerin öğrenme sürecinde olumlu etki sağlamaları konusunda kontrol edilmeleri önem taşımaktadır (www.unocoe.unomaha.edu/brainbased.htm, 1999).

Anlam arayışı doğuştandır : Beyin kendi yaşamını sũrdũrmek için çevresinde olanlara anlam yũklemeye çalışır. Beynin anlam yũkleme işlevi içsel ve otomatiktir. Beyin anlam yũkleyebildiĐi şeyleri doğru yerlere gũndererek daha sonra kullanmak üzere depolar. Aynı zamanda etkili bir iletişim kurabilmek için anlamlandırma yapmak beyin için kaçınılmazdır (Caine ve Caine , 2002, s.87).

Etkili bir ۆĐrenme için beynin problem çözme, keşfetme, yeni bağlantılar ۆretme gibi alıştırmalar yapması gerekmektedir. Karmaşık durumları ve yeni bilgileri anlamlandırmayı sağlamak bakımından derslerin keşfe yۆnelik ve heyecan verici olması gerekmektedir (Gunter ve diğerleri, 2003, s.6).

Anlam arama, ۆrũntũleme yoluyla ortaya çıkar : ۆrũntũleme, bilginin anlamlı olarak ۆrgũtlenmesi ve sınıflandırılmasıdır. Beyin bilgilerden ۆrũntũler oluşturmak yoluyla zihinsel sũreci başlatır. ۆrũntũlerin birbirleriyle ilişkili ve anlamlı olması gerekmektedir (Caine ve Caine , 2002, s.87).

ÖĞrencilerin yeni bilgileri doğru biçimde ۆrũntũleyebilmeleri için yۆnlendirilmeye gereksinimleri vardır. Bu nedenle ۆĐretmenler yeni bilgileri ۆrũntũler oluşturacak biçimde sunmalı, parça bũtũn ilişkisine değinmeli ve yeni ۆĐrenilen konuyu niçin sunduklarını, bu bilginin ne işe yarayacağını açıklamalıdır (Jensen, 2004, s.54).

Örũntũlemede duyguların ۆnemli bir yeri vardır : Bireyin ۆĐrenmesi beklenti, ۆn yargı, ۆz saygı, sosyal etkileşim ve eğilimlerden etkilenerak oluşur. ۆĐrenme merkezinin anahtarı konumundaki duygular, bilişsel sũre ile birlikte işleyen bir alandır. Karşılıklı olarak etkileşimli olan duyuşsal ve bilişsel alan ۆĐrenmeyi gerçekleştirir. Duygusal yoğunluğu olan bilgilerin unutulması daha gũtũr (Caine ve Caine , 2002, s.88).

Limbik sistemde yer alan amigdala bۆlgesi duygularla olaylar arasında ilişki kurduğundan, olumlu duyguların hatırlanma olasılığı olumsuz duygulara oranla daha fazladır. Duyguların ۆĐrenmede kritik bir rol oynaması nedeniyle ۆĐretmenler ۆĐrencilerinin duygu ve tutumlarını sũrekli olarak dikkate almalıdır. Duygularına değer

verildiğini gören öğrenciler öğrenmeye ilişkin olumlu tutumlar geliştirir. Öğretmenler öğretim ortamlarında bilişsel stratejiler kadar duyuşsal stratejiler de kullanmalıdır (Stevens, 2001, s.48).

Beynin parçaları ve bütünü aynı anda işler : Beyin kendi doğal yapısı gereği yeni bilgileri loblarında bir takım işlemlerden geçirdikten sonra bütünlük ve depolar. Bu süreçte parça ve bütün beraber çalışır. Parça ve bütün tarafından yeni bir bilgiyi algılamak aynı anda gerçekleşir. Beynin sağ ve sol yarı küreleri arasında bazı farklılıklar olmasına karşın korpus kallosum aradaki bağlantıyı sağlayarak bütünlük oluşturmaktadır. Birey dil, matematik, müzik ve sanatla uğraşıyorsa onun bu iki yarı küreyi beraber kullanması kaçınılmazdır (Caine ve Caine , 2002, s.88).

Bilgilerin bütünü ya da parçaları da önemsenmediğinde öğrenme güçlükleri ortaya çıkabilir. Bu nedenle öğrenmeler doğal ortamında bir bütünlük oluşturacak biçimde sunulmalıdır ([www. unocoe.unomaha.edu/brainbased.htm](http://www.unocoe.unomaha.edu/brainbased.htm), 1999).

Öğrenmede hem dikkatin hem de yan uyarıcıların rolü vardır : Beyin paralel bir işlemci olması nedeniyle hem dikkatini topladığı nesneyi; hem de o noktanın çevresinde bulunan ilgi alanı dışındaki bilgi, işaret ve imgeleri algılamaktadır. Örneğin bir öğretmen ders anlatırken öğrenciler, tahtayı, kalemi, öğretmenin ses tonunu mimiklerini beyinlerine kaydeder (Caine ve Caine , 2002, s.89).

Öğrenme ortamlarında sıcaklık, gürültü, ışık, resimler, renkler, grafikler önemli rol oynadığından bu öğelerin dikkatin önüne geçmeyecek biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu uyarıcılar öğrenilecek konu ile bir bütünlük içinde olmalıdır (Jensen, 1998a, s.30).

Öğrenme bilinçli ve bilinç dışı süreçlerden oluşur : Planlı bir öğrenme ortamında bile bilinçli öğrenmelerin yanı sıra bilinçsiz öğrenmeler de gerçekleşir. Bilinçsiz öğrenmeler farkında olunmadan beyne ulaşır ve bilinçaltı ile etkileşimde bulunur. Bir süre sonra ise bilinç yüzeyine çıkarlar (Sousa, 2000, s.84).

Uzamsal ve ezbersel olmak üzere iki tür bellek vardır : İnsanlarda deneyimleri tekrarlamaya gerek kalmadan hatırlamayı sağlayan bellek, uzamsal bellektir. Örneğin akşam televizyonda ne seyredildiğinin hatırlanmasında bu tür bellek kullanılır. Bu sistem ile yaşantılar üç boyutlu olarak algılanır. Uzamsal bellek yorulmaz ve sürekli gelişir. Ezbersel bellek ise parçalar halinde öğrenilen olgu ve becerilerin kazanılmasını sağlar. Bu bellekte tekrar yapma ve uygulama esastır. Öğrenmelerin ön öğrenmelerle bağlantısının olması ezber ve tekrar olasılığını azaltır. Eğitimde ezber kısa süreli hatırlamayı güçlendirirken anlama yetisini gerileterek bilgi transferini de engeller (Caine ve Caine, 1990, s.68).

Olgular ve beceriler uzamsal belleğe yerleşirse daha kolay öğrenilir : Anadil, kelime ve dilbilgisinin çoklu etkileşimli ortamlarda yer almasıyla öğrenilir. Uzamsal bellek insanın farkında olmadan ya da aşırı çaba harcamadan öğrenmesini sağlar (Caine ve Caine , 2002, s.91).

Eğitimde yaşantısal öğrenme uzamsal belleğin kullanılmasını sağlar. Öğretimde gerçek yaşantılar, projeler, alan gezileri, gösterimler, görsel malzemeler ve dramanın kullanımı uzamsal belleğin harekete geçmesini sağlar, kolay ve kalıcı öğrenmeye olanak tanır (Gunter ve diğerleri, 2003, s.8).

Öğrenme zihni zorlayan etkinliklerle artar, tehditle engellenir : Beyin öğrenilecek konuyla uğraşırken uygun oranda zorlandığında öğrenme gerçekleşir. Ancak kendini tehdit altında hissettiğinde öğrenmeye kendini kapatır. Bunun en güzel örneği notla ya da sınıfta kalmayla tehdit edilen öğrencilerdeki performans düşüşünde görülebilir (Caine ve Caine , 2002, s.91).

Öğrenme ortamı aşırı kaygıdan uzak ve güvenli olmalıdır. Eğer öğrenci kendini stres altında hissederse talamus görevini yapmaz ve bilgileri neokorteks yerine beyin sapına gönderir ki bu da öğrencinin mantıksal değil içgüdüsel davranmasına yol açar (Özden, 2003, s.45). Öğretmen ve yöneticiler öğrencilere rahatlatılmış uyanıklık sağlayan ortamlar oluşturmalıdır. Bir başka deyişle öğretim ortamlarında tehdit en az düzeyde olurken, çaba en üst düzeyde olmalıdır (Tileston, 2000, s.4).

Her beyin tektir : İnsanlar biyolojik olarak benzer beyin yapısına sahip olsalar da her beyin işleyiş bakımından eşsizdir. Beynin işleyişini biçimlendiren etmen ise öğrenmedir. İnsan öğrendikçe beyni değişir ve gelişir (Caine ve Caine , 2002, s.92).

Her öğrencinin farklı öğrenme tercihleri olduğu için öğretmenler hem görsel hem de işitsel stiller kullanmalıdır. Amacı anlamlı öğrenmeyi sağlamak olan beyin temelli öğrenme, bu ilkelerden yola çıkarak öğrenme ve öğretme süreçlerini gerçekleştirmeye yardımcı olmaktadır (Jensen, 1998b, s.41).

Beyin temelli öğrenme ilkeleri, öğrenme-öğretme sürecinin düzenlenmesi konusunda önemli ipuçları sağlamaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda, süreçte, öğrencilerin birden çok duyu organını ve olumlu duygularını işe koşan sunu ve etkinliklerle beynin paralel işlemci olma özelliğinden yararlanılabilir. Öğrencilerin fizyolojik durum ve gereksinimlerinin sürece etkisi dikkate alınarak stres, yorgunluk, açlık, susuzluk gibi unsurların olumsuz etkileri ortadan kaldırılabilir. Öğrencilerin uzamsal belleklerini kullanarak, uygun oranda zorlayıcı öğrenme etkinlikleri ile öğrenmeleri sağlanabilir. Biyolojik olarak benzer bir beyin yapısına sahip olsalar da her öğrencinin öğrenme tercihlerindeki bireysel farklılıkları göz ardı edilmeden zengin bir öğrenme ortamı düzenlenmelidir. Beyin temelli öğrenmenin amacına ulaşabilmesi sürece yön ve biçim veren ilkelerin tam anlamıyla uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

1.1.3.3. Beyin Temelli Öğrenmede Öğrenme-Öğretme Süreci

Beyin temelli öğrenme, öğrenenler için, yaşamla iç içe zengin ve uygun deneyimlerin tasarlanması ve uygulanması; anlamın özünü kavramaya yönelik etkinliklerin planlanmasıdır. Beyin temelli öğrenmenin uygulandığı eğitim ortamları öğrenci merkezlidir. Eğitim ortamları bireylerin birbirleriyle sosyal etkileşimde bulunmalarına, fiziksel ve psikolojik bakımdan tehdit edici olmayan bir sınıf atmosferinde, dayanışma içinde, etkinliklere doğrudan katılarak, keşfederek öğrenmelerine olanak sağlayacak biçimde düzenlenir .

Beyin temelli öğrenmenin işe koşulduğu bir sınıfta uygulanan öğrenme-öğretme süreçleri ile geleneksel bir sınıfta uygulanan öğrenme-öğretme süreçleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Geleneksel Sınıfların ve Beyin Temelli Öğrenme Sınıflarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri Bakımından Karşılaştırılması

Geleneksel Sınıflar	Beyin Temelli Öğrenme Sınıfları
Temel bilgi kaynağı öğretmendir.	Öğrenci bilgiyi kendisi arar. Bireysel arayış, grupla keşfetme, sosyal etkileşim, düşünme becerileri öğrenme sürecinde önem taşır.
Ezberlenmiş kavramlara, sözcük bilgisine ve becerilere vurgu yapılır.	Bilginin öğrenen tarafından, kendine özgü biçimde örgütlenmesi gerekir. Öğrenilen becerilerin farklı durumlarda kullanılabilmesi beklenir.
Öğretim öğretmen merkezlidir.	Öğrenme sorumluluğu öğrencilere devredilir.
Öğrenciler bireysel çalışırlar.	Öğrenciler işbirliği yaparak grup çalışmaları hazırlarlar.
Değerlendirme ezberlenen bilgiyi test etmeye yöneliktir.	Değerlendirme öğrencinin düşünme becerilerini geliştirmeye yöneliktir.

Kaynak: Caine, Renate Nummela ve Geoffrey Caine. **Beyin Temelli Öğrenme.** Çeviri Editörü: Gülten Ülgen. Ankara: Nobel Yayınları, 2002, s.130’dan uyarlanmıştır.

Tablo 1’de sözü edilen özellikler çerçevesinde beyin temelli öğrenme ortamına ait ilkeler şunlardır (www. hale.pepperdine.edu/~jmbeckma.htm, 2003):

Beyin temelli öğrenme;

- öğrenci merkezlidir.
- bağımsızlığı ve karşılıklı dayanışmayı cesaretlendirir.
- öğrenenlerin aktif biçimde katılacakları etkinlikler sunar.
- sosyal etkileşimi özendirir.
- tehdit edici olmayan bir çevre sağlar ve keşfetmeye dayalı yeni yöntemlerle öğrenmeyi özendirir.

Beyin temelli öğrenmede öğrenme-öğretme süreci üç önemli aşamadan oluşmaktadır. Bunlar ahenkli biçimde daldırma, rahatça almaya hazır olma ve aktif süreçleme biçiminde sıralanmaktadır. Bu aşamalar birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamakla birlikte; süreçte birbirlerini bütünleyici ve destekleyici olarak yer almaktadırlar (Caine ve Caine, 2002, ss.113-164; Açıkgöz, 2003, s.243).

Ahenkli biçimde daldırma, öğrenenlere zengin karmaşık yaşantıların sunulduğu aşamadır. Öğrenilecekler, yeni örüntülerin ve ilişkilerin algılanabileceği ve öğrenilenlerin anlamlandırılabilmesi biçiminde sunulur. Dışsal deneyimler sonucu beyin yapısı ve işlevlerinde değişimler meydana gelmekte; nöronlar arasında yeni bağlantılar kurabilme yeteneği artmaktadır. Bu nedenle daldırma aşamasında öğrencilere, onları kaygılandırmadan zorlayacak, karmaşık bir öğrenme çevresi sunulmalıdır (Caulfield ve diğerleri, 2000, s.62).

Bilgilerin bütünleştirilmesi, yeni bilgilerin önceki bilinenlerle ilişkilendirilmesi ahenkli biçimde daldırma için oldukça önemlidir. Öğretmenler ahenkli biçimde daldırma aşamasında aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirebilirler (Caine ve Caine, 2002, ss.117-121; Açıkgöz, 2003, s.244):

- Program temaları oluşturma,
- Öğrencilerin ilgisini çekecek, karmaşık, gerçek projeleri destekleme,
- Bir çok duyuya hitap eden gösterimler yapma,

- Öykü anlatma ve mitleri (Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren, tanrı, tanrıça, evrenin doğuşu ile ilgili hayali halk hikayesi) araştırma,
- Metafor kullanma,
- Fiziksel çevrenin tümünü dikkate alma,
- Sosyal ilişkiler ve birlikte olma duygusu.

Daldırma aşamasında program temaları oluşturma ve öğretimi önemli temalar üzerine yapılandırma özen gösterilmesi gereken noktalardır. Beyin araştırmaları, tematik eğitimin, öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkileri tanımlamasına yardım ederek, yeni bilgiyi önceki bildikleri ile ilişkilendirmesini sağladığını göstermektedir (Wagmeister ve Shifrin, 2000, s.46).

Öğrencilerin ilgileri doğrultusunda gerçek yaşam projeleri ile ilgilenmeleri önemlidir. Okullarda öğrencilerin zamanının büyük bir bölümü okul dışında çok az kullanabilecekleri bilgileri ezberlemekle geçmektedir. Oysa öğrencilere yaşamda kullanabilecekleri becerilerin öğretilmesi, projelerin desteklenmesi öğrenme-öğretme sürecini daha anlamlı ve verimli hale getirecektir (Erwin, 2004, s.119).

Öğrenme birçok yolla oluşmaktadır. Beyin görülen, duyulan, dokunulan ve tadılan uyarıcılara ilişkin bilgileri aynı anda işlemektedir. Her öğrenci farklı öğrenme stiline sahip olduğu için hazırlanacak materyaller ve kullanılacak teknikler çeşitli olmalıdır. Çok duyuya hitap eden gösterimler duygu ve düşünceleri de kapsayarak öğrencileri orkestralanmış daldırma içerisine sokabilir. Duyuların ve duyguların birlikte işe koşulması öğrenmeyi daha anlamlı hale getirir (Jensen, 2004, s.41).

İnsanlar iletişim kurarken kendi hikayelerinden başlar. Bu nedenle eğitimcilerin bilgileri öykü formunda sunması öğrencinin dikkatini çeker ve öğrencilerin o bilgiyi yaşamasını sağlar. Yabancı dil öğretiminden matematiğe, tarihten edebiyata kadar her alanda yeni bilgiler sunulurken öyküler kullanılabilir (Caine ve Caine, 2002, s.120).

Eğitimde metaforlar yaş grubunun özelliklerine göre mutlaka kullanılmalıdır. Metafor, tanımlanmasında güçlük çekilen ya da bireyler için yeni olan kavramların, daha önceden bilinen, doğal biçimde yapılandırılmış kavramlar kullanılarak çağrışım yoluyla anlatılmasıdır (Paris, 1988; Lakoff, 1994, s.251). Yeni bilgilerin yapılandırılmasında içsel rol üstlenen metaforlar hissedilen anlamın temelinde yer almaktadır. Metaforlar beraberlerinde önceden oluşturulmuş ilişki kümelerinin yanı sıra olumlu yaşantılar ve bilginin içine oturtulabileceği zengin duygusal bellekler de getirirler. Böylece zihnin bütün sistemlerini tutarlı bir şekilde işe koşmaya aracılık ederler (Caine ve Caine, 1990, s.30).

İçinde bulunulan ortam öğrenmeyi büyük ölçüde etkiler. Bu nedenle öğretmenler öğrenme ortamlarını en etkili biçimde kullanmalıdır. Anaokulları hariç diğer okullarda duyu organlarına hitap edecek nesnelere ve materyaller yok denecek kadar azdır. Oysa ki eğitimciler okulların tasarımı ve sınıfların düzenlemelerinde her biri alt anlamlar ifade eden imgelere dikkat etmelidirler. Sınıflarda sanat eserlerinin kopyaları, posterler ve müzik eserleri yer alabilir. Daldırma sınıf ortamında olanaklı değilse proje gezileri ile gerçek ortamlarda da gerçekleştirilebilir (Jensen, 2000b, s.36).

İnsan beyni sosyal olduğuna göre bir gruba ait olma ve diğerleri ile iletişim kurma dürtülerine sahiptir. Bu nedenle dostluk, arkadaşlık herkes için güven verici ve rahatlatıcı olgulardır. Okulların bir bütün olarak başarılı olabilmesi için ğretmen ve öğrencilerin birbirlerini tanınması ve sürekli çift taraflı etkileşimde bulunması gerekmektedir. Bu etkileşim grup çalışma teknikleri ve aktif öğrenme ile uygulamaya konulabilir (Caine, 2000, s.60).

Rahatça almaya hazır olma, öğrenenin, öğrenme malzemesi ile güven duygusu içinde uğraşmasını sağlar. Bu yolla öğrenciler yeni düşünceleri, bağlantıları araştırır ve belirsizliğe hoşgörü artar. Rahatça almaya hazır olma bireyin fiziksel, sosyal, ruhsal ve zihinsel olarak kendini öğrenmeye hazır hissetmesidir. Rahatça almaya hazır olmayı sağlayan bir dersin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Açıkgoz, 2003, s.246):

- Öğretmenin itenliğinin ve uzmanlığının yarattığı saygınlık,

- Temaların akıllıca kullanımı, önemli projelerin seçimi ve sosyal etkileşime dayalı daldırma,
- Meditasyon, gevşeme, yoğunlaşma gibi sakinleştirici tekniklerin kullanımı,
- Gerilim yaratmayan değerlendirme teknikleri,
- Olumlu davranışların baskınlığı anlamında düzenlilik ve yaratıcılık.

Rahatça almaya hazır olma, öğrenme ortamının tehdit ve stresten uzak olmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Geleneksel sistem tehditle başarı düzeyini yükseltmeye çalışmakta; bu ortamda öğrenciler düşünme becerilerini ortaya koyamadan bilgileri tekrar etmekte ve ezberlemektedir. Oysa gerçek öğrenme bilgiler arasında ilişki kurma, yaratıcılık gibi düşünme becerilerini de kapsamaktadır (Pool, 1997, s.12). Beyin merak uyandıran karmaşık, zorlayıcı ortamlarda öğrenmeyi gerçekleştirmekte; ancak tehdit altında kendini öğrenmeye kapatmaktadır (Atakent ve Akar, 2001).

Duyguların öğrenme sürecindeki önemi de göz ardı edilmemelidir. Duygular içsel ve güçlü uyarıcılardır (Sylwester, 2000, s.20). İnsan doğasını duyguların gücünden soyutlayarak anlamaya çalışmak olanaksızdır. Her duygu bireyi bir biçimde hareket etmeye hazırlamakta, her biri insan yaşamında tekrarlanan güçlüklerle baş edebilecek biçimde bireyi yönlendirmektedir (Goleman, 1998, s.18). Öğrenciler öğrenmeyle duyguları arasında bağ kurduğunda beyindeki nörotransmitter hücreleri hipokampüse sinyaller göndermekte; belleği içeren beyin yapısı bu olayı ekstra bir canlılıkla depolamaktadır (Sprenger, 1999, s.75; Friedrichs, 2001, s.76).

Rahatça almaya hazır olma aşamasında müzik kullanımı öğrenme üzerinde önemli bir etki yapmaktadır. Müzik, öğrenme ortamında stresi azaltmakta; sakinleştirici ya da etkinleştirici rol oynayarak öğrencileri harekete geçirmektedir (Wilson ve Spears, 2005). Eğitim ortamlarında ne tür müziğin kullanılması gerektiği konusunda tam bir görüş birliği bulunmamakla birlikte klasik müzik, özellikle Mozart dinlemenin stresi azalttığı, beyni olumlu yönde etkileyerek başarıyı artırdığını kanıtlayan çalışmalar yapılmıştır. Mozart etkisi adı verilen bu durum müziğin öğrenme ortamlarındaki önemini ortaya koymaktadır (Jensen, 2000a, s.249).

Aktif süreçleme, bilginin öğrenen tarafından, kendisine göre anlamlı, kavramsal olarak tutarlı yollarla bütünleştirilmesi ve içselleştirilmesidir. Bu bilgiye değil, anlamaya giden bir yoldur. Aktif işleme sürecinin üst düzey düşünme, derinlemesine düşünme, yaratıcı işleme ve birleştirme olmak üzere dört ögesi vardır (Caine ve Caine, 2002, ss.156-160).

Üst düzey düşünme üç ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar başkalarından gelen dönütler üzerinde üst düzey düşünme, yardımsız üst düzey düşünme ve derin anlamları kişisel olarak fark etmedir. Öğrencilerin düşünce ve performansları sınıftaki diğer öğrencilerin ve uzmanların görüşlerinden etkilenir. Dönütler görüşlere açık bir ortamda öğrenciye sunulmalıdır. Böylece öğrenciler de kendi kendilerini eleştirebilme olanağı bulur. Öğrencilerin kendi kendilerini gözlemeleri, eğitsel oyun, rol yapma ve sanat etkinlikleriyle sağlanabilir. Derin anlamları kişisel olarak fark etmede her öğrenci içinde bulunduğu durumu farklı benzetimlerle anlamlandırmaktadır (Beckold, 2001, s.96).

Derinlemesine düşünme, öğrenmeye çalışmanın, öğrenmeyi daha da güçleştirdiği durumlarda, konunun fazla ayrıntıya girilmeden, incelenmeden düşünülmesidir. Böylece zihin ayrıntılara takılmaz ve hissedilen anlamı yakalar. Beyin kendisine gönderilen hiçbir sorgulamayı atlamaz. Yanıtını başka bir zaman mutlaka zihne gönderir. Bunun nedeni bilinçaltında konuyla ilgili derinlemesine bir araştırma yapıyor olmasıdır (Caine ve Caine, 1995, s.46).

Yaratıcı işleme sürecinde bilgiyi yeniden algılama, yaşantıyı yeniden örgütleme ve kişisel benzetmelerin kullanılması esastır. Yaşantılar yeniden örgütlenirken ve bilgiler yeniden algılanırken öğrenilenler yeni biçimler alır ve farklı açılardan görülürler. Kişisel benzetmelerin kullanılması bilinen ve bilinmeyen arasında ilişki kurulmasını sağlar. Böylece öğrenilenler öğrencilerin kendi dünyalarında anlamlandırılır (Caine, 2000, s.61).

Birleştirme süreçleri ise üst düzey düşünme ve derinlemesine düşünmenin dışındaki düşünme becerilerini kapsamaktadır. Örneğin dergi hazırlamak, günlük,

roman ve mektup yazmak birer birleştirme etkinliğidir. Öğrenci bu etkinlikleri yaparken hem üst düzey düşünmeyi hem derinlemesine düşünmeyi hem de yaratıcılığı işe koşturmaktadır. Birleştirme etkinlikleri ayrıca öğrencilerin başka biçimde ifade edemeyecekleri düşüncelerini ortaya koymalarına yardımcı olur. Bu anlamda öğrenme günlüğü tutma öğrencinin iç dünyasının aynasıdır (Caine ve Caine, 2002, s.160).

Aktif süreçlemede ölçme değerlendirme oldukça dikkat edilmesi gereken bir konu olduğundan geleneksel anlamdaki değerlendirme yöntemleri kullanılmamalıdır. Beyin temelli öğrenmede değerlendirme, sürekli ve birikimlidir; dersin ya da ünitenin sonunda kullanılacak bir araç ya da buluş değildir. Öğretmenler değerlendirme sürecini öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini, ilgilerini belirlemelerine yardım etmek için kullanırlar (Stevens, 2001, s.125).

Beyin temelli öğrenme sınıflarında değerlendirme, başarıyı ölçüp güdülenmeyi sağladığından öğrencilerde kaygı yaratacak etkinlikler düzenlenmemelidir. Değerlendirmede karmaşık başarı ölçüleri birleştirilerek anlama göstergelerine bakılabilir. Öğrenciler çoklu ortamdaki performansları, soru sorma yetenekleri ve beklenmeyen durumlara uygun davranış sergilemeleri ile değerlendirilebilir (Caine ve Caine, 2002, s.163).

1.1.3.4. Beyin Temelli Öğrenmede Öğretmen ve Öğrenci Roller

Beyin temelli öğrenme öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Beyin temelli öğrenmede geleneksel öğretmen ve öğrenci rolleri değişmektedir. Beyin temelli öğrenme ile öğrenciler, öğrenme ortamının saygın bir üyesi olarak kabul edilmektedir. Sınıf içinde bireysel olarak çalışarak ya da grup çalışmaları yaparak, özgür ve tehditten uzak bir ortamda kendi öğrenme sorumluluklarını üstlenmektedirler (Jensen, 1998b, s.90).

Geleneksel öğretimde öğretmenlerin üzerinde durduğu birinci nokta yüzeysel bilginin kazanımıdır. Bu iletim ise olguların ezberlenerek mekanik öğrenme becerisine dönüştürülmesiyle sağlanır. Beyin temelli öğrenmede öğretmenler, zengin ve karmaşık

yapının derin anlayışa olanak sağlaması ve dinamik olan bilginin yapılandırılması üzerinde dururlar (Caine ve Caine, 1997, s.190). Beyin temelli öğrenmede öğretmenin rolü kolaylaştırıcı olarak yön değiştirmiştir. Beyin araştırmaları öğretmen ve öğrencinin anlamayı artırmak için birlikte çalıştıkları, doğruyu ve yeni çalışma konularını araştırdıkları bir eğilimi desteklemektedir (Stevens, 2001, s.72).

Beyin temelli öğrenmede öğretmen beyin fonksiyonlarına ilişkin temel bilgilere sahiptir ve bu bilgisini etkili biçimde kullanabilir. Başarılı bir öğretmen, beyin fonksiyonlarına ilişkin bilgisini bazı öğretim tekniklerinin işe yararken diğerlerinin neden işe yaramadığını anlamak için kullanır. Öğretmen, beynin doğasına, işleyiş ilkelerine uygun yöntem ve teknikleri öğrenme ortamına taşır (Given, 2002, s.1). Beyin temelli öğrenme sınıflarında öğretmen, öğrenmeyi zenginleştirmek için tüm öğrencileri etkin katılım konusunda cesaretlendirir; öğrencileri tüm farklılıklarıyla kabul ettiğini gösteren bir ortam hazırlar (Mangan, 1998, s.207).

Bu açıklamalar doğrultusunda beyin temelli öğrenme uygulamalarını gerçekleştiren öğretmenin göstereceği kimi davranışlar şöyle sıralanabilir:

Öğretmen;

- öğrenme sürecinin başında öğrencilere beynin yapısı, öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda bilgi verir.
- öğrencilere konuyla ilgili bir tema verir ve alt temaları öğrencilerin tanımlamasını ister.
- konularla ilgili kendi uzmanlık alanlarını belirleyerek, konunun istedikleri boyutuna ilişkin çalışmalar yapmalarında öğrencilere rehberlik eder.
- öğrencileri araştırmaya ve bilgiyi derinlemesine keşfetmeye yöneltir ve buna uygun koşulları hazırlar.
- öğrencileri, birbirleriyle ve kendisiyle iletişim kurmaya özendirir.
- öğrencilerin duygularını paylaşmasına olanak sağlar.
- öğrencilerin fiziksel ve psikolojik olarak kendilerini güvende hissedecekleri bir sınıf atmosferi oluşturur.
- öğrenme ortamında müziği, görsel uyarıcıları etkin biçimde kullanır.

- öğrencilerin konuyla ilgili sorular sormalarını, öğrenme günlükleri tutmalarını sağlayarak kendi öğrenmelerini değerlendirmelerini sağlar.

Beyin temelli öğrenme sürecinde öğrenme sorumluluğu tamamen öğrenciye aittir ve öğrenme öğrenci merkezlidir. Bu yaklaşımda öğrenciler düşünen, araştıran, eleştiren, nasıl ve neden öğrendiğini bilen kişilerdir. Bu bağlamda beyin temelli öğrenme sürecinde öğrenciler şu etkinlikleri üstlenir:

- öğrenciler önceki bilgi, deneyim ve yaşantılarını sınıfla paylaşır, yeni öğrenmeleri ile önceki bilgileri arasında bağlantı kurmaya çalışır.
- öğrenciler, grup çalışmalarında kendi paylarına düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye özen gösterir.
- konuyla ilgili kendisine göre önemli olan sorular belirleyerek bunların yanıtlarını bulmaya çalışır.
- öğrenciler konuya ya da sınıf ortamına ilişkin duygularını sınıfla paylaşır.
- öğrenciler kendi uzmanlık alanları olan konuda derinlemesine araştırma yaparak çalışmalarını sınıfla paylaşır.
- konulara ilişkin kendi metafor ve analogilerini üretir.
- öğrendiklerini gözden geçirerek her gün öğrenme günlüğüne yazar.
- öğrenciler kendi öğrenmelerini değerlendirir ve öğrenme sorumluluğunu üstlenir.

Beynin doğal öğrenme sistemi ile ilgili ilkeler işe koşularak başarının onurlandırıldığı, öğrenci etkinliğinin değerli olduğu, grup üyeliğinin desteklendiği ve önemli amaçlarla ilgili davranışların analiz edildiği bir öğrenme ortamı geliştirilebilir (Given, 2000, s.75). Öğrenciler beyinlerinin doğal öğrenme sürecine paralel etkinliklerle, işbirliği yaparak, araştırarak, eğlenerek öğrenirler. Bu yolla sınıflarda bilginin anlamlandırılmadan ezberlenmesi yerine anlamlı, kalıcı ve zevkli öğrenme gerçekleştirilir.

Yaşam aktif katılımlı bir süreçtir ve eğitim de bu aktif katılımı yansıtmalıdır. Çoğu okulda sıklıkla karşılaşılan durum öğretmenin ders kitabında yer aldığı biçimiyle

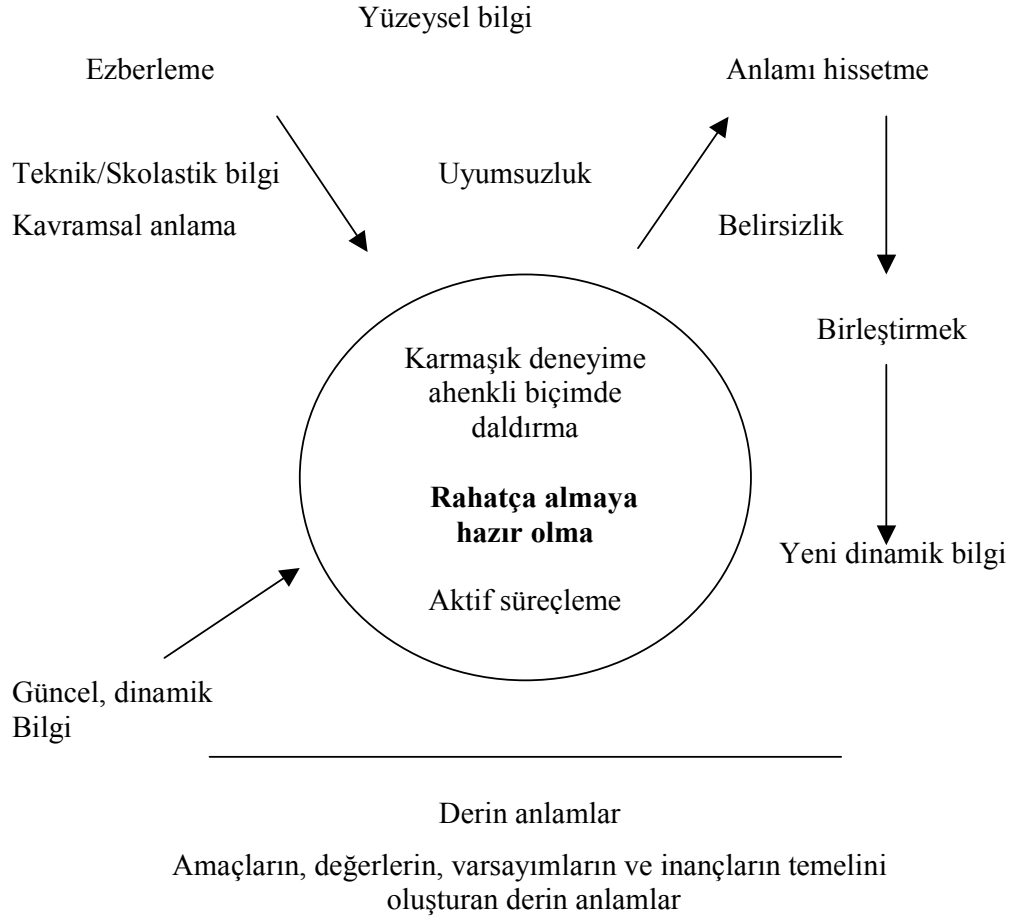
bilginin aktarıcısı olması, öğrencilerin olguları ezberleyerek testlerde kullanmasıdır. Geleneksel öğretimden aktif katılımlı yaklaşıma geçmek bilgi ve zaman gerektirmektedir. Beyinle çelişen bir öğretimle, öğrencileri bilgi yüklenen makineler gibi görmek yerine onlara merak etmeleri, sorgulamaları, düşünmeleri ve kendi zihinsel şemalarını oluşturmaları için olanak vermek çok daha verimli bir süreç sağlayacaktır (Tileston, 2000, s.13).

1.1.3.5. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Beyin Temelli Öğrenme

Son yıllarda beyin araştırmalarındaki hızlı ilerlemeler, öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda geleceğin programlarını hazırlama ve düzenleme sürecine ışık tutacak ipuçları sağlamıştır. Kuşkusuz bu ipuçlarını Sosyal Bilgiler programını planlama ve düzenlemede de göz ardı etmemek gerekir (Gibson ve McKay, 2003).

Sosyal Bilgiler, pek çok sözel bilgi, kavram, ilke ve genellemelerin öğrenildiği bir alan olduğundan, ezber gerektiren bir ders olarak düşünülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin düşünme yeteneklerini, bireyler arası ilişkilerini geliştirebilme, işbirliği içinde çalışabilme, öğrencileri kendine güvenen, yaratıcı bireyler olarak yetiştirebilme amaçlarına ulaşabilmesi için, bilgi öğrencilere doğrudan aktarılmamalı; uygun ortamlar yaratılarak öğrencilerin bilgilerini kendilerinin keşfederek anlamlandırmaları sağlanmalıdır (Deveci, 2003, ss.26-27).

Genel olarak beyin temelli öğrenme, eğitimcilere beynin nasıl öğrendiği, bu konudaki bilgilerin öğretim sürecine ve stratejilerine nasıl transfer edilebileceği, öğrencilere daha yüksek düzeyde başarıya ulaşmalarında nasıl yardım edilebileceği konusunda bir çerçeve çizmektedir (Sousa, 2003, s.4). Bireyi toplumsal yaşama hazırlayan Sosyal Bilgiler dersinde de beynin doğal öğrenme sistemiyle çelişen bir yaklaşım yerine, beynin işleyişine uygun bir öğretim süreci daha etkili olacaktır.

Şekil 4. Beyin Temelli Öğrenme Modeli

Kaynak: Caine, Renate Nummela and Geoffrey Caine. **Unleashing the Power of Perceptual Change the Potential of Brain Based Teaching**. Alexandria: ASCD, 1997, s.34.

Şekil 4'te görüldüğü gibi beyin temelli öğrenme, yüzeysel bilgidan amaçların, değerlerin, varsayımların ve inançların temelini oluşturan derin anlamlara geçişi sağlamaktadır. Teknik, skolastik bilgiyi ezberlemeye çalışma beynin öğrenme sistemiyle çalışmakta ve uyumsuzluk yaşanmaktadır. Bunun yerine öğrencilere güncel dinamik bilgi sunulmaktadır. Öğrenciler konularla ilgili çoklu uyarıcıların yer aldığı karmaşık ortamlarda, çeşitli etkinliklerle daldırma aşamasıyla karşılaşmakta; grup çalışmaları, duygusal güdülenme ve müzik gibi destekleyicilerle rahatça almaya hazır

olma sürecini yaşamaktadırlar. Aktif süreçlemede ise deneyimlerini gözden geçirerek öğrenme sürecini genel olarak değerlendirmektedirler. Bu süreçler sonunda yaşadıkları belirsizliği anlamı hissetme, oluşturdukları örüntüleri birleştirme ve yeni dinamik bilgiye ulaşmaları izlemektedir (Caine ve Caine, 1997, s.34).

Sosyal Bilgiler dersinde, beyin temelli öğrenme ile öğrenme-öğretme süreçlerini düzenlerken öğrencilerden ilke, genelleme ve kavramları ezberlemelerini istemek yerine öğrenme ortamındaki uyarıcılarla etkileşime girmeleri, önceki bilgi ve deneyimlerini işe koşarak, işbirliğine dayalı, tehditten uzak bir ortamda, izlenimlerini işleyerek kendi öğrenmelerini yönetmeleri sağlanabilir.

1.1.4. İlgili Araştırmalar

İlgili literatürün taranması sonucu beyin temelli öğrenme yaklaşımının öğrenme-öğretme sürecindeki etkisini inceleyen araştırmaların son derece az olduğu görülmüştür. Beyin temelli öğrenme ve Sosyal Bilgiler dersine ilişkin özellikler dikkate alınarak araştırmayla ilgili olduğu düşünülen kimi çalışmalar aşağıda sıralanmaya çalışılmıştır.

Frank (1983), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin beyinin işlevlerine ilişkin seçilen bazı kavramları öğretim tekniklerine uygulama düzeylerini belirlemeye yönelik yaptığı araştırmada nitel araştırma yöntemini benimsemiştir. Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretim tekniklerine uygun olduğu varsayılan dokuz beyin fonksiyonu kavramı seçilmiştir. Kavramlar üçlü beyin, işlevsel düzenleme, beynin gelişim evreleri, nörokimyasal süreçler, işlevsel bütünleştirme, ayırık beyin, öğrenme stili tercihleri, görsel düşünme ve Proster modelidir. Yapılan görüşmede öğretmenlere seçilen kavramlarla ilgili farkındalık durumlarını, bu kavramları kabul etme ve sınıflarında uygulama durumları ile ilgili sorular sorulmuştur. Araştırmada görüşme sorularını yanıtlayan öğretmenlerin büyük bölümünün seçilen kavramlarla ilgili farkındalığa sahip olmadığı; kavramların farkında olan öğretmenlerin, bu kavramların Sosyal Bilgiler öğretim stratejilerine uygulanabilir olduğuna inandığı; kavramların öğretmenlerin bir bölümü tarafından öğretim stratejilerine uygulandığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Jacobs (1990) okuma becerilerini geliştirmede ve düzgün okumayı sağlamada beyin temelli öğrenmenin etkisini belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir.

Araştırmada, beyin temelli öğretim tekniklerinin öğrencilerin okumaya yönelik ilgilerini, çabalarını ve okuma becerilerindeki yeterlik düzeylerini artırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Voelz'in (1994) beyin araştırmaları çerçevesinde, beyin yarı kürelerinin öğrenme tercihlerine ilişkin nöropsikolojik bulguların, kolej hazırlık öğrencilerinin başarısına etkisini sınamaya yönelik gerçekleştirdiği araştırmaya 135 öğrenci katılmıştır. Araştırma, beyin temelli öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı yönünde bulgular ortaya koymuştur. Araştırma sonuçları yalnızca sol beyne yönelik eğitimin öğrenci başarısı için yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

Wortock (2002) hemşirelik eğitiminde, kalbin çalışmasıyla ilgili temel ilkelerin öğretilmesinde geleneksel öğretim, hasta modeli kullanımı ve beyin temelli öğrenme ilkeleri doğrultusunda tasarlanan web tabanlı öğretimi karşılaştırmak amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmaya hemşirelik programı son sınıfta öğrenim gören 54 öğrenci katılmıştır. Öğrenciler tesadüfi seçimle dört gruba ayrılmış; birinci gruba geleneksel öğretim, ikinci gruba hasta modeli kullanılarak düzenlenen öğretim, üçüncü gruba beyin temelli ilkelere göre hazırlanan web tabanlı öğretim, dördüncü gruba ise hem web tabanlı öğretim hem de hasta modeli ile düzenlenen öğretim uygulanmıştır. Araştırmada hasta modeli ile birlikte beyin temelli öğrenme ilkeleri esas alınarak düzenlenen web tabanlı öğretimin uygulandığı grubun geleneksel öğretim yöntemine göre daha yüksek başarı elde ettiği ve beyin temelli öğrenmenin eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Getz (2003) beyin temelli öğrenmenin İngilizce öğretimindeki etkisini sınamak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma sürecinde üç sınıfta beyin temelli eğitim uygulanırken; dört sınıfta geleneksel öğretim sürdürülmüştür. Uygulama sonunda başarıyı ölçmek için öğrencilere deneme yazdırılmış ve yazmaya karşı tutumları taranmıştır. Araştırma sonuçları beyin temelli öğrenmenin başarıyı artırdığını ve tutumları olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Getz, beyin temelli öğrenme uygulanan gruptaki öğrencilerle görüşme yaparak çalışmasına nitel bir boyut eklemiştir. Görüşme verilerinde ön plana çıkan tema değişimdir. Öğrenciler öğretim yönteminin

öğrenme sürecinde kendilerini etkin olmaya teşvik ettiğini; akademik anlamda kendilerinden beklenen yeterliklerde bir değişim hissettiklerini belirtmişlerdir.

Fontana'nın (2003) Sosyal Bilgiler sınıflarında bellek destekleyici stratejilerin öğretiminin başarıya etkisini sınımaya yönelik gerçekleştirdiği araştırmaya onuncu ve on birinci sınıfta öğrenim gören 59 öğrenci katılmıştır. Araştırma bellek destekleyici stratejilerin öğretiminin kalıcı öğrenmeyi sağladığı yönünde bulgular ortaya koymuştur.

Fortner (2004) çoklu zeka kuramı içinde beyin temelli öğrenme doğrultusunda düzenlenen eğitimsel uygulamaların öğrenci başarısına etkisini sınamak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya İletişim Becerileri dersini alan 6. ve 8. sınıf öğrencileri katılmıştır. Araştırmada, öğrenci başarısını artırmada çoklu zeka kuramını kapsayan eğitimsel uygulamaların anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Beyin temelli öğrenme yaklaşımı ile ilgili araştırmalara bakıldığında, bu araştırmaların birbirinden farklı alanlarda gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin çeşitli değişkenlere etkisini inceleyen araştırmalara pek rastlanmamıştır. Bu araştırma da, araştırmacının “Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi nedir?” sorusuna yanıt arama gereksiniminden kaynaklanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, “Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi”ni belirlemektir.

Belirlenen bu temel amaca bağlı olarak, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal Bilgiler dersinde, beyin temelli öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında fark var mıdır?

2. Sosyal Bilgiler dersinde, beyin temelli öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu arasında öğrenmenin kalıcılığı bakımından fark var mıdır?
3. Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenme yaklaşımının uygulandığı sınıfta, öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri insanı toplumsallaştırmak ve onu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. İlköğretim okullarında bu amaca hizmet eden derslerden biri olan Sosyal Bilgiler, iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır. Sosyal Bilgiler dersi üstlendiği yaşamsal işlevlerden dolayı ilköğretim okullarındaki en önemli ve temel derslerden biri olarak göze çarpmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde sözel becerilere ağırlık verilmesi nedeniyle, ezberlemeyi ön plana çıkarmak; öğrenmenin olguların ve belirli becerilerin ezberlenmesi yoluyla gerçekleştiğini kabul etmek yanlış olur. Sosyal Bilgiler dersinde kimi bilgilerin öğrencilere aktarıldığı geleneksel öğretim yöntemleri ile öğrencilere anlamayı, düşünmeyi, sorgulamayı, üretmeyi öğretmek olanaklı değildir. Geleneksel öğretimde beynin temel işleyiş ilkeleri ve kapasitesi göz ardı edilmektedir. Sahip olduğu beyni, onun doğasına uygun biçimde kullanabilen, nasıl ve neden öğrendiğini bilen, öğrendiklerini anlamlandırabilen, öğrenme sürecinde duygularının rolünü fark eden ve öğrenmekten keyif alan bireyler yetiştirebilmek için, sınıfta geleneksel öğretim yaklaşımlarından farklı bir yol izlemek gerekmektedir. Bu noktada öğrenme süreçlerinin ve ortamlarının beynin işleyiş ilkelerine uygun biçimde düzenlenmesini öngören beyin temelli öğrenmenin geleneksel öğretimin sınırlılıklarını aşma ve olumsuzluklarını gidermede etkili olacağı düşünülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretimi konusundaki kararlar, öğrenme ve öğretme süreçleriyle ilgili araştırma bulgularına dayanmaktadır. Bundan dolayı, eğitim kurumlarında öğretimin etkililiğini araştırmaya yönelik yeni yöntem ve yaklaşımların etkililiğini sınavan araştırmaların yapılması son derece önemlidir. Beyin temelli öğrenme de öğrenmenin niteliği ve kalıcılığını artırmayı amaçlayan öğrenme yaklaşımlarından biridir. Bu bağlamda araştırmanın Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin anlamlı öğrenmesine katkı sağlayacağı, öğrencilerin bu derse ilişkin başarılarının ve öğrendikleri bilgilerin kalıcılığını artıracığı umulmaktadır. Ayrıca bu araştırmanın, beyin temelli öğrenme konusunda eksikliği hissedilen araştırma birikimine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

1.4. Sayıtlar

Bu araştırmanın dayandığı temel sayıtlar şunlardır:

1. Araştırmaya katılan denekler araştırmada uygulanan ölçme araçlarını gerçeği yansıtacak biçimde içtenlikle yanıtlamışlardır.
2. Ölçme araçlarının kapsam geçerliğinin belirlenmesinde uzman görüşleri geçerlidir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmada elde edilen bulgular, 2004-2005 öğretim yılının birinci döneminde Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu 7-A ve 7-B sınıflarına devam eden öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Araştırma ilköğretim yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilimler: İnsanın insanla ve insanın çevre ile ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu (Alkan ve Kurt, 1998, s.91).

Sosyal Bilgiler: İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilen bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı çalışma alanı (Erden, ?, s.8).

Öğrenme-Öğretme Süreçleri: Davranışsal amaçları öğrenciye kazandırmak için gerekli uyarıcıların düzenlenip işe koşulması (Sönmez, 2001, s.125).

Beyin Temelli Öğrenme: Anlamlı öğrenme için beynin kurallarının kabul edilmesini ve öğretimin zihindeki bu kurallarla örgütlenmesini içeren bir öğrenme yaklaşımı (Caine ve Caine, 2002, s.4).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, denekler, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması konularında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

“Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisini” sınamaya yönelik olan bu araştırma, deneme modellerinden “öntest-sontest kontrol gruplu model”e (Karasar, 1998, s.97) göre desenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Öntest-sontest kontrol gruplu modelde biri deney diğeri de kontrol grubu olmak üzere yansız atama yöntemiyle iki grup oluşturulmuş; iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılmıştır.

Araştırmada, verilerin toplanmasında nitel ve nicel veri toplama yöntemleri birlikte kullanılarak yöntem çeşitlemesine gidilmiştir. Yöntem çeşitlemesi, aynı araştırma sorusunu yanıtlamak amacı ile birden fazla araştırma yöntemi ve tekniğinin kullanılması demektir. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılması, yöntem çeşitlemesi olarak ifade edilebilir (Türnüklü, 2001, s.9).

2.2. Denekler

Bu araştırmaya, 2004-2005 öğretim yılının birinci döneminde Eskişehir Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okuluna devam eden 7-A ve 7-B sınıflarındaki öğrenciler katılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde, yansız atama yöntemi benimsenmiş ve bu amaçla 7-A ve 7-B sınıfları arasında kura çekilmiştir. Çekilen kura sonunda, 7-A sınıfı deney grubu, 7-B sınıfı da kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubu olan 7-A sınıfında 30 öğrenci, kontrol grubu olan 7-B sınıfında ise 26 öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmanın yapılacağı sınıf olarak yedinci sınıfların seçilmesinin nedeni, ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersinin 7. sınıfta son kez okutulması dolayısıyla öğrencilerin bu dersin temel yapısı ve içeriğine ilişkin olarak yeterince görüşe sahip

olmalarıdır. Araştırmaya ilişkin uygulamanın Eskişehir Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu'nda yapılmasında da, okul yönetimi ve öğretmenlerinin bilimsel araştırmalara ilgi duyması; bu nedenle araştırmacının araştırma için gerekli koşulları daha iyi ve daha kolay düzenleyebileceği düşüncesi etkili olmuştur.

2.2.1. Denkleştirme

Araştırma kapsamındaki deneklerin denkleştirilmesi amacıyla uygulanan kişisel bilgiler anketine göre, ankete verdikleri yanıtlar bakımından öğrenciler birbirleriyle eşleştirilmeye çalışılmıştır. Kişisel özelliği bakımından dengi bulunmayan öğrenciler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Ankette belirlenen özellikler doğrultusunda birinde 30, diğesinde 26 öğrencinin bulunduğu her iki sınıftan 20'şer öğrenci olmak üzere toplam 40 öğrenci denkleştirilmiştir. Denkleştirilen deneklerin anket ile belirlenen özelliklere göre durumları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, gruptaki denekler cinsiyet, herhangi bir özel dersane ya da öğretmenden özel Sosyal Bilgiler dersi alıp almama durumları ve altıncı sınıf karnesinde Sosyal Bilgiler dersinden aldıkları notlar bakımından eşit sayı ve orandadır. Denekler, aylık ortalama gelir düzeyi, anne ve babalarının öğrenim durumlarına göre de benzerlik göstermektedir. Bu durumda deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin anket ile belirlenen özellikler bakımından birbirlerine denk olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Gruplardaki Deneklerin Özellikleri

Özellik	Deney Grubu		Kontrol Grubu	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cinsiyet				
Kız	10	50.0	10	50.0
Erkek	10	50.0	10	50.0
Ortalama Aylık Gelir				
200 milyon ve altı	-	-	-	-
201-300 milyon	1	5.0	-	-
301-400 milyon	1	5.0	-	-
401-500 milyon	-	-	4	20.0
501-600 milyon	-	-	-	-
601-700 milyon	6	30.0	4	20.0
701-800 milyon	8	40.0	5	25.0
801-900 milyon	3	15.0	3	15.0
901 milyon ve üstü	1	5.0	4	20.0
Annenin Öğrenim Durumu				
Okuma-Yazma bilmiyor	-	-	-	-
Okur-Yazar	-	-	-	-
İlkokul mezunu	11	55.0	8	40.0
Ortaokul mezunu	-	-	4	20.0
Lise mezunu	6	30.0	5	25.0
Fakülte ya da Yüksekokul mezunu	3	15.0	3	15.0
Babanın Öğrenim Durumu				
Okuma-Yazma bilmiyor	-	-	-	-
Okur-Yazar	-	-	-	-
İlkokul mezunu	4	20.0	3	15.0
Ortaokul mezunu	2	10.0	1	5.0
Lise mezunu	9	45.0	10	50.0
Fakülte ya da Yüksekokul mezunu	5	25.0	6	30.0
Ozel Dershaneden ya da Öğretmenden Özel Ders Alıp Almama				
Alan	10	50.0	10	50.0
Almayan	10	50.0	10	50.0
Altıncı Sınıf Karnesinde Sosyal Bilgiler Dersi Notu				
5	-	-	-	-
4	12	60.0	12	60.0
3	3	15.0	3	15.0
2	5	25.0	5	25.0
1	-	-	-	-

Deney ve kontrol gruplarındaki denekleri belirli özellikler bakımından birbirleriyle denkleştirmede anket formunun yanı sıra öğrencilerin başarı testinden aldığı puanlardan yararlanılmıştır. Buna göre araştırma kapsamında yer alan sınıflardaki öğrenciler, öntest olarak uygulanan başarı testinden birbirine yakın puanlar almışlardır. Deneklerin Sosyal Bilgiler dersi başarı testinden aldıkları puanlara ilişkin istatistiksel veriler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Kontrol grubundaki öğrencilerle deney grubundaki öğrencilerin öntestlerden aldıkları ortalama puanlar arasında kontrol grubu lehine 0.50 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak için, grupların puan ortalamalarına t testi uygulanmış; $t = 0.121$ değeri bulunmuştur. Bu değer 38 serbestlik derecesinin 0.05 anlamlılık düzeyindeki 2.021 değerinin altındadır. Bu sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olmadığını göstermektedir. Buna göre deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin deney öncesinde, Sosyal Bilgiler dersine yönelik başarı durumları arasında anlamlı bir fark yoktur.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmanın kuramsal boyutunun oluşturulmasında konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklar taranmıştır. Araştırma probleminin çözümü için öğrencilerin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere bir anket formu, öğrencilerin akademik başarılarını ve kalıcılığını ölçmek amacıyla başarı testi, Sosyal Bilgiler dersinin beyin temelli öğrenmeye göre işlenebilmesi için ders planları ve öğretim materyalleri ve öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşlerini almak için bir anket formu geliştirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan başarı testi, kişisel bilgiler anketi ve ders materyalleri ve görüş almaya yönelik anket formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

2.3.1. Kişisel Bilgiler Anketi

Deney ve kontrol gruplarında yer alan deneklerin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere altı sorudan oluşan kişisel bilgiler anketi hazırlanmıştır. Anket önce taslak olarak hazırlanmış; hazırlanan taslak uzman grubu içinde tartışılmış, getirilen öneri ve eleştiriler ışığında ankete son biçimi verilmiştir.

2.3.2. Başarı Testi

Bu araştırma ile Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi sınanmak istendiğinden programın amaçları doğrultusunda “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde öğrencilerin başarılarını ve kalıcılığı ölçmeye yönelik 40 soruluk (EK 5) dört seçenekli çoktan seçmeli başarı testi hazırlanmıştır.

Başarı testinin hazırlanmasında bilgi, kavrama ve uygulama yerine analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarında soruların yazılması kararlaştırılmıştır. Ancak, Sosyal Bilgiler dersi programının özel amaçları incelendiğinde, programdaki amaçların genelde bilgi ve kavrama düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu nedenle, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarındaki soruların programdaki hangi amaç kapsamında yazıldığı düşünülerek belirtke tablosu hazırlanırken programdaki özel amaçlar temel alınmıştır. Belirtke tablosundaki amaçlar bölümüne analiz, sentez, değerlendirme basamakları yerine program temel alındığından bilgi, kavrama ve uygulama basamakları yazılmıştır (EK 3, EK 4).

Testlerin kapsam geçerliğinin sağlanması için testteki soruların tüm konu içeriğini örneklemesine ve kapsadığı soruların her birinin ölçmek istediği davranışı en iyi derecede ölçmesine (Tekin, 2000, s.45) özen gösterilmiş ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Teste ilişkin konu uzmanlarının ve öğretmenlerin görüşleri alınmış; bu görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Testin güvenilirliğini belirlemek için, başarı testi örneklem grubuna benzer gruplara uygulanarak testi iki yarıya bölme yöntemi ile güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Testi iki yarıya bölme yöntemine göre güvenilirlik katsayılarını hesaplamak üzere önce,

$$r_{oe} = \frac{\sum XY - \frac{(\sum X)(\sum Y)}{N}}{\sqrt{\left[\sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N} \right] \left[\sum Y^2 - \frac{(\sum Y)^2}{N} \right]}}$$

formülü kullanılarak yarı testin güvenilirliği hesaplanmış; testin bütününün güvenilirliğini hesaplamak için Spearman- Brown formülü kullanılmıştır (Tekin, 2000, s.61).

$$r_{xx} = \frac{2r_{oe}}{1 + r_{oe}}$$

r_{oe} = yarı testin güvenilirliği

r_{xx} = testin bütününün güvenilirliği

Uygulama sonuçlarının yukarıdaki formüllere aktarılması ile “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin başarı testinin güvenilirlik katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

Bulunan değer, testin güvenilirliği için yeterli görülmüştür.

2.3.3. Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

Beyin temelli öğrenme materyallerinin geliştirilmesi sürecinde önce, Sosyal Bilgiler yedinci sınıf “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin özel amaçları ve davranışsal amaçları belirlenmiş, daha sonra bu amaçların öğrencilere kazandırılması için işlenecek dersin planları ve ders sırasında kullanılacak olan beyin temelli öğrenme materyalleri hazırlanmıştır. Beyin temelli öğrenme materyallerinin hazırlanmasında, materyallerin, programda yer alan amaçları gerçekleştirecek nitelikte ve öğrenci düzeyine uygun olmasına özen gösterilmiştir.

Beyin temelli öğrenme materyalleri derslerde yer verilen üç aşamalı sürece uygun biçimde tasarlanmıştır. Daldırma aşamasında öğrencilerin konu hakkında genel bir görüş geliştirmelerini sağlamak amacıyla power point sunuları hazırlanmıştır. Bu sunularda ele alınan konularla ilgili görsel öğelere, konuya ilişkin zihin haritalarına yer verilmiştir. Rahatça almaya hazır olma aşaması için öğrencilerin grup çalışmalarını hazırlamalarında onlara yardımcı olması bakımından çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Bu çalışma yapraklarında belli başlıklar altında grupların kendi konularıyla ilgili önemli bilgileri, grubun benzetimlerini ve sorularını yazmaları için boşluklar bırakılmıştır. Aktif süreçleme aşamasında ise öğrencilerin öğrendiklerini gözden geçirerek kendi bilgilerini yapılandırmalarını sağlamak amacıyla benzetimlerden, öykülerden, oyunlardan ve dramadan yararlanılmıştır. Grup çalışmaları ve aktif süreçleme aşamalarında sınıfta klasik müzik dinletilmiştir.

Ders planlarının ve beyin temelli öğrenme materyallerinin hazırlanması sürecinde, alan uzmanlarının ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmış; bu görüşler doğrultusunda ders planları ve beyin temelli öğrenme materyalleri uygulanmak üzere hazır duruma getirilmiştir (EK 8) .

2.3.4. Beyin Temelli Öğrenmeye İlişkin Görüş Almaya Yönelik Anket Formu

Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşlerini almak amacıyla bir anket formu hazırlanmıştır. Ankette deney grubu öğrencilerine açık uçlu, yarı yapılandırılmış dört soru sorulmuştur. Bu anketle öğrencilerin beyin temelli öğrenmeyi nasıl tanımladıkları, beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri, geleneksel öğrenme yaklaşımları ile beyin temelli öğrenme arasında ne gibi farklılıklar gördükleri, beyin temelli öğrenme kapsamında sınıflarında yapılan etkinlikler konusundaki farkındalıklarını belirlemeye çalışılmıştır (EK 12).

2.3.5. Denel İşlem

Veri toplama araçlarının öğrenciler üzerindeki etkisini, araçların araştırmanın amacına hizmet etme, açık ve anlaşılır olma düzeyini belirlemek amacıyla 1-2 Haziran 2004 tarihlerinde Eskişehir Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'nda; 3-4 Haziran 2004 tarihlerinde Eskişehir Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu'nda pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama kapsamında Eskişehir Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'nda yıllık planda ilgili zaman diliminde yer alan "Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar" konusu; Eskişehir Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulu'nda Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesinde yer alan "Bölge, Bölüm, Yöre, Türkiye'de Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler" konusu hazırlanan materyallerle işlenmiştir. Pilot uygulama bir başka araştırmacı tarafından izlenmiş, gözlem formu (EK 7) doldurularak pilot uygulamaya ilişkin veri sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca pilot uygulama video kamera ile kaydedilmiştir. İki ilköğretim okulunda gerçekleştirilen pilot uygulamanın ardından araştırma materyallerine son biçimi verilmiştir.

Veri toplama araçlarının hazırlanması ve ilgili makamdan izin alınmasından (EK 1) sonra deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Deney grubunda beyin temelli öğrenme süreci başlatılmıştır. Araştırma, araştırmacı tarafından yürütülmüş; öğretmene de beyin temelli öğrenme hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinden sonra, her iki gruptaki öğrencilere, Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve kalıcılık düzeyine etkisini belirlemek amacıyla bir araştırmanın planlandığı ve kendilerinin de bu araştırmanın denekleri olarak seçildiği söylenmiştir. Daha sonra her iki gruba, geliştirilen "Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri" ünitesi başarı testi öntest olarak uygulanmıştır.

Öğretmen ve öğrencilere araştırmanın niteliği ayrıntılı olarak açıklandıktan sonra, haftada üç ders saati olmak üzere dokuz hafta süreli bir öğretim uygulamasına geçilmiştir. Öğretim uygulaması 23 Eylül 2004 ile 19 Kasım 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi, deney grubunda beyin temelli öğrenme ile,

kontrol grubunda ise geleneksel öğretimle işlenmiştir. Dokuz hafta sonunda ünite ile ilgili etkinlikler tamamlandığında her iki gruba “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesi başarı testi sontest olarak uygulanmıştır. Başarı testinin sontest olarak uygulanmasından 20 gün sonra, öğrenmedeki kalıcılık düzeyini ölçmek için başarı testi yeniden uygulanmıştır. Öntest, sontest ve kalıcılık testi uygulamaları ile öğrencilerin öntest, sontest ve kalıcılık testi puanları elde edilmiştir (EK 9, EK 10, EK 11).

Kısaca açıklamak gerekirse, beyin temelli öğrenme ile gerçekleştirilen öğretim uygulaması şu şekilde olmuştur:

Deney grubundaki öğretim, hazırlanan yönerge (EK 6) doğrultusunda yürütülmüştür. Buna göre, araştırmacı tarafından dersin başında dersin amaçları ve konusu belirtildikten sonra birden çok duyu organına hitap eden bir sunu ile öğrencilerin konunun bütününe ilişkin fikir sahibi olmaları sağlanmıştır. Öğrencilere konu ile ilgili bir tema verilmiş; içerik bu tema doğrultusunda incelenmeye çalışılmıştır. Konu öğrencilerle birlikte alt temalar tanımlanarak incelenmiştir. Daha sonra, kimi zaman öğretmen tarafından, kimi zaman da öğrenciler tarafından sınıfta altışar kişilik gruplar oluşturulmuştur. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak konular verilmiştir. Gruplar halinde çalışan öğrencilerden kendi uzmanlık alanları ile ilgili önemli gördükleri bilgileri, özellikleri ve konuya ilişkin kendi benzetimlerini, sorularını içeren bir çalışma yapmaları istenmiştir. Grupların çalışmaları sırasında sınıfa klasik müzik dinletilmiştir. Öğrenciler çalışmalarını hazırlarken ders kitaplarından, dergilerden, ansiklopedilerden, öğretmenlerinden yararlanmışlardır. Her grup sırasıyla çalışmasını sınıfla paylaşmış, konularına ilişkin sınıfa sorular yöneltmiş ve sınıfın sorularını yanıtlamıştır. Öğrenilenler müzik eşliğinde oyun, drama gibi bir etkinlikle tekrar edilmiştir. Öğrencilerden kendi öğrenmelerini değerlendirecekleri bir öğrenme günlüğü tutmaları; her bir Sosyal Bilgiler dersine ilişkin görüşlerini, duygularını ve düşüncelerini öğrenme günlüklerine yazmaları istenmiştir. Uygulama sonunda öğrenme günlükleri öğrencilerden toplanarak incelenmiştir. Öğrencilere günlüğe işlenen derslerin özetinden çok sürece ilişkin duygu ve düşüncelerini yazmaları konusunda bilgi verilmesine rağmen öğrencilerin günlükleri ders notlarını yazmak için kullandıkları görülmüştür. Bu nedenle öğrenme günlükleri araştırma kapsamında değerlendirilmemiştir.

Beyin temelli öğrenme sürecinde öğrencilerin konuya daldırma aşamasında yararlanmaları için sınıfa araştırmacı tarafından Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ile ilgili haritalar, posterler asılmış; her ders işlenen bölge ile ilgili tanıtıcı fotoğraf ve broşürler kullanılmıştır. Öğrencilerden de konularla ilgili materyal getirmeleri istenerek sınıfın zengin bir öğrenme ortamı haline getirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca sınıfın fiziksel koşullarının öğrencilerin gereksinimlerini karşılayacak biçimde düzenlenmesine; öğrencilerin sınıfta kendilerini stres ve tehditten uzak hissetmelerinin sağlanmasına özen gösterilmiştir.

Deney grubundaki öğrenciler, öğrenme sürecine etkin bir biçimde katılmışlar; grup çalışmalarında ve diğer etkinliklerde aktif rol almışlardır. Herhangi bir sorunla karşılaştıklarında, sorunu işbirliği yaparak çözümlenmeye çalışmışlar, sorunla başa çıkamadıklarında araştırmacıdan yardım istemişlerdir.

Deney grubunda araştırmacı, düzenleyicilik ve rehberlik rollerini yerine getirmiştir. Düzenleyicilik rolünün gereği olarak araştırmacı öğrencilere, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ile ilgili power point sunuları hazırlamış, öğrencilere coğrafi bölgelerle ilgili onların uzmanlık alanı olacak konuları dağıtmış, yönergeler vermiş ve öğrencileri öğrenme olayına etkin katılımları için güdülemiştir. Araştırmacı düzenleyicilik rolünü yerine getirirken grup çalışmalarının, sunulardan sonra yapılan oyun ve drama gibi etkinliklerin verimli olması için çaba göstermiştir. Araştırmacı rehberlik rolünün gereği olarak da çalışan gruplar arasında dolaşarak, gerektiğinde grubun bir üyesiymiş gibi öğrenme-öğretme etkinliklerine katılmış ve öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmaya çalışmıştır.

Deney grubunda gerçekleştirilen beyin temelli öğrenme yaklaşımının gerektiği biçimde (yönergeye göre) yapılıp yapılmadığı bir başka araştırmacı tarafından izlenmiş, uygulama kapsamındaki ilk ders, son ders ve süreçteki dört ders video kamera ile kaydedilmiştir. Doldurulan gözlem formu (EK 7) raporlarının ve video kamera kayıtlarının değerlendirilmesi sonucunda, uygulamanın belirlenen ilkeler doğrultusunda gerçekleştirildiği görülmüştür.

Kontrol grubunda ise, öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitabındaki ilgili konuları okumaları, anlatmaları ve öğretmenlerinin konu ile ilgili açıklamalarını dinlemelerine yönelik öğretmen merkezli geleneksel bir öğretim gerçekleştirilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma için kullanılan ölçme araçları toplandıktan sonra kontrol edilmiş; kontrol sonucu elde edilen bilgiler, bilgi formlarına işlenerek bilgisayara aktarılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının öntest ve sontest puanları elde edildikten sonra, grupların ortalama puanları ile puan dağılımlarının standart sapmaları hesaplanmıştır. Gruplararası karşılaştırmalarda t testinden yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .05 olarak benimsenmiş; istatistiksel çözümlenmelerde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye yönelik görüşlerini almak için uygulanan ankette yer alan açık uçlu sorular nitel veri olduğundan nitel çözümleme yapılmıştır. Anket ve benzeri yazışma araçları, kaynak kişilerle görüşme yoluyla doldurulması nedeniyle çok yapılanmış bir görüşme tekniği olarak nitelendirilebilmektedir (Karasar, 1998, s.175). Bu nedenle ankette yer alan açık uçlu sorular nitel veri toplama tekniği olarak kabul edilmiş, bu soruların çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılarak, bulgular nicel olarak sunulmuştur. Nitel veriler, güvenilirliği artırmak, yanlılığı azaltmak, karşılaştırma yapmak vb. amaçlarla nicelleştirilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s.177). Bu çalışmada da veriler önce betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiş; daha sonra nicelleştirilerek sayılarla ifade edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde şu çalışmalar yapılmıştır:

Ankette yer alan soruların tümü tek tek okunarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda, araştırmaya katılanların her bir soruya verdikleri yanıtların dökümü yapılmıştır. Çıkarılan yanıtlar birkaç kez incelenip okunduktan sonra, her bir soru maddesinin altında soru ile ilgili yanıt seçeneklerinin yazılı olduğu “Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur. Kodlama anahtarında araştırmanın sorularına ve bu soruların

yanıtlarını içerecek biçimde oluşturulan seçeneklere yer verilmiştir. Kodlama anahtarına son biçiminin verilmesinden sonra verilerin işlenmesi aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada veriler tanımlanmış ve tablolarla desteklenmiştir. Daha sonra tabloda yer alan bulgular açıklanarak yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın temel amacı doğrultusunda ele alınan problemin çözümü için araştırma kapsamındaki öğrencilerden toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri ve betimsel analiz sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yoruma yer verilmiştir.

Bulgular ve yorumun sunulmasında “iç uygunluk” ilkesi gereği amaçlarda izlenen sıraya uyulmuştur.

1. “Sosyal Bilgiler dersinde, beyin temelli öğrenme yaklaşımının uygulandığı deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında fark var mıdır?” sorusunu yanıtlamak amacıyla, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere başarılarını ölçmek amacıyla öntest niteliğinde başarı testi uygulanmıştır. Deneklerin bu testten aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının öntest niteliğindeki başarı testlerinden aldıkları puanlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testinden Aldıkları Öntest Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	20	44.300	13.491			
Kontrol Grubu	20	44.800	12.538	0.121	38	>0.05

$t_{\text{Tablo}} = 2.021$

Tablo 3'te görüldüğü gibi, kontrol grubundaki öğrencilerle deney grubundaki öğrencilerin öntestlerden elde ettikleri ortalama puanlar arasında kontrol grubu lehine 0.50 puanlık bir fark bulunmaktadır. Bu farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t=0.121$ değeri bulunmuştur. Bu değer 38 serbestlik derecesindeki 2.021 değerinin altındadır. Elde edilen sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları bakımından deney öncesi durumları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark yoktur.

Daha sonra, deneyin etkililiğini sınamak amacıyla her iki gruptaki deneklerin sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının başarı testinden aldıkları sontest puanlarıyla ilgili bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testinden Aldıkları Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	20	64.450	12.054	2.319	38	<0.05
Kontrol Grubu	20	55.00 0	13.669			

$t_{\text{Tablo}} = 2.021$

Tablo 4'teki bulgulara göre, deney grubundaki öğrencilerle, kontrol grubundaki öğrencilerin sınıftan elde ettikleri puan ortalamaları arasında deney grubu lehine 9.45 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile sınımlanmış ve $t = 2.31$ değeri bulunmuştur. Bulunan değeri, 38 serbestlik derecesinin 0.05 düzeyindeki 2.021 tablo değeriyle oldukça büyüktür. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarında uygulanan öğretimin birbirinden farklı etkililiğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin başarılarını artırmada, beyin temelli öğrenme yaklaşımının, geleneksel öğretimden daha etkili olduğu görülmüştür.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin başarılarını artırmada, beyin temelli öğrenme yaklaşımının, geleneksel öğretimden daha etkili olduğunu ortaya koyan bu araştırma, Voelz'in (1994) araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

2. "Sosyal Bilgiler dersinde, beyin temelli öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu arasında öğrenmenin kalıcılık düzeyi bakımından fark var mıdır?" sorusunu yanıtlamak amacıyla sınıftan uygulamalarından 20'şer gün sonra başarı testleri tekrar uygulanmış; öğrencilerin aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış; ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınımlanmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının bilgilerin kalıcılık düzeylerine ilişkin uygulanan başarı testinden aldıkları puanlarla ilgili bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Gruplarının Bilgilerin Kalıcılık Düzeylerine İlişkin Uygulanan Başarı Testinden Aldıkları Puanlarla İlgili Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	20	71.950	11.834	2.632	38	<0.05
Kontrol Grubu	20	60.950	14.471			

$t_{\text{Tablo}} = 2.021$

Tablo 5'te görüldüğü gibi, deney grubundaki öğrencilerle, kontrol grubundaki öğrencilerin kalıcılık testinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında deney grubu lehine 11.00 puanlık bir fark söz konusudur. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak için, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t=2.63$ değeri bulunmuştur. Bu değer, 38 serbestlik derecesinin 0.05 anlamlılık düzeyindeki 2.021 değerinin üstünde bulunmaktadır. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarında uygulanan öğretimin birbirinden farklı etkililiğe sahip olduğunu göstermektedir. Bir diğer deyişle, bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olması bakımından, beyin temelli öğrenme yaklaşımının, geleneksel öğretimden daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde, öğrenmenin kalıcılık düzeyi bakımından beyin temelli öğrenmenin, geleneksel öğretime göre daha etkili olduğunu ortaya koyan bu araştırma, Getz'in (2003) beyin temelli öğrenmenin İngilizce öğretiminde etkili ve kalıcı öğrenme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırmada elde ettiği bulgularla örtüşmektedir.

Araştırmanın üçüncü amacında, “Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenme yaklaşımının uygulandığı sınıfta, öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla araştırmada denek olarak seçilen öğrencilere açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket yoluyla alınan görüşler sonucu elde edilen bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi, beyin temelli öğrenmeyle ilgili görüşlerini almak amacıyla ankette öğrencilere ilk olarak “Size göre beyin temelli öğrenme nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrenciler, bu soruya en çok “Daha kolay öğrenmedir” ve “Kalıcı öğrenmedir” yanıtını vermişlerdir. Bunların yanında öğrenciler beyin kurallarına göre öğrenmedir, zevkli öğrenmedir, yeni bilgiler öğrenmedir gibi yanıtlar vermişlerdir. Görüldüğü gibi öğrenciler beyin temelli öğrenmeyi olumlu bir yaklaşım olarak görmektedir. Nitekim bir öğrenci “*Beynimiz yapısı itibarı ile cevize benziyordu. Beyin temelli öğrenme ise değişik yöntemlerle aklımızda soru kalmadan en iyi kalıcı şekilde öğrenilmesine beyin temelli öğrenme denir*” yanıtı ile olumlu bir bakış açısı sergilemektedir.

Öğrencilere ikinci olarak “Beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Öğrenciler bu soruya en çok “Kalıcı öğrenme sağladı” ve “Öğrenmeyi kolaylaştırdı” yanıtını vermişlerdir. Öğrenciler beyin temelli öğrenmenin, öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve kalıcı öğrenmeyi sağladığını düşünmektedirler. Öğrenmeyi hızlandırdı, zevkli kıldı, kendine güven kazandırdı, öğrenmeyi ezbercilikten uzaklaştırdı, öğrenmeye çeşitlilik kazandırdı, yaratıcılığı artırdı, iyi bir öğrenme sistemi gibi yanıtlarla öğrenciler beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşlerinin oldukça olumlu yönde olduğu görülmektedir. Bir öğrencinin “*Beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşlerim benim artı yönde. Öğrenmemize katkısı çok oldu. Yaratıcılığımız gelişti. Ayrıca konumuzu sandığımızdan daha kolay öğrendim. Sosyal Bilgiler dersini ve Türkiye’yi avucumun içi gibi öğrendim*” yanıtı beyin temelli öğrenme konusundaki olumlu görüşlerini ifade etmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Beyin Temelli Öğrenmeye İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin size göre beyin temelli öğrenme nedir? sorusuna verdikleri yanıtlar	f
Daha kolay öğrenmedir	6
Kalıcı öğrenmedir	6
Beynin kurallarına göre öğrenmedir	3
Zevkli öğrenmedir	2
Yeni bilgiler öğrenmedir	1
Toplam	18
Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleriniz nedir? sorusuna verdikleri yanıtlar	
Kalıcı öğrenme sağladı	4
Öğrenmeyi kolaylaştırdı	4
Öğrenmeyi hızlandırdı	3
Öğrenmeyi zevkli kıldı	2
Kendine güven kazandırdı	1
Öğrenmeyi ezbercilikten uzaklaştırdı	1
Öğrenmeye çeşitlilik kazandırdı	1
Yaratıcılığı artırdı	1
İyi bir öğrenme sistemidir	1
Toplam	18
Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeyle geleneksel yöntemlerle öğrenme arasındaki farklar nelerdir? sorusuna verdikleri yanıtlar	
Kalıcılığı artırması	5
Öğrenmenin daha zevkli olması	5
Öğrenmeyi ezbercilikten kurtarması	3
Öğrenmeyi kolaylaştırması	2
Daha hızlı öğrenmeyi sağlaması	1
Çağdaş ve bilimsel öğrenme sağlaması	1
Zekayı geliştirmesi	1
Yaratıcılığı geliştirmesi	1
Toplam	19
Öğrencilerin beyin temelli öğrenme kapsamında sınıfınızda ne gibi etkinlikler yapıldı? sorusuna verdikleri yanıtlar	
Oyun	9
Benzetim	4
Grup çalışmaları	3
Müzik dinleme	2
Beyin fırtınası	2
Konu anlatımı ve araştırmalar	1
Eğitim araç-gereçlerinden yararlanma	1
Drama	1
Toplam	23

Öğrencilere sorulan üçüncü soru “Beyin temelli öğrenme ile geleneksel yöntemlerle öğrenme arasındaki farklar nelerdir?” sorusudur. Öğrenciler bu soruya en çok “Kalıcılığı artırması” ve “Öğrenmenin daha zevkli olması” yanıtını vermişlerdir. Görüldüğü gibi öğrencilere göre beyin temelli öğrenmenin geleneksel yöntemlerden en önemli farkı kalıcı ve zevkli öğrenmeyi sağlamasıdır. Bunun yanı sıra öğrencilere göre öğrenmeyi ezbercilikten kurtarması, öğrenmeyi kolaylaştırması, daha hızlı öğrenmeyi sağlaması, çağdaş ve bilimsel öğrenme sağlaması, zekayı geliştirmesi, yaratıcılığı geliştirmesi, beyin temelli öğrenmeyi geleneksel yöntemlerle öğrenmeden ayıran en önemli özelliklerdir. Nitekim bir öğrenci “*Geleneksel yöntemlerle öğrenmede daha uzun sürede ve daha çok zamanda anlayabiliyorum. Oysa beyin temelli öğrenme konuyu daha güzel anlıyorum ve daha çabuk, daha az zamanda kavrayabiliyorum*” yanıtı ile bu konudaki düşüncelerini ortaya koymaktadır. Bir diğer öğrenci ise “*Geleneksel yöntemlerle öğrenmede bilgilerimizi ezbere öğrendiğimiz için belki bilgilerimizi yitirebiliriz ya da zor bir şekilde öğreniyoruz. Ama beyin temelli öğrenmede zorlanmadan öğreniyoruz*” diyerek beyin temelli öğrenmenin öğrenmeyi ezbercilikten kurtardığını vurgulamaktadır.

Öğrencilere son olarak “Beyin temelli öğrenme kapsamında sınıfınızda ne gibi etkinlikler yapıldı?” sorusu sorulmuştur. Öğrenciler bu soruya en çok “Oyun” yanıtını vermiştir. Oyuna ek olarak, benzetim, grup çalışmaları, müzik dinleme, beyin fırtınası, konu anlatımı ve araştırmalar, eğitim araç-gereçlerinden yararlanma, drama öğrencilerin verdikleri yanıtlar arasındadır. Buradan beyin temelli öğrenmenin oyun, grup çalışmaları, müzik, beyin fırtınası, araştırma ve drama gibi çeşitli etkinliklerle öğrencilerin öğrenmekten zevk alarak, kalıcı öğrenme sağladığı söylenebilir. Nitekim bir öğrenci “*Önce beyin temelli öğrenmenin ne olduğunu öğrendik. Bölgelerle ilgili benzetmeler yaptık. Oyunlar oynadık. Drama, nesi var gibi etkinlikler vazgeçilmezlerimiz oldu. Öğrencilik hayatımın en güzel dersleriydi*” diyerek beyin temelli öğrenme kapsamındaki etkinliklere ilişkin görüşünü belirtmektedir.

Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri Getz’in (2003) çalışmasındaki öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye yönelik olumlu görüşlere sahip olduğu yönündeki bulgularla örtüşmektedir.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve kalıcılık düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, deneme modellerinden “öntest-sontest kontrol gruplu model”e göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, 2004-2005 öğretim yılının birinci döneminde Eskişehir Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okuluna devam eden 7-A ve 7-B sınıflarındaki öğrenciler katılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi ve anketle belirlenen özellikler göz önünde bulundurularak birinde 30, diğerinde 26 öğrencinin bulunduğu her iki sınıftan 20’şer kişi olmak üzere toplam 40 öğrenci denkleştirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan başarı testi, anket formu ve ders materyalleri araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinin dokuz hafta boyunca deney grubunda beyin temelli öğrenme, kontrol grubunda ise geleneksel öğretimle işlenmesinin ardından, elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri ve öğrencilerden alınan yazılı görüşlerin betimsel analiz tekniği ile çözümlenmesi ile ulaşılan bulgular ışığında, aşağıdaki sonuçlar ortaya konmuş ve ilgililere katkı sağlayacağı düşünülen öneriler geliştirilmiştir.

4.1. Sonuçlar

1. Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Bir diğer deyişle, beyin temelli öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersindeki akademik başarılarını artırmaktadır.

2. Sosyal Bilgiler dersinde, beyin temelli öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunda öğrenilen bilgilerin kalıcılık düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Bir başka

deyişle, beyin temelli öğrenme yaklaşımı, bilgilerin kalıcılık düzeyini artırmada geleneksel öğretime göre daha etkilidir.

3. Öğrencilerin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri olumlu yöndedir. Öğrenciler beyin temelli öğrenmeyi daha kolay, kalıcı ve zevkli bir öğrenme yolu olarak görmektedirler. Beyin temelli öğrenmenin öğrenmeyi hızlandırdığını, zevkli kıldığını, özgüven kazandırdığını, öğrenmeyi ezbercilikten uzaklaştırdığını, öğrenmeye çeşitlilik kazandırdığını, yaratıcılığı artırdığını düşünmektedirler.

Bu araştırma ile elde edilen sonuçlara göre, beyin temelli öğrenmenin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin akademik başarılarını ve bilgilerin kalıcılık düzeyini artırmada etkili olduğu; öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve zevkli hale getirdiği görülmüştür.

4.2. Öneriler

Araştırmanın ortaya koyduğu bulgular ışığında getirilen öneriler şunlardır:

1. İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde; öğrencilerin akademik başarılarını ve bilgilerin kalıcılık düzeyini artırmada beyin temelli öğrenme yaklaşımından yararlanma yoluna gidilebilir.

2. Beyin temelli öğrenmenin sınıf içi uygulamasına yönelik olarak bu araştırmada geliştirilen materyaller, Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmak üzere öğretmenlerce örnek alınabilir.

3. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde beyin temelli öğrenme yaklaşımını uygulayabilmeleri için, öğretmenlere beyin temelli öğrenme konusunda hizmet içi eğitim verilebilir.

4. Öğretmenlerle işbirliği içinde ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf Sosyal Bilgiler derslerine yönelik beyin temelli öğrenme materyalleri hazırlanarak etkinlik bankası oluşturulabilir.

5. Beyin temelli öğrenmeye yönelik olarak aşağıdaki araştırmaların yapılmasında yarar vardır:

a. Öğrencilerin düşünme ve anlama becerilerinin geliştirilmesinde, işbirliği yapma ve grup çalışmalarına ilişkin tutum geliştirmelerinde, öğrenmelerine ilişkin duygusal örüntü oluşturmalarında beyin temelli öğrenme yaklaşımının geleneksel öğretime göre etkililiği araştırılabilir.

b. İlköğretimde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yer verilen Tarih konularının öğretimi ile Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinde beyin temelli öğrenmenin başarı ve kalıcılık düzeyine etkisi araştırılabilir.

c. Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programlarında yer alan Özel Öğretim Yöntemleri I dersinde beyin temelli öğrenme yaklaşımının uygulanmasının derse ilişkin başarı, tutum, kalıcılık düzeyi ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını etkileme düzeyi araştırılabilir.

d. Öğretmenlik Uygulaması dersinde öğretmen adaylarının beyin temelli öğrenme yaklaşımı doğrultusunda örnek ders hazırlamaları sağlanabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri araştırılabilir.

EKLER

Sayfa

1. ESKİŞEHİR VALİLİĞİ MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNÜN İZİN YAZILARI	66
2. DENKLEŞTİRMEDE KULLANILAN KİŞİSEL BİLGİLER ANKETİ	68
3. “TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ” ÜNİTESİNİN ÖZEL VE DAVRANIŞSAL AMAÇLARI İLE İÇERİĞİ	69
4. “TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ” ÜNİTESİ BELİRTKE TABLOSU	79
5. “TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ” ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ	80
6. BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMINI UYGULAMA YÖNERGESİ	91
7. BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMININ UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖZLEM FORMU	92
8. “TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ” ÜNİTESİ DERS PLANLARI VE UYGULANMIŞ BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME MATERYALLERİ ÖRNEKLERİ	93
9. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTİNDEN ALDIKLARI ÖNTEST PUANLARI	156
10. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTİNDEN ALDIKLARI SONTEST PUANLARI	157
11. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ KALICILIK TESTİNDEN ALDIKLARI PUANLAR	158
12. ÖĞRENCİLERİN BEYİN TEMELLİ ÖĞRENMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİ ALMAYA YÖNELİK ANKET FORMU	159

EK 1. ESKİŞEHİR VALİLİĞİ MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNÜN İZİN
YAZILARI

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.26.00.02.000( )
KONU: Anket

1.08.04*022353

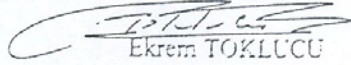
700-491

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İLGİ : 04.08.2004 gün ve 3244 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ekinde alınan Üniversiteniz Yüksek Lisans Öğrencisi Tuba ÇENGELCİ'ye ait anket uygulama isteği ile ilgili Valilik Makamından alınan 10.08.2004 gün ve 22313 sayılı onay ekte gönderilmiştir.

Anılan anket sonucundan Müdürlüğümüze bilgi verilmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Ekrem TOKLUCU
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
EK-1 Onay

Handwritten notes and signatures:
g. Kaya
g. Kaya
K

Handwritten notes and signatures:
T. Çengelci
T. Çengelci

- Eğitim Bil. Ens. Müd.
- Gen. Sek. Yard.
K

EĞİTİM
%100
DESTEK

DANISMA
444 0 632
HATTI

Tel : 239 72 00
Faks : 239 39 22

E-Posta Adresi : eskisenirmem@meb.gov.tr
İnternet Adresi : http://eskisenir.meb.gov.tr

Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü
Arak Kayıt No: 4876

Ek - 1 devam

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4MEM.4.26.00.02.310 ( ) /
KONU : Anket

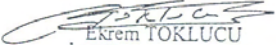
10.08.04+022313

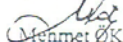
VALİLİK MAKAMINA

İlimiz Anadolu Üniversitesi Rektörlüğünün 04.08.2004 gün ve 3244 sayılı yazılarında; Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilimdalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Tuba ÇENGELCI'nin "Sosyal Bilgiler Dersinde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulunda anket uygulaması yapmak istediği bildirilmektedir.

Adı geçen öğrencinin, İlimiz Şehit Ali Gaffar Okkan İlköğretim Okulunda yapmak istediği anket sonucundan Müdürlüğümüze bilgi verilmek kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Ekrem TOKLUCU
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
10.../08./2004

Mehmet ÖKSÜZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

EGİTİM
%100
DESTEK

DANIŞMA
444 0 632
HATLI

Tel : 239 72 00
Faks : 239 39 22

E-Posta Adres. : eskisehirmem@meb.gov.tr
İnternet Adresi : <http://eskisehir.meb.gov.tr>

EK 2

DENKLEŞTİRMEDE KULLANILAN KİŞİSEL BİLGİLER ANKETİ

Sevgili öğrenci,

Elinizdeki bu anket bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Soruları yanıtlarken önce soruyu dikkatle okuyunuz. Sonra sorunun karşısında ya da altında bulunan seçeneklerden durumunuza en uygun düŐenin önündeki parantez içine (X) iŐareti koyunuz. Yanıtsız soru bırakmamaya özen gösteriniz.

1. Adınız ve Soyadınız :
2. Sınıfınız :
3. Cinsiyetiniz : a. Kız b. Erkek
4. Ortalama aylık geliriniz :
  - a. 100 milyon ve daha az
  - b. 101-200 milyon arası
  - c. 201-300 milyon arası
  - d. 301-400 milyon arası
  - e. 401-500 milyon arası
  - f. 501-600 milyon arası
  - g. 601-700 milyon arası
  - h. 701-800 milyon arası
  - ı. 801-900 milyon arası
  - i. 901milyon-1 milyar arası
  - j. 1 milyarın yukarısı

5. Anne ve babanızın öğrenim durumu:

	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
a. Okuma-yazma bilmiyor	☐	☐
b. Okur-yazar	☐	☐
c. İlkokul mezunu	☐	☐
d. Ortaokul mezunu	☐	☐
e. Lise mezunu	☐	☐
f. Fakülte ya da yüksekokul mezunu	☐	☐

6. Şu anda okul dışında herhangi bir özel dershaneden ya da özel öğretmenden Sosyal Bilgiler dersi alıyor musunuz?

- a. Evet b. Hayır

7. Altıncı sınıf karnenizde Sosyal Bilgiler dersi notunuz:

- a. 5 b. 4 c. 3 d. 2 e. 1

TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ” ÜNİTESİNİN ÖZEL VE DAVRANIŞSAL AMAÇLARI İLE İÇERİĞİ

Özel ve Davranışsal Amaçlar

Özel Amaç: “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi

Davranışsal Amaçlar:

1. Bölgenin tanımını yazma-söyleme
2. Bölümün tanımını yazma-söyleme
3. Yörenin tanımını yazma-söyleme

Özel Amaç: Türkiye’nin coğrafi bölgelerini oluşturan etmenler ile ilgili sınıflamalar bilgisi

Davranışsal Amaçlar:

1. Türkiye’de coğrafi bölgeleri oluşturan doğal etmenleri yazma-söyleme
2. Türkiye’de coğrafi bölgeleri oluşturan beşeri ve ekonomik etmenleri yazma-söyleme

Özel Amaç: Türkiye’nin coğrafi bölgeleri ile ilgili sınıflamalar bilgisi

Davranışsal Amaçlar:

1. Bölgeleri kıyı ve iç bölgeler olarak ayırma
2. Denize kıyısı olan bölgeleri yazma-söyleme
3. Denize kıyısı olmayan bölgeleri yazma-söyleme

Özel Amaç: Karadeniz Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Karadeniz Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
2. Karadeniz Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama

Ek-3 devam

3. Karadeniz Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
4. Karadeniz Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
5. Karadeniz Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: Karadeniz Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

1. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
2. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
3. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
4. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

Özel Amaç: Karadeniz Bölgesi'nin haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Karadeniz Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
2. Karadeniz Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
3. Karadeniz Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
4. Karadeniz Bölgesi'nin önemli göllerini harita üzerinde çizip gösterme
5. Karadeniz Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
6. Karadeniz Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

Özel Amaç: Marmara Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Marmara Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
2. Marmara Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
3. Marmara Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
4. Marmara Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
5. Marmara Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: Marmara Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

1. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
2. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
3. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
4. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

Özel Amaç: Marmara Bölgesi'nin haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Marmara Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
2. Marmara Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
3. Marmara Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
4. Marmara Bölgesi'nin göllerini harita üzerinde çizip gösterme
5. Marmara Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
6. Marmara Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

Özel Amaç: Ege Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Ege Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
2. Ege Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
3. Ege Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
4. Ege Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
5. Ege Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: Ege Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

1. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
2. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
3. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme

4. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

Özel Amaç: Ege Bölgesi'nin haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Ege Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
2. Ege Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
3. Ege Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
4. Ege Bölgesi'nin göllerini harita üzerinde çizip gösterme
5. Ege Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
6. Ege Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

Özel Amaç: Akdeniz Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Akdeniz Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
2. Akdeniz Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
3. Akdeniz Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
4. Akdeniz Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
5. Akdeniz Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: Akdeniz Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

1. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
2. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
3. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
4. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

Özel Amaç: Akdeniz Bölgesi'nin haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Akdeniz Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme

Ek-3 devam

2. Akdeniz Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
3. Akdeniz Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
4. Akdeniz Bölgesi'nin önemli göllerini harita üzerinde çizip gösterme
5. Akdeniz Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
6. Akdeniz Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

Özel Amaç: Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
2. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
3. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

1. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
2. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
3. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
4. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

Özel Amaç: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
2. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme

Ek-3 devam

3. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

Özel Amaç: Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
2. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
3. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
4. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
5. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

1. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
2. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
3. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
4. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

Özel Amaç: Doğu Anadolu Bölgesi'nin haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Doğu Anadolu Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
2. Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
3. Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
4. Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli göllerini harita üzerinde çizip gösterme

Ek-3 devam

5. Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
6. Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

Özel Amaç: İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
2. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
3. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
4. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
5. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

1. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
2. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
3. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
4. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

Özel Amaç: İç Anadolu Bölgesi'nin haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

1. İç Anadolu Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
2. İç Anadolu Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
3. İç Anadolu Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
4. İç Anadolu Bölgesi'nin önemli göllerini harita üzerinde çizip gösterme
5. İç Anadolu Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
6. İç Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

Özel Amaç: Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemini (jeopolitik yönden) kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği bir bölgede yer almasının önemini açıklama
2. Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının önemini açıklama
3. Türkiye'nin petrol kaynaklarına sahip ülkelere komşu olmasının önemini açıklama
4. Türkiye'nin jeopolitik konumunun dünya güç dengesine katkısını açıklama

Özel Amaç: Bazı devletlerin Türkiye'nin güçlenmesini istemediğini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Türkiye'nin sahip olduğu ekonomik gücü açıklama
2. Kendi topraklarını genişletmeyi amaçlayan bazı devletlerin, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni bölmek ve zayıflatmak için neden çaba harcadıklarını açıklama
3. Bazı devletlerin zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarımızı kendi emelleri doğrultusunda kullanmak için nasıl çaba harcadıklarını açıklama
4. Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfusa sahip olmasını bazı devletlerin kendileri için neden bir tehlike olarak gördüklerini açıklama

Özel Amaç: Ülkemizde iç tehdit unsurlarının hedeflerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. İç tehdit unsurlarının ülkemizi yıkmayı ve bölmeyi amaçladıklarını açıklama
2. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının, anarşi ve terör ortamı yaratarak propaganda yapmayı amaçladıklarını açıklama
3. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının devlet otoritesini sarsmayı amaçladıklarını açıklama
4. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının, toplumumuzda Atatürk ilkeleri doğrultusunda oluşmuş çağdaş anlayışı yıkmayı amaçladıklarını açıklama

Ek-3 devam

5. Ülkemizdeki iç tehdit unsurlarının, milli birlik ve beraberliğimizi bozmayı amaçladığını açıklama
6. Ülkemizdeki iç tehdit unsurlarının kendi görüşleri doğrultusunda rejimi değiştirmeyi amaçladıklarını açıklama

Özel Amaç: Dış tehdit unsurlarının amaçlarını kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

1. Türkiye'nin jeopolitik öneminden dolayı bazı devletlerin ülkemiz üzerindeki emellerini açıklama
2. Bazı devletlerin, Türkiye'yi doğrudan saldırılarla ele geçiremeyeceklerini bildikleri için, ülkemizi bölmek parçalamak ve rejimimizi yıkmak amacıyla yıkıcı ve bölücü örgütleri desteklediklerini açıklama
3. Dış tehdit unsurlarının, Türk gençliğini, aydınlarını ve ülkenin hassas yönlerini hedef olarak seçtiklerini açıklama
4. Dış tehdit unsurlarının ülkemizi silah ve uyuşturucu pazarı olarak kullanmak istediklerini açıklama

“Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” Ünitesinin İçeriği

I. BÖLÜM: Coğrafi Bölge ve Bölüm

- a. Bölge, Bölüm ve Yöre
- b. Türkiye’de Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler

II. BÖLÜM: Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri ve Bölümleri

- a. Karadeniz Bölgesi
- b. Marmara Bölgesi
- c. Ege Bölgesi
- d. Akdeniz Bölgesi
- e. Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- f. Doğu Anadolu Bölgesi
- g. İç Anadolu Bölgesi

III. BÖLÜM: Türkiye’nin Stratejik Durumu

- a. Türkiye’nin Jeopolitik Yeri ve Önemi
- b. İç Tehdit
- c. Dış Tehdit
- d. Yurt Sevgisi

EK 4

**TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ” ÜNİTESİ BELİRTKE
TABLOSU**

Amaçlar Konular	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Toplam
Coğrafi Bölge ve Bölüm	3	–	–	3
Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri ve Bölümleri	–	30	2	32
Türkiye’nin Stratejik Durumu	–	5	–	5
Toplam	3	35	2	40

EK 5

“TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ” ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

AÇIKLAMA

Bu test sizin “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesindeki bazı bilgi ve becerileri ne ölçüde öğrendiğinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Testte 40 soru vardır. Soruları ve seçenekleri dikkatle okuduktan sonra doğru olabileceğini düşündüğünüz seçeneği yanıt kağıdı üzerine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Süreniz 45 dakikadır. Başarılar dilerim.

SORULAR

1. Sınırları içinde benzer özellikleri olan ancak bölgenin diğer yerlerinden farklı olan küçük alanlara ne ad verilir?
A. Bölüm
B. Bölge
C. Yerleşim
D. Çevre
2. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’nin coğrafi bölgelere ayrılmasında rol oynayan etmenlerden biri **değildir**?
A. İklim
B. Yerçekilleri
C. Enlem
D. Nüfus
3. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’de coğrafi bölgeleri oluşturan **doğal etmenlerden** biridir?
A. Sanayi
B. Bitki Örtüsü
C. Tarım
D. Yerleşme

Ek-5 devam

4. Türkiye 1941 yılında yapılan Birinci Türk Coğrafya Kongresi'nde 7 coğrafi bölge ve 21 bölüme ayrılmıştır. Türkiye'nin coğrafi bölge ve bölümlere ayrılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?
- A. Sınırları içinde benzerlik gösteren ve diğer yerlerden ayrılan alanları belirleyerek inceleme ve planlama kolaylığı sağlamak
- B. Turizm etkinliklerine çeşitlilik ve düzen kazandırmak
- C. Türkiye haritalarının daha bilgilendirici yapılmasını sağlamak
- D. Öğrencilere Türkiye coğrafyasının sistemli ve kolay biçimde öğretilmesine yardımcı olmak
5. Türkiye'de yıllık yağış miktarının en yüksek olduğu yer Doğu Karadeniz bölümüdür. Doğu Karadeniz bölümünün bu iklim özelliğini kazanmasında aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?
- A. Bitki örtüsünün zayıf olması
- B. Nem oranının az olması
- C. Orta kuşakta yer alması
- D. Dağların denize uzanış biçimi
6. Batı Karadeniz bölümünün coğrafi özellikleri düşünüldüğünde Türkiye ekonomisine en büyük katkısının hangi alanda olduğu söylenebilir?
- A. Hayvancılık
- B. Orman ürünleri
- C. Madencilik ve endüstri
- D. Turizm
7. İç Anadolu Bölgesi orman örtüsü bakımından en fakir bölgelerimizden biridir. Aşağıdakilerden hangisi bunun nedenlerinden biri **değildir**?
- A. Yıllık yağış miktarının düşük olması
- B. Aşağı enlemlerde yer alması
- C. Deniz etkisine kapalı olması
- D. Buharlaştırmanın fazla olması

8. Aşağıdaki bölgelerin hangisinde yağışın artması ürün verimini **artırmaz**?

- A. Güneydoğu Anadolu Bölgesi
B. Ege Bölgesi
C. İç Anadolu Bölgesi
D. Karadeniz Bölgesi

9. Ege Bölgesi iklim özellikleri, sıcaklık ve yağış bakımından Akdeniz ikliminin özelliklerini gösterir. Fakat Akdeniz Bölgesi'ne göre, sıcaklık değerlerinde birkaç °C düşüş görülür. Bu durum, aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A. Bitki örtüsü
B. Yerçekilleri
C. Denize komşuluk
D. Bulunduğu enlemler

10.

Yukarıdaki haritada Karadeniz Bölgesi'nde bulunan akarsular gösterilmektedir. I, II ve III rakamlarıyla gösterilen akarsuların isimleri aşağıdaki şıkların hangisinde doğru olarak verilmiştir?

<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>
A. Kızılırmak	Yeşilırmak	Çoruh
B. Yeşilırmak	Seyhan	Ceyhan
C. Çoruh	Sakarya	Asi
D. Kızılırmak	Yeşilırmak	Fırat

11. GAP'ın Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne **en önemli** katkısının hangi alanda olacağı söylenebilir?

- A. Turizm
B. Kültür

- C. Tarım
D. Ticaret

12. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin coğrafi konumu, iklimi ve yerşekilleri düşünüldüğünde **en çok** yetiştirilen tarım ürünleri neler olabilir?

- A. Pirinç, incir, antep fıstığı, mercimek
B. Mısır, buğday, fındık, pamuk
C. Pamuk, mercimek, karpuz, antep fıstığı
D. Pamuk, mercimek, çay, karpuz

13.

Sorun: Fırat'ın derin vadiler içinde akması, suyundan yeterince yararlanılamaması.

Çözüm:

Yukarıda verilen çözüm kutusuna aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A. Fırat'ın yatağının değiştirilmesi
B. Atatürk Barajı'nın kurulması
C. Fırat'tan farklı alanlarda yararlanılması
D. Arıtma tesislerinin kurulması

14. Aşağıdakilerden hangisi Akdeniz Bölgesi'nin ulaşım ile ilgili **en önemli** sorundur?

- A. Yeterli alt yapı yatırımının yapılmaması
B. Yolların verimli tarım alanlarından geçmesi
C. Sıcaklığın fazla olması nedeniyle karayollarının zarar görmesi
D. Torosların iç kesimlerle bağlantıyı engellemesi

Ek-5 devam

15. Yaz tatilinde Akdeniz Bölgesi'ni gezmek isteyen Ece bir gezi planı yapar. Plana göre Ece Karain, Damlataş Mağaraları'nı, Alanya Kalesi'ni, Side, Aspendos kent kalıntılarını, Manavgat ve Düden Çağlayanlarını, Harran evlerini gezecektir. Ece'nin gezi planına aldığı ancak Akdeniz Bölgesi'nde **olmayan** yer neresidir?
- A. Harran evleri
B. Alanya Kalesi
C. Manavgat Çağlayanı
D. İnsuyu Mağarası
16. Antalya bölümünün kıyı kesimleriyle iç kesimleri arasında ekonomik etkinliklerin birbirinden çok farklı olduğu görülmektedir. Bu farklılığın **en önemli** nedenleri aşağıdakilerden hangileri olabilir?
- A. Yer altı kaynakları- yerşekilleri
B. Nüfus yoğunluğu- bitki örtüsü
C. İklim- yerşekilleri
D. Sanayi yatırımları- turizm
17. Aşağıdakilerden hangisi Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri arasındaki benzer özelliklerden biridir?
- A. Yağış rejimi
B. Kıyı ile iç kesimler arasındaki ulaşım güçlüğü
C. İklim özellikleri
D. Tarım ürünleri
18. Orta Karadeniz bölümünün kıyısı ile iç kesimleri arasındaki sıcaklık ve yağış farkının fazla **olmamasının** nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
- A. Deniz etkisinin iç kısımlara girebilmesi
B. Yükseltinin fazla olması
C. İç kesimlerde ovaların geniş yer kaplaması
D. Yıllık yağışın fazla olması

19. Doğu Karadeniz bölümünde son yıllarda çay üretiminin ön plana çıkmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Nüfusun hızlı artış göstermesi
- B. Çayın geliri yüksek bir bitki olması
- C. İklimin diğer ürünlerin yetiştirilmesine elverişli olmaması
- D. Tarım alanlarının dağınık olması

20. I. Çatalca-Kocaeli bölümü, Marmara Bölgesi'nin en yoğun nüfuslu yeridir.

II. Ankara, Marmara Bölgesi'nin en önemli kentlerinden biridir.

III. Yıldız Bölümü, ekonomik yönden Marmara Bölgesi'nin en gelişmiş yeridir.

IV. İpek böceği yetiştiriciliğinin en yoğun olduğu yer Güney Marmara bölümüdür.

Marmara Bölgesi ile ilgili olarak yukarıda sözü edilenlerden hangileri doğrudur?

- A. II-IV
- B. I-III
- C. II-III
- D. I-IV

21. Türkiye'nin en büyük yerleşim merkezi olan İstanbul'a her yıl yurdun çeşitli yerlerinden yoğun bir göç yaşanmaktadır. Aşağıdakilerden hangisi bu hızlı göçün beraberinde getirdiği en önemli sorunlardan biridir?

- A. Turizmin olumsuz etkilenmesi
- B. Sanayi için gerekli işgücünün sağlanamaması
- C. Çarpık kentleşme ve altyapı hizmetlerinde yetersizlik
- D. Kişi başına düşen milli gelirin azalması

22. Ergene bölümünün Yıldız bölümüne göre daha sık nüfuslanmış olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Turizmin gelişmiş olması
- B. Yıllık yağışın fazla olması
- C. Arazinin tarıma elverişli olması
- D. Bölüme yoğun göç olması

Ek-5 devam

23. Çukurova I .....
Doğu Karadeniz II .....
Konya Bölümü III .....

Yukarıda Çukurova, Doğu Karadeniz Bölümü ve Konya Bölümü'nün karşısında yer alan I, II ve III rakamlarıyla belirtilmiş yerlere gelebilecek uygun tarım ürünleri neler olabilir?

<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>
A. Pamuk	Çay	Buğday
B. Tütün	Arpa	Mısır
C. Ay çiçeği	Pamuk	Fındık
D. Turunçgiller	Zeytin	Çay

24. Ege Bölgesi'nin kıyı kesiminden iç kısımlara doğru gidildikçe sıcaklık düşer, don olayları ve kar yağışı sıklaşır. Bu durumun temel nedeni nedir?
- A. Kıyıdan iç kesimlere gidildikçe ormanların azalması
B. Kıyıdan iç kesimlere gidildikçe yer altı kaynaklarının azalması
C. Dağların arasında çöküntü ovalarının yer alması
D. Kıyıdan iç kesimlere gidildikçe yükseltinin artması
25. Karadeniz Bölgesi'nde ormanların geniş yer kaplamasının **en önemli** nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
- A. Toprak çeşitliliğinin fazla olması
B. Yağışların fazla olması
C. Denize yakınlık
D. Yazları serin geçmesi

Ek-5 devam

26. Doğu Anadolu Bölgesi'nin Erzurum-Kars Bölümü'nde halkın başlıca geçim kaynağı hayvancılıktır. Bölümde en çok büyükbaş hayvan beslenir. Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A. Bölümde gür çayırlıkların geniş yer kaplaması
- B. Bölüm halkının gelenek olarak hayvancılığı sürdürmesi
- C. Bölümde tarım alanlarının verimsiz olması
- D. Bölümde nüfus yoğunluğunun az olması

27. I. Ulaşım kolaylığı bakımından en elverişli bölgemizdir.

II. Sanayi, ticaret ve kültür etkinlikleri yönünden birinci sıradadır.

III. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgemizdir.

Yukarıda özellikleri belirtilen bölgemiz hangisidir?

- A. Ege Bölgesi
- B. Marmara Bölgesi
- C. Akdeniz Bölgesi
- D. İç Anadolu Bölgesi

28. Karadeniz Bölgesi'nde yer alan akarsuların yıl boyunca taşıdıkları su miktarında önemli değişiklikler **olmamasının** nedeni nedir?

- A. Dağların eğiminin fazla olması
- B. Delta ovalarının olması
- C. Orman alanlarının geniş yer kaplaması
- D. Her mevsim yağışlı olması

29. Antalya bölümünün kıyı kesimlerinde yetiştirilen tarım ürünleri ile Göller yöresinde yetiştirilen tarım ürünleri farklıdır. Bunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Bitki örtüsünün farklı olması
- B. Kıyı kesimlerinde turizm etkinliklerinin gelişmiş olması
- C. İklim özelliklerinin farklı olması
- D. Göller yöresinin kapalı havza olması

30. I. İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya Bölümü'nün en önemli kentlerinden biridir.
II. Kentte lokomotif, uçak, çimento başta olmak üzere çeşitli sanayi kuruluşları vardır.
III. Lületaş en önemli yer altı kaynaklarından biridir.

Yukarıda sözü edilen kentimiz aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A. Kütahya
B. Eskişehir
C. Kayseri
D. Sivas

31. Akdeniz Bölgesi'nin genel özellikleri ile ilgili bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- A. Bitki örtüsü bozkırdır.
B. Dağlar çok geniş yer kaplamaktadır.
C. Yazlar çok sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.
D. Dağ sıraları, kıyı ile iç kesim arasında ulaşımı zorlaştırmıştır.

32. Marmara Bölgesi'nin en yoğun nüfuslu bölge olmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisinden söz **edilemez**?

- A. Turizmin bölge ekonomisine katkısı
B. Sanayinin gelişmiş olması
C. Ticaretin gelişmiş olması
D. Madencilik için iyi gelir getirmesi

33. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizi bölmeyi, demokratik ve laik rejimimizi yıkmayı amaçlayan dış tehdit unsurlarının başvurduğu yollardan biri **değildir**?

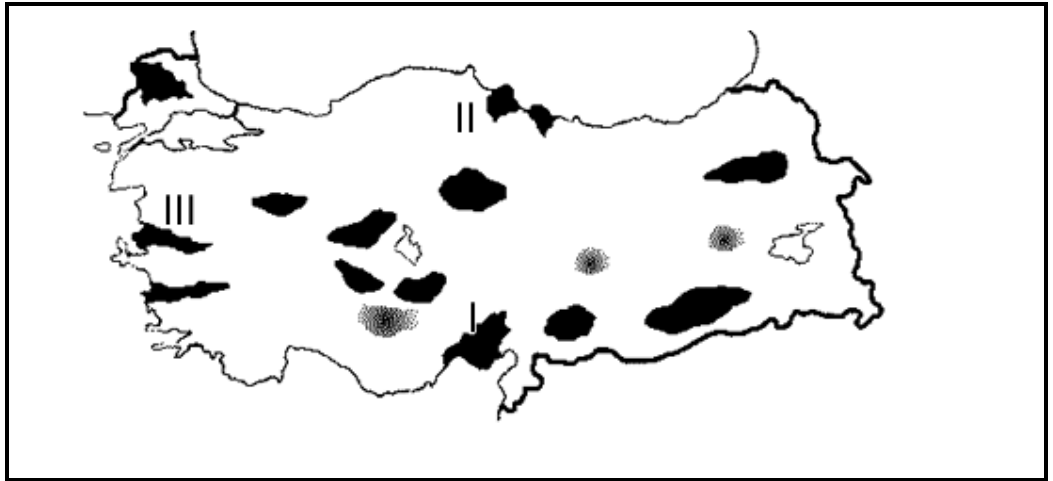
- A. Bölücü ve yıkıcı örgütleri desteklemek
B. Türkiye'yi uyuşturucu madde ve silah pazarı olarak kullanmak
C. Türkiye ile aralarındaki ticari ilişkileri geliştirmek
D. Kaçakçılığı teşvik etmek

34. İç tehdidin dış kökenli olması ne anlama gelmektedir?
- A. Farklı kökenden gelen etnik grupların bir arada yaşamak istememesi
  - B. Bölücü ve yıkıcı etkinliklerin düşman ülkeler tarafından desteklenmesi
  - C. Var olan düzen yerine dış ülkeleri model alan bir düzen kurulmak istenmesi
  - D. Ekonominin dışa bağımlı hale getirilmek istenmesi
35. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?
- A. Farklı kültürlerin yaşatılmasını sağlamak
  - B. Ülkemizi bölmek ve yıkmak
  - C. Demokrasiyi yerleştirmek
  - D. Çağdaş anlayışa uygun yeni bir devlet düzeni kurmak
36. Türkiye'nin jeopolitik bakımdan dünyanın önemli ülkelerinden biri olmasının **en önemli** nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
- A. Turizm potansiyelinin yüksek olması
  - B. Sanayinin gelişmiş olması
  - C. Zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarının varlığı
  - D. Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü olması
37. Türkiye, Akdeniz iklim kuşağında yer almasına karşın, arazisinin büyük bölümünde karasal iklim özellikleri görülür. Bunun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?
- A. Bitki örtüsü
  - B. Matematik konumu
  - C. Yeryüzü şekilleri
  - D. Soğuk rüzgarların etkisi
38. İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olan step bitki örtüsünün Doğu Anadolu Bölgesi'nde otlaklara dönüşmesinin nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?
- A. Yağışın artması
  - B. Enlem farkı
  - C. Toprak çeşidi
  - D. Denize uzaklık

39. Aşağıdakilerden hangisi üzerinde iklimin doğrudan etkili olduğu **söylenemez**?

- A. Kuzey Anadolu dağlarının denize bakan yamaçlarının gür orman örtüsüyle kaplı olması
- B. İç Anadolu'da tahıl tarımının yaygın olması
- C. Akdeniz'in kıyı ovalarında seracılığın yaygın olması
- D. Marmara Bölgesi'nin, Türkiye'nin en yoğun nüfuslu bölgesi olması

40.

Yukarıdaki haritada Türkiye'de bulunan ovalar gösterilmektedir. I, II ve III rakamlarıyla gösterilen ovalar hangileridir?

<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>
A. Çukurova	Bafra	Gediz
B. Konya	Çarşamba	Büyük Menderes
C. Çubuk	Sakarya	Göksu
D. Silifke	Amik	İzmir

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMINI UYGULAMA YÖNERGESİ

Değerli Öğretmen,

İlköğretim yedinci sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesi kapsamında yapacağımız beyin temelli öğrenme uygulamasında aşağıda sıralanan işlemlere tam olarak yer vermeye çalışınız.

1. Öğrencilere video, power point gösterisi izleterek ya da bir öyküye, dramaya yer vererek konunun bütünü ile ilgili öğrencilerin fikir sahibi olmalarını sağlayınız.
2. Öğrencilere konuyla ilgili bir tema veriniz. Daha sonra öğrencilerle birlikte alt temaları tanımlayarak inceleyiniz.
3. Öğrencileri gruplara ayırınız. Her gruba onların uzmanlık alanı olacağını belirttiğiniz bir alt konu veriniz.
4. Gruplardan konularının farklı boyutlarına ilişkin, kendilerine göre önemli olan, gerçek dünya ile ilgili problemler belirleyip bu problemlerin çözümünü içeren çalışmalar üretmelerini isteyiniz.
5. Gruplar çalışırken sınıfa klasik müzik dinletiniz.
6. Gruplardan kendi uzmanlık alanlarında farklı bakış açıları ve metaforlar üretmelerini isteyiniz. Öğrencilerin kendi konularını sınıfa sunmasına, sınıfın sorularını cevaplamasına yardımcı olunuz.
7. Öğrencilerden öğrendiklerini gözden geçirmelerini, kişisel metaforlarını üretmelerini isteyiniz.
8. Sunuların bitiminde öğrenilenlerin müzik eşliğinde bir oyunla tekrar edilmesine olanak sağlayınız.
9. Öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını, konuyla ilgili sorularını, bu soruların yanıtlarını içeren notlar hazırlamalarını isteyiniz.

EK 7

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMININ UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖZLEM FORMU

Aşağıdaki etkinliklerin gerçekleşme düzeyini ilgili sözcüğün altına (X) koyarak belirtiniz.

Gözlenen Etkinlikler	Zayıf	Orta	İyi	Çok iyi
1. Öğretmenin öğrencilerin birden çok duyu organına hitap eden bir sunuyla konunun bütünü ile ilgili öğrencilerin fikir sahibi olmalarını sağlaması.				
2. Öğretmenin öğrencilere konuyla ilgili bir tema vermesi, öğrencilerle birlikte alt temaları tanımlayarak incelemesi.				
3. Öğrencilerin heterojen gruplara ayrılması.				
4. Öğretmenin her gruba onların uzmanlık alanı olacak bir alt konu vermesi.				
5. Grupların konularının farklı boyutlarına ilişkin, kendilerine göre önemli olan, gerçek dünya ile ilgili problemler belirleyip bu problemlerin çözümünü içeren çalışmalar yapmaları.				
6. Öğrencilerin kendi çalışmalarını sınıfla paylaşması, sınıfın sorularını yanıtlaması.				
7. Öğrenilenlerin müzik eşliğinde bir etkinlikle (oyun vb.) tekrar edilmesi.				
8. Öğrencilerin konuyla ilgili sorularını, bu soruların yanıtlarını içeren notlar hazırlamalarının istenmesi.				
9. Öğrencilerin kendi öğrenmelerini değerlendirerek öğrenme günlükleri tutmalarının istenmesi.				

EK 8

“TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ” ÜNİTESİ DERS PLANLARI VE UYGULANMIŞ BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME MATERYALLERİ ÖRNEKLERİ

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 24/9/2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: Bölge, Bölüm ve Yöre; Türkiye’de Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar :

1. “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri” ünitesinde geçen kavramların anlam bilgisi

Davranışsal Amaçlar:

- a. Bölgenin tanımını yazma-söyleme
- b. Bölümün tanımını yazma-söyleme
- c. Yörenin tanımını yazma-söyleme

2. Türkiye’nin coğrafi bölgelerini oluşturan etmenler ile ilgili sınıflamalar bilgisi

Davranışsal Amaçlar:

- a. Türkiye’de coğrafi bölgeleri oluşturan doğal etmenleri yazma-söyleme
- b. Türkiye’de coğrafi bölgeleri oluşturan beşeri ve ekonomik etmenleri yazma-söyleme

3. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ile ilgili sınıflamalar bilgisi

Davranışsal Amaçlar:

- a. Bölgeleri kıyı ve iç bölgeler olarak ayırma
- b. Denize kıyısı olan bölgeleri yazma-söyleme
- c. Denize kıyısı olmayan bölgeleri yazma-söyleme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “İçinde yaşadığımız evlerimiz farklı odalardan oluşur. Her odaya yüklediğimiz ayrı bir işlev vardır. Tüm odalarımız birleştiğinde evimizi oluşturur. Sizce evimizle içinde yaşadığımız ülke arasında bir benzerlik var mıdır?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, bilgilerinizi daha sonra göreceğimiz konularla kolayca ilişkilendirebilir; bölge, bölüm ve yöre kavramlarının ne anlama geldiğini; Türkiye'nin neden bölgelere ve bölümlere ayrıldığını; bölge ve bölümlerin kendi içlerinde hangi özelliklere sahip olduklarını daha iyi anlarsınız,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Bölge, bölüm ve yöre; Türkiye’de coğrafi bölgeleri oluşturan etmenler konusunu işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “İçinizde Türkiye'nin başka bir kentine giden var mı? Gittiğiniz yer ile yaşadığımız yeri karşılaştırırsanız ne gibi farklılıklar olduğunu söyleyebilirsiniz?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerini, bu bölgelerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin "Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri" ünitesine ilişkin olarak "Türkiye bizim evimizdir" temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Türkiye'nin bölgelerinin bir evin odalarına benzetilmesi. Alt tema olarak bölgeler ve evin odaları arasındaki bağlantının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara bölge, bölüm, yöre ve Türkiye'de coğrafi bölgeleri oluşturan etmenler konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, örnekleri, metaforları, olası problemleri, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir proje hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla çalışmasını sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin "Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsin" biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde bir oyun oynayacaklarını söylemesi. "Müzikle birlikte herkes dans ederken birden müzik duracak. Bir şehir, bölüm ya da yöre ismi söyleyeceğim. İsmi söylediğim kişi bu şehir, bölüm ya da yörenin hangi coğrafi bölgede olduğunu söyleyecek. Müzik yeniden başlayacak, müzik durduğunda bir önceki soruyu cevaplayan kişi başka bir soru soracak ve başka bir kişinin ismini söyleyecek. Yanıt veremeyen öğrenci pas diyerek başka

bir arkadaşının ismini söyleyecek,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün coğrafi anlamda bölge, bölüm ve yörenin ne anlama geldiğini, Türkiye’de coğrafi bölgeleri oluşturan etmenleri öğrendik. Artık Türkiye’nin fiziki ve siyasi coğrafyasını incelerken bölge, bölüm ve yöreler bazında temel özellikleri kestirebilir, coğrafi unsurlar arasındaki ilişkileri daha kolay yorumlayabiliriz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Yeni bir konunun öğrenilip öğrenilmediğinin en önemli göstergeleri doğru sorular sormak ve yanıtı nasıl bulacağını bilmektir. Şimdi her gruba soru kartları dağıtacağım. Bu kartlara bugün öğrendiğimiz konu ile ilgili bir soru ve bu sorunun yanıtını yazacaksınız. Daha sonra sorunuzun bu konu açısından önemini açıklamanızı istiyorum,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 30/9/2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: İç Anadolu Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar :

1. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
- İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
- İç Anadolu Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

2. İç Anadolu Bölgesi haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

- İç Anadolu Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
- İç Anadolu Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
- İç Anadolu Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
- İç Anadolu Bölgesi'nin önemli göllerini harita üzerinde çizip gösterme

Ek-8 devam

- e. İç Anadolu Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
- f. İç Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Yaşadığımız kentin İç Anadolu Bölgesi'nde yer aldığını biliyor muydunuz? Kentimizin doğal ve beşeri özelliklerine bakarak bölgemize ilişkin ipuçları çıkarabilir miyiz?” sorularını yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, günlük yaşamımızı etkileyen coğrafi unsurları daha iyi anlarsınız,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “İç Anadolu Bölgesi konusunu işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Dolabınızda ne tür giysiler var? Yazlık ve kışlık giysilerinizin kalınlığı, niteliği arasında ne gibi farklılıklar var?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin İç Anadolu Bölgesi'nin bölümlerini, bu bölümlerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “İç Anadolu Bölgesi” konusuna ilişkin olarak “İç Anadolu Bölgesi evimizin oturma odasıdır” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında İç Anadolu Bölgesi'nin yaşadığımız kentin yer aldığı bölge olması bakımından evimizin oturma odasına benzetilmesi. Öğrenciler tarafından alt temaların belirlenmesi ve alt temalarla bölümler arasındaki bağlantının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak bölümler yerleşim birimleri, yer şekilleri, iklim özellikleri ve bitki örtüsü, bölgemizde ekonomik hayat, ulaşım ve trafik konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, özellikleri, örnekleri, metaforları içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması. Sunular sırasında öğrencilerin önemli yerleşim birimlerini, yer şekillerini, bitki örtüsünü kendi çizdikleri haritaya işaretlemesi.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsün, kendi metaforlarınızı üretsin,” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde drama yapacaklarını söylemesi. “Şimdi içinizden gönüllü olan arkadaşlarınız birbirine komşu iki aileyi canlandıracak. Bu ailelerden biri kentimize yeni taşınmış ve kentin iklimi, nüfus özellikleri, başlıca geçim kaynaklarını merak ediyor. Bakalım iki ailenin sohbetinde nasıl bir diyalog izleyeceğiz,” diyerek yapacakları etkinlik hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün yaşadığımız kent olan Eskişehir’in de içinde yer aldığı İç Anadolu Bölgesi’nin yerşekillerini, iklimini, önemli yerleşim birimlerini ve ekonomik özelliklerini öğrendik,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nda yurt dışından bir öğrenciyi konuk ediyorsunuz. Konuğunuz yaşadığınız kentin önemli tarihi ve turistik yerlerini gezmek istediğini söyledi. Onu götüreceğiniz yerleri ve gerçekleştireceğiniz etkinlikleri anlatan bir yazı yazmanızı istiyorum,” demesi.

Ek-8 devam

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 1/10/2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: İç Anadolu Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Beyin Fırtınası
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar :

1. İç Anadolu Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

- Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
- Ekonomik sorunları yazma-söyleme
- Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
- Ticaret ile ilgili sorunları yazma-söyleme

II. Giriş :

- Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Kentimizden geçen Porsuk Çayı’nın Avrupa’nın en kirli akarsularından biri olduğunu biliyor muydunuz?” sorusunu yöneltmesi.
- Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, kentimizin ve bütün olarak bölgemizin ne gibi sorunlara sahip olduğunu ve bu sorunların çözümü için neler yapılabileceğini daha iyi anlarsınız,” demesi.

Ek-8 devam

3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “İç Anadolu Bölgesi’nin ekonomi, nüfus, ulaşım ve ticaret alanlarındaki temel sorunlarını işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Sizce kentimizin ve bölgemizin ne gibi sorunları olabilir?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmen ve öğrencilerin İç Anadolu Bölgesi ile ilgili sınıfa getirilen kaynakları incelemesi.
- Öğretmenin İç Anadolu Bölgesi’nin sorunlarına ilişkin olarak “Oturma odamızı temiz tutmalıyız,” temasını öğrencilere vermesi ve sorun alanlarının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin sorunları, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsın,” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa bir beyin fırtınası yapacaklarını söylemesi. “Her grup ortak olarak belirleyeceğimiz konuda kendi içinde beyin fırtınası yapacak. Beyin fırtınasında herkes soruna ilişkin ilk aklına gelen çözümü söyleyecek. Gruptan bir kişi bu çözümleri kaydedecek. Sonra grupça size en uygun gelen çözümü

belirleyeceksiniz. Her grup çözümünü belirledikten sonra sınıfça en uygun çözümü saptayıp tahtaya yazacağız,”demesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün İç Anadolu Bölgesi’nin ekonomi, nüfus, ulaşım ve ticaret alanlarındaki temel sorunlarının neler olduğunu öğrendik” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Kentimizdeki yeni yatırımlara, sorunların çözümüne yönelik çalışmalara ilişkin bir bülten hazırladığınızı düşünün. Tüm bu alanlardaki gelişmeleri içeren bir yazı yazın,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 7/10/2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: Karadeniz Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Karadeniz Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- Karadeniz Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Karadeniz Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Karadeniz Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
- Karadeniz Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
- Karadeniz Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

2. Karadeniz Bölgesi haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

- Karadeniz Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
- Karadeniz Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
- Karadeniz Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
- Karadeniz Bölgesi'nin göllerini harita üzerinde çizip gösterme

Ek-8 devam

- e. Karadeniz Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
f. Karadeniz Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “İçinizde daha önce Karadeniz Bölgesi'ne giden var mı? Orada dikkatini çeken özellikleri bizimle paylaşmak isteyen var mı?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugünkü konumuz olan Karadeniz Bölgesi'nin özelliklerini iyi öğrenirseniz, bölgede coğrafi yapı ile beşeri özelliklerin birbirlerini nasıl etkilediğini kolayca kestirebilirsiniz,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Karadeniz Bölgesi konusunu işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Karadeniz Bölgesi'nde evler genellikle birbirinden çok uzaktır ve tek tek dağılmış durumdadır. Sizce bu durumun nedeni ne olabilir?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Karadeniz Bölgesi'nin bölümlerini, bu bölümlerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “Karadeniz Bölgesi” konusuna ilişkin olarak “Karadeniz Bölgesi evimizin bahçesidir” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Karadeniz Bölgesi'nde ormanların geniş yer kapladığı belirtilerek bölgenin ülkemizin bahçesine benzetilmesi. Öğrenciler tarafından alt temaların belirlenerek incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak bölümler-yerleşim birimleri, yer şekilleri, iklim özellikleri ve bitki örtüsü, bölgemizde ekonomik hayat, ulaşım ve trafik konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, özellikleri, örnekleri, metaforları içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması. Sunular sırasında öğrencilerin önemli yerleşim birimlerini, yer şekillerini, bitki örtüsünü kendi çizdikleri haritaya işaretlemesi.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsün, kendi metaforlarını üretsün,” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde sessiz sinema oyununu oynayacaklarını söylemesi. “İçinizden biri tahtaya gelecek. Karadeniz Bölgesi’ne ait herhangi bir özelliği ses çıkartmadan el işaretleriyle anlatmaya çalışacak. Doğru yanıtı bilen öğrenci kendi istediği özelliği anlatacak,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Karadeniz Bölgesi’nin bölümlerini, önemli yerleşim birimlerini, yerşekillerini, iklim özellikleri ve bitki örtüsünü, ekonomik yapısını, ulaşım özelliklerini öğrendik,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Şimdi sizinle müzik eşliğinde paragraf oluşturma oyunu oynayacağız. Tahtaya Karadeniz Bölgesi’nin özellikleriyle ilgili sözcükler yazacağım. Siz de bu sözcüklerden anlamlı bir paragraf oluşturacaksınız,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 8/10/2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: Karadeniz Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Beyin Fırtınası
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Karadeniz Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

- a.Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
- b.Ekonomik sorunları yazma-söyleme
- c.Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
- d.Ticaret ile ilgili sorunları yazma-söyleme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Sizce Karadeniz Bölgesi’nde kıyı ile iç kesimler arasında bulunan dağ sıraları ulaşımı nasıl etkilemektedir?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz Karadeniz Bölgesi’nin sorunlarını daha iyi anlar ve çözüm önerebilmek için temel bilgileri kazanmış olursunuz,” demesi.

3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Karadeniz Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaretle ilgili sorunlarını işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Karadeniz Bölgesi ile kaynakları tarayarak sınıfa getireniniz var mı? Kaynakları şöyle bir gözden geçirelim,” diyerek derse geçmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmen ve öğrencilerin Karadeniz Bölgesi ile ilgili sınıfa getirilen kaynakları incelemesi.
- Öğretmenin Karadeniz Bölgesi’nin sorunlarına ilişkin olarak “Bahçemizde çitler geçit vermiyor” temasını öğrencilere vermesi ve sorun alanlarının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin problemleri, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsin,” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa bir beyin fırtınası yapacaklarını söylemesi. “Her grup ortak olarak belirleyeceğimiz konuda kendi içinde beyin fırtınası yapacak. Beyin fırtınasında herkes soruna ilişkin ilk aklına gelen çözümü söyleyecek. Gruptan bir

Ek-8 devam

kişi bu çözümleri kaydedecek. Sonra grupça size en uygun gelen çözümlü belirleyeceksiniz. Her grup çözümlünü belirledikten sonra sınıfça en uygun çözümlü saptayıp tahtaya yazacağız,”demesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Karadeniz Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret alanındaki temel sorunlarını öğrendik. Artık bu bölgenin sorunlarını ve bu sorunların nedenlerini daha iyi değerlendirebiliriz,”demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Karadeniz Bölgesi’nde ulaşım sorununu çözmek için bölgeye gönderilen bir mühendis olduğunuzu düşünün. Bölgede ulaşımı daha güvenli ve kolay biçime getirmek için yapacaklarınızı kısaca yazın,”demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 14/10/2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: Marmara Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Marmara Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- Marmara Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Marmara Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Marmara Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
- Marmara Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
- Marmara Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

Özel Amaç: Marmara Bölgesi haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

- Marmara Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
- Marmara Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
- Marmara Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
- Marmara Bölgesi'nin göllerini harita üzerinde çizip gösterme
- Marmara Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme

f. Marmara Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “İstanbul ve Çanakkale Boğazları'nı gören var mı? Sizce bu boğazlar Türkiye'nin jeopolitik önemine nasıl bir katkıda bulunuyor?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugünkü konumuz olan Marmara Bölgesi'nin özelliklerini iyi öğrenirseniz, bölgenin yurdumuza hangi alanlarda ne gibi katkılar sağladığını kolayca kestirebilirsiniz” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Marmara Bölgesi konusunu işleyeceğiz” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “İçinizde daha önce Marmara Bölgesi'nde herhangi bir yere giden var mı? Yol boyunca geçtiği yerleri ve gittiği yerlerdeki belirgin özellikleri bizimle paylaşmak isteyen var mı?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Marmara Bölgesi'nin bölümlerini, bu bölümlerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “Marmara Bölgesi” konusuna ilişkin olarak “Marmara Bölgesi evimizin mutfağıdır” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Marmara Bölgesi'nin ekonomik ve sosyal bakımdan Türkiye'nin önde gelen bölgelerinden biri olarak belirtilerek bölgenin ülkemizin mutfağına

benzetilmesi. Alt tema olarak Marmara Bölgesi'nin bölümleri ve mutfaktaki gereçler arasındaki bağlantının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak bölümler yerleşim birimleri, yerşekilleri, iklim özellikleri ve bitki örtüsü, bölgemizde ekonomik hayat, ulaşım ve trafik konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, özellikleri, örnekleri, metaforları içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması. Sunular sırasında öğrencilerin önemli yerleşim birimlerini, yerşekillerini, bitki örtüsünü kendi çizdikleri haritaya işaretlemesi.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsın” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde “Nesi var?” adlı oyunu oynayacaklarını söylemesi. “İçinizden birini ebe seçeceğiz ve sınıfın dışına çıkaracağız. Sonra Marmara Bölgesi'nde bulunan bir yer ismi belirleyeceğiz. Ebeyi sınıf alacağız. Ebe “Nesi var?” sorusunu sorduğunda yanıt veren arkadaşınız tutulan yer ile ilgili tek bir özelliği söyleyecek. Ebe kimin verdiği ipucuyla yanıt bulursa o öğrenci ebe olacak. Ebe yer ismini bildikten sonra tahtadaki harita üzerinde bu yeri gösterecek,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Marmara Bölgesi'nin bölümlerini, önemli yerleşim birimlerini, yerşekillerini, iklim özellikleri ve bitki örtüsünü, ekonomik yapısını, ulaşım ve trafik özelliklerini öğrendik. Artık Marmara Bölgesi ile ilgili sorunları tartışırken

Ek-8 devam

bölgenin özelliklerini ve yapısını göz önünde bulundurarak sorunları tanımlayarak çözüm yolları önerebiliriz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Şimdi tahtaya Marmara Bölgesi’nin haritasını çizeceğiz. Bir arkadaşımız sınırları çizecek. Siz de sonra haritanın içini dolduracaksınız,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 15/10/2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: Marmara Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Beyin Fırtınası
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Marmara Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

- Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
- Ekonomik sorunları yazma-söyleme
- Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
- Ticaret ile ilgili sorunları yazma-söyleme

II. Giriş :

- Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Yurdumuzda Marmara Bölgesi’nde özellikle İstanbul’un en çok göç alan kent olduğunu biliyor muydunuz? Peki sizce İstanbul’da hiç sorun yok mu? Neden başka bölgelerdeki yurttaşlarımız buraya göç ediyor?” sorusunu yöneltmesi.
- Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz Marmara Bölgesi’nin sorunlarını daha iyi

Ek-8 devam

anlar ve çözüm önerebilmek için temel bilgileri kazanmış olursunuz,” demesi.

3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Marmara Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaretle ilgili sorunlarını işleyeceğiz,” demesi.

4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “İçinizde Marmara Bölgesi ile ilgili kaynakları tarayarak sınıfa getireniniz var mı? Kaynakları bir gözden geçirelim” diyerek derse geçmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmen ve öğrencilerin Marmara Bölgesi ile ilgili sınıfa getirilen kaynakları incelemesi.
- Öğretmenin Marmara Bölgesi’nin sorunlarına ilişkin olarak “Mutfağımız çok kalabalık” temasını öğrencilere vermesi ve sorun alanlarının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin sorunları, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsin,” biçiminde bir konuşma yapması.

Ek-8 devam

- Öğretmenin sınıfa bir beyin fırtınası yapacaklarını söylemesi. “Her grup ortak olarak belirleyeceğimiz konuda kendi içinde beyin fırtınası yapacak. Beyin fırtınasında herkes soruna ilişkin ilk aklına gelen çözümü söyleyecek. Gruptan bir kişi bu çözümleri kaydedecek. Sonra grupça size en uygun gelen çözümü belirleyeceksiniz. Her grup çözümünü belirledikten sonra sınıfça en uygun çözümü saptayıp tahtaya yazacağız,” demesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Marmara Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret alanındaki temel sorunlarını öğrendik. Artık bu bölgenin sorunlarını ve bu sorunların nedenlerini daha iyi değerlendirebiliriz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Şimdi Marmara Bölgesi’nde herhangi bir kente yeni atanmış bir vali olduğunuzu düşünün. Görev yerinize geldiniz ve çeşitli incelemelerde bulundunuz. Yerel bir televizyon kanalı kentinizin sorunları ile ilgili bir program hazırlamak istediğini söyledi. Bu programda kentinizin ve genel olarak Marmara Bölgesi’nin sorunları ile ilgili neler söylediniz. Herkes defterine kısa biçimde söyleyeceklerini yazsın,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	:21/10/ 2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: Ege Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Ege Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- Ege Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Ege Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Ege Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
- Ege Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
- Ege Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

2.Ege Bölgesi haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

- Ege Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
- Ege Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
- Ege Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
- Ege Bölgesi'nin göllerini harita üzerinde çizip gösterme
- Ege Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
- Ege Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Tarih konularımızda yurdumuzda kurulan önemli uygarlıkları görüyoruz. Bunlardan Ege Bölgesi’nde kurulanları hatırlayan var mı?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz Ege Bölgesi’nin neden yurdumuzun önemli bir parçası olduğunu, bölgenin yurdumuza hangi alanlarda ne gibi katkılar sağladığını daha iyi anlayabilirsiniz,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Ege Bölgesi konusunu işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “İçinizde Ege Bölgesi’nde bir kente giden var mı? Ege Bölgesi’nde gördüklerini bizimle paylaşmak isteyen var mı?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Ege Bölgesi’nin bölümlerini, bu bölümlerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “Ege Bölgesi” konusuna ilişkin olarak “Ege Bölgesi evimizin balkonudur” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema doğrultusunda Ege Bölgesi’nin Ege Denizi ile dünyaya açılan bir ticaret merkezi olduğu, tarih boyunca önemli uygarlıklara ev sahipliği yapmış; ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda Türkiye’nin önde gelen bölgelerinden biri olduğu belirtilerek bölgenin

ülkemizin balkonuna benzetilmesi. Alt tema olarak Ege Bölgesi'nin bölümleri ile evlerde yer alan balkonların işlevleri arasındaki bağlantının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak bölümler yerleşim birimleri, yerşekilleri, iklim özellikleri ve bitki örtüsü, bölgemizde ekonomik hayat, ulaşım ve trafik konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, özellikleri, örnekleri, metaforları içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması. Sunular sırasında öğrencilerin önemli yerleşim birimlerini, yerşekillerini, bitki örtüsünü kendi çizdikleri haritaya işaretlemesi.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsün, kendi metaforlarınızı üretsin” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde coğrafya oyununu oynayacaklarını söylemesi. “Şimdi size bir harf vereceğim. Müzikle birlikte her grup bu harfle başlayan ve Ege Bölgesi'nde yer alan bir şehir, bitki, yeryüzü şekli (dağ, ova, plato, akarsu gibi), maden ve bu bölgede üretilen sanayi ürünü bulacak. Süreniz bittiğinde müzik duracak ve her grup sırayla yazdıklarını sınıfla paylaşacak. Oyun sonunda en çok puanı alan grup birinci olacak,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Ege Bölgesi'nin bölümlerini, önemli yerleşim birimlerini, yerşekillerini, iklim özellikleri ve bitki örtüsünü, ekonomik yapısını öğrendik. Artık Ege Bölgesi ile ilgili sorunları tartışırken bölgenin özelliklerini ve yapısı çerçevesinde sorunları tanımlayarak çözüm yolları önerebiliriz,” demesi.

Ek-8 devam

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Şimdi Ege Bölgesi’nde geziye çıkacağınızı hayal edin. Önce Ege Bölgesi’nin haritasını çizerek gezeceğiniz yerleri işaretleyin ve kendinize bir gezi planı yapın. Ege Bölgesi’nin özelliklerini göz önünde bulundurarak gezi sırasında gereksinim duyacağınız araçları belirleyin.” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 22/10/ 2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: Ege Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Beyin Fırtınası
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Ege Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

- a. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
- b. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
- c. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
- d. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Son yıllarda kitle iletişim araçlarında Bergamalıların yaptığı eylemler sıkça yer almıştı. Bu insanların niçin protesto gösterileri yaptıklarını bilen varmı?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, Ege Bölgesi'nin temel sorunlarını ve bu sorunların kaynaklarını anlar, sorunlara mantıklı çözümler önerebilirsiniz,” demesi.

Ek-8 devam

3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Ege Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ticaret ve ulaşım alanındaki başlıca sorunlarını işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Her bölgede insanlar doğal ya da beşeri etmenlerden kaynaklanan birtakım sorunlarla ya da güçlüklerle karşılaşır. Sizce Ege Bölgesi’nde yaşayan insanların karşılaştıkları güçlükler neler olabilir?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmen ve öğrencilerin Ege Bölgesi ile ilgili sınıfa getirilen kaynakları incelemesi.
- Öğretmenin Ege Bölgesi’nin sorunlarına ilişkin olarak öğrencilerin bir tema belirlemesini istemesi ve sorun alanlarının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin sorunları, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsın” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa bir beyin fırtınası yapacaklarını söylemesi. “Her grup ortak olarak belirleyeceğimiz konuda kendi içinde beyin fırtınası yapacak. Beyin

fırtınasında herkes soruna ilişkin ilk aklına gelen çözümleri söyleyecek. Gruptan bir kişi bu çözümleri kaydedecek. Sonra grupça size en uygun gelen çözümleri belirleyeceksiniz. Her grup çözümünü belirledikten sonra sınıfta en uygun çözümü saptayıp tahtaya yazacağız,”demesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Ege Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret alanlarındaki sorunlarını öğrendik. Artık bu sorunların kaynaklarını göz önünde bulundurarak kalıcı çözümler önerebilir, olası çözüm yollarını kestirebiliriz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Ege Bölgesi’nin Cumhuriyetten günümüze gelişimi ile ilgili bir belgesel hazırladığınızı düşünün. Belgeselde yer vereceğiniz konular ve yerlere ilişkin bir taslak çıkararak belgesel için sunu metni hazırlayın,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 28/10/2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: Akdeniz Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Akdeniz Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- a.Akdeniz Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- b.Akdeniz Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- c.Akdeniz Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
- d.Akdeniz Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
- e.Akdeniz Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

2. Akdeniz Bölgesi haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

- a.Akdeniz Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
- b.Akdeniz Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
- c.Akdeniz Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
- d.Akdeniz Bölgesi'nin önemli göllerini harita üzerinde çizip gösterme
- e.Akdeniz Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
- f. Akdeniz Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Özellikle yaz aylarında turizm denince akla Akdeniz Bölgesi gelir. İcinizde yaz tatilini Akdeniz Bölgesi’nde geçiren var mı?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz Akdeniz Bölgesi’nin temel özelliklerini ve coğrafi yapısını kavrar, bölgenin gelişimi için farklı yollar önerebilirsiniz,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Akdeniz Bölgesi konusunu işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Sizce Akdeniz Bölgesi’nin turizmde önemli bir yere sahip olmasının nedeni ne olabilir?” sorusunu yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Akdeniz Bölgesi’nin bölümlerini, bu bölümlerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “Akdeniz Bölgesi” konusuna ilişkin olarak “Akdeniz Bölgesi evimizin misafir odasıdır” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Akdeniz Bölgesi’nin yerli ve yabancı çok sayıda turisti ağırlayarak ülkemizin tanıtımına katkıda bulunduğu, tarihi, coğrafi ve kültürel özellikleriyle yurdumuzun önde gelen bölgelerinden biri olduğu belirtilerek bölgenin ülkemizin misafir odasına benzetilmesi. Alt tema olarak Akdeniz Bölgesi’nin bölümleri ve misafir odasının işlevleri arasındaki bağlantının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak bölümler yerleşim birimleri, yerşekilleri, iklim özellikleri ve bitki örtüsü, bölgemizde ekonomik hayat, ulaşım ve trafik konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, özellikleri, örnekleri, metaforları içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması. Sunular sırasında öğrencilerin önemli yerleşim birimlerini, yerşekillerini, bitki örtüsünü kendi çizdikleri haritaya işaretlemesi.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsün, kendi metaforlarını üretsün” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde bir şifre çözme oyununu oynayacaklarını söylemesi. “Size Akdeniz Bölgesi ile ilgili özelliklerin anlatıldığı bir öykü okuyacağım. Ancak öyküde Akdeniz Bölgesi’ne ait öğeler açık biçimde belirtilmemiş. Başka nesnelere benzetilerek anlatılmış. Öyküdeki tüm şifreleri çözerseniz Akdeniz Bölgesi ile ilgili tüm bilgilere ulaşabilirsiniz,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Akdeniz Bölgesi’nin coğrafi, ekonomik ve sosyal yapısını öğrendik. Artık bu bölge ile ilgili bilgilerimizi ilişkilendirebilir, bölgeye ilişkin haberleri daha kolay değerlendirebiliriz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Akdeniz Bölgesi’nde yaşayan bir kişi olduğunuzu hayal edin. Yurt dışından bir mektup arkadaşı edindiniz. Ona yaşadığınız yeri tüm detaylarıyla anlatan bir mektup yazın,” demesi.

Ek-8 devam

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme gñnlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 4/11/2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: Akdeniz Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Beyin Fırtınası
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Akdeniz Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

- a.Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
- b.Ekonomik sorunları yazma-söyleme
- c.Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
- d.Ticaret ile ilgili sorunları yazma-söyleme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Akdeniz Bölgesi’ne gidip Toros Dağları’nı gören var mı? Sizce bu Toros Dağları’nın bölge ulaşımına etkisi nasıldır?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, Akdeniz Bölgesi’ndeki coğrafi ve sosyo-ekonomik unsurlar arasındaki etkileşimi daha iyi anlarsınız,” demesi.

Ek-8 devam

3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Akdeniz Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaretle ilgili sorunları konusunu işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Sizce Akdeniz Bölgesi’nin temel sorunları ve bu sorunların nedenleri neler olabilir?” sorusunu yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmen ve öğrencilerin Akdeniz Bölgesi ile ilgili sınıfa getirilen kaynakları incelemesi.
- Öğretmenin Akdeniz Bölgesi’nin sorunlarına ilişkin olarak öğrencilerin bir tema belirlemelerini ve sorun alanları ile bu tema arasındaki ilişkiyi incelemelerini istemesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin sorunları, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsın” biçiminde bir konuşma yapması.

- Öğretmenin sınıfa bir beyin fırtınası yapacaklarını söylemesi. “Her grup ortak olarak belirleyeceğimiz konuda kendi içinde beyin fırtınası yapacak. Beyin fırtınasında herkes soruna ilişkin ilk aklına gelen çözümü söyleyecek. Gruptan bir kişi bu çözümleri kaydedecek. Sonra grupça size en uygun gelen çözümü belirleyeceksiniz. Her grup çözümünü belirledikten sonra sınıfça en uygun çözümü saptayıp tahtaya yazacağız,” demesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Akdeniz Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret alanındaki temel sorunlarını ve bu sorunların nedenlerini öğrendik,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Akdeniz Bölgesi’nde yaşayan insanların sorunlarını öğrenmek için bir araştırma yapacağınızı düşünün. Bu araştırma kapsamında kimlerle görüşeceğinizi ve hangi soruları soracağınızı yazın,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 5/11/2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: Güneydoğu Anadolu Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- Güneydoğu Anadolu bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

2. Güneydoğu Anadolu Bölgesi haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme

- c. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
- d. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
- e. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

3. Güneydoğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

- a. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
- b. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
- c. Ulaşımla ilgili sorunları yazma-söyleme
- d. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Güneydoğu Anadolu Bölgesi denilince akla ilk olarak GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) gelmektedir. Sizce bu durumun nedeni ne olabilir?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün işleyeceğimiz konular Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin özelliklerini ve temel yapısını daha iyi anlamana yardımcı olacak. Bu sayede bölge ile ilgili duyduğunuz haberleri daha kolay değerlendirebilecek, daha objektif yorumlar yapabileceksiniz,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Güneydoğu Anadolu konusunu işleyeceğiz,” demesi.

4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin fiziki haritasına baktığımızda ne gibi özellikler dikkatinizi çekiyor, sizce bu bölgeyi diğer bölgelerimizden ayıran özellikler neler olabilir?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin bölümlerini, bu bölümlerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “Güneydoğu Anadolu Bölgesi” konusuna ilişkin olarak “Güneydoğu Anadolu Bölgesi evimizin penceresidir” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin sınır kapıları sayesinde yurdumuzun Ortadoğu ülkeleri ile olan ticaretinde önemli bir yere sahip olduğu belirtilerek bölgenin ülkemizin penceresine benzetilmesi. Öğrencilerden konuya ilişkin alt temaları bulmalarının ve alt tema ile konu arasındaki bağlantıyı incelemelerinin istenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak bölümler yerleşim birimleri, yerçekilleri, iklim özellikleri ve bitki örtüsü, bölgemizde ekonomik hayat, ulaşım ve trafik konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, özellikleri, örnekleri, metaforları ve bu alanlarda bölgenin sahip olduğu sorunları içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması. Sunular sırasında öğrencilerin önemli yerleşim birimlerini, yerçekillerini, bitki örtüsünü kendi çizdikleri haritaya işaretlemesi.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsın” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde zincir oyununu oynayacaklarını söylemesi. “Bir arkadaşınız Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile ilgili bir soru sorarak zinciri başlatacak. Soruyu sorduktan sonra kimin yanıt vermesini istiyorsak o kişinin ismini söyleyerek zincir diyeceğiz. Böylece akıcı soru yanıtlarla zincir oluşturacağız. Yanıt veremeyen başka bir arkadaşının ismini söyleyerek zincir diyecek. Zincir kimde başlamışsa o kişide oyun sona erecek,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin fiziki, sosyal, ekonomik özelliklerini; nüfus, ekonomi, ulaşım, ticaret konularındaki sorunlarını öğrendik. Artık bölgenin kalkınması için yapılanları göz önüne alarak bölgedeki gelişim sürecine yönelik öneriler geliştirebilirsiniz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne atanan bir Sosyal Bilgiler öğretmeni olduğunuzu hayal edin. Bölgedeki eğitim sürecine katkıda bulunmak bu arada bölgeyi coğrafi ve sosyolojik anlamda tanımak, sorunların çözümüne katkıda bulunmak istiyorsunuz. Bölgede ne gibi çalışmalar yaptınız? Kısaca yazınız,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 11/11/2004
Süre	: 80 Dakika
Konu	: Doğu Anadolu Bölgesi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin özelliklerini kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde yerşekillerinin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde iklimin yaşamı nasıl etkilediğini açıklama
- Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde nüfus özelliklerini açıklama
- Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde ekonomik yapılanmayı açıklama
- Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinde fiziki ve beşeri unsurların birbirlerini nasıl etkilediğini açıklama

2. Doğu Anadolu Bölgesi haritasını çizebilme

Davranışsal Amaçlar:

- Doğu Anadolu Bölgesi'nin sınırlarını çizip gösterme
- Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli dağlarını harita üzerinde çizip gösterme
- Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli akarsularını harita üzerinde çizip gösterme
- Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli göllerini harita üzerinde çizip gösterme

Ek-8 devam

- e. Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli ovalarını harita üzerinde çizip gösterme
f. Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerini harita üzerinde çizip gösterme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Doğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan Hakkari Bölümü yurdumuzun en tenha yerlerindedir. Sizce bu durumun nedeni ne olabilir?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, Doğu Anadolu Bölgesi’nin özellikleri ve sorunları arasındaki ilişkiyi daha iyi anlarsınız,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Doğu Anadolu Bölgesi konusunu işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “İçinizde Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bir kente giden var mı? Yolda ve orada gördüklerini bizimle paylaşmak isteyen var mı?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Doğu Anadolu Bölgesi'nin bölümlerini, bu bölümlerin belirgin özelliklerini içeren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “Doğu Anadolu Bölgesi” konusuna ilişkin olarak “Doğu Anadolu Bölgesi evimizin terasıdır” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Doğu Anadolu Bölgesi'nin yurdumuzun yükseklik bakımından yurdumuzun en fazla yükseltiye sahip bölgesi olduğu belirtilerek bölgenin ülkemizin terasına

benzetilmesi. Öğrencilerden alt temaları ve bu temalarla konunun bölümleri arasındaki ilişkiyi incelemelerinin istenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara onların uzmanlık alanı olacak bölümler yerleşim birimleri, yer şekilleri, iklim özellikleri ve bitki örtüsü, bölgemizde ekonomik hayat, ulaşım ve trafik konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, özellikleri, örnekleri, metaforları içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması. Sunular sırasında öğrencilerin önemli yerleşim birimlerini, yerşekillerini, bitki örtüsünü kendi çizdikleri haritaya işaretlemesi.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsın” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde bir oyun oynayacaklarını söylemesi. “Sınıfı dört bölüme ayıracağız. Her bölüm Doğu Anadolu Bölgesi’nin bir bölümünü temsil edecek. Her gruba Doğu Anadolu Bölgesi’ne ilişkin çeşitli yerşekillerinin, yerleşim birimlerinin isimlerini karışık olarak vereceğim. Sonra her grup elindeki isimleri doğru bölüme koyacak,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Doğu Anadolu Bölgesi’nin coğrafi, sosyal ve ekonomik özelliklerini öğrendik,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “İlköğretim okulları arasında bir bilgi yarışması düzenlendiğini hayal edin. Bilim uzmanı olarak Sosyal Bilgiler dersi sorularını

Ek-8 devam

hazırlamanız istendi. Doğu Anadolu Bölgesi'ne ilişkin hangi soruları sorardınız? Kısaca yazınız," demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 12/11/2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: Doğu Anadolu
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Beyin Fırtınası
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Doğu Anadolu Bölgesi bölümlerinin temel sorunlarının farkında oluş

Davranışsal Amaçlar:

- a. Nüfusla ilgili sorunları yazma-söyleme
- b. Ekonomik sorunları yazma-söyleme
- c. Ulaşım ile ilgili sorunları yazma-söyleme
- d. Ticaretle ilgili sorunları yazma-söyleme

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Sizce Doğu Anadolu Bölgesi’nde yüksekliğin fazla olması bölgedeki yaşamı nasıl etkiliyor?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, Doğu Anadolu Bölgesi’nin kalkınmasında karşılaşılan sorunları ve bunların nedenlerini daha iyi anlarsınız,” demesi.

Ek-8 devam

3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Doğu Anadolu Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret alanlarındaki sorunlarını işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Doğu Anadolu Bölgesi’nin sizce ne gibi sorunları olabilir?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmen ve öğrencilerin birlikte Doğu Anadolu ile ilgili sınıfa getirilen kaynakları incelemesi.
- Öğretmenin Doğu Anadolu Bölgesi’nin sorunlarına ilişkin olarak “Terasımız çok yüksek” temasını öğrencilere vermesi ve sorun alanlarının incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara nüfus, ekonomi, ulaşım ve ticaret konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin sorunları, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir çalışma hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsin” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa bir beyin fırtınası yapacaklarını söylemesi. “Her grup ortak olarak belirleyeceğimiz konuda kendi içinde beyin fırtınası yapacak. Beyin fırtınasında herkes soruna ilişkin ilk aklına gelen çözümü söyleyecek. Gruptan bir kişi bu çözümleri kaydedecek. Sonra grupça size en uygun gelen çözümü

Ek-8 devam

belirleyeceksiniz. Her grup çözümünü belirledikten sonra sınıfça en uygun çözümü saptayıp tahtaya yazacağız,”demesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Doğu Anadolu Bölgesi’nin nüfus, ekonomi, ticaret ve ulaşım alanlarındaki sorunlarını inceledik ” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Doğu Anadolu Bölgesi’nde çalışan bir yönetici olduğunuzu düşünün. Sizden bölgenizin son yıllık gelişimini gösteren bir rapor hazırlamanız istendi. Bu raporda ne gibi bilgilere yer verirsiniz? Kısaca yazın,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 18 /11/2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: Türkiye'nin Jeopolitik Yeri ve Önemi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Eğitici Oyun
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar :

1. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemini (jeopolitik yönden) kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- a. Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği bir bölgede yer almasının önemini açıklama
- b. Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının önemini açıklama
- c. Türkiye'nin petrol kaynaklarına sahip ülkelere komşu olmasının önemini açıklama
- d. Türkiye'nin jeopolitik konumunun dünya güç dengesine katkısını açıklama

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Türkiye askeri ve siyasi bakımdan dünyanın en hareketli yerlerinden birinde bulunmaktadır. Sizce bunun nedeni nedir?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, Türkiye'nin dünya platformundaki yerini ve

Ek-8 devam

önemini daha iyi anlar, bu önemin dış politikaya yansımaları konusunda görüş geliştirebilirsiniz,” demesi.

3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “Türkiye’nin jeopolitik yeri ve önemi konusunu işleyeceğiz,” demesi.

4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “İçinizde İstanbul ya da Çanakkale Boğazı’nı gören var mı? Sizce bu boğazlardan bu kadar çok sayıda geminin geçiş yapmasının nedeni nedir?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin Türkiye’nin dünya üzerinde bulunduğu yeri, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını gösteren bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “Türkiye’nin Jeopolitik Yeri ve Önemi” konusuna ilişkin olarak “Türkiye bir köprüdür” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Türkiye’nin Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan bir köprüye benzetilmesi. Alt temaların öğrenciler tarafından belirlenerek incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara Türkiye’nin kültürel, askeri, ticari ve siyasi önemi konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, örnekleri, metaforları, olası sorunları, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir proje hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsin, kendi metaforlarını üretsın” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa müzik eşliğinde bir oyun oynayacaklarını söylemesi. “Oyunumuzun ismi tekerleme üretme oyunu. Türkiye’nin jeopolitik yeri ve önemine ilişkin tekerlemeler üreteceksiniz. Sonra bu tekerlemelerden en güzel olanı seçerek sınıfımıza asacağız,” biçiminde açıklama yaparak oynayacakları oyun hakkında bilgi vermesi.

IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün Türkiye’nin dünya üzerindeki jeopolitik yeri ve önemini öğrendik. Artık Türkiye’nin konumundan dolayı sahip olduğu avantajları daha kolay anlayabiliriz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Ortadoğu’da petrol çıkaran bir şirketin genel müdürü olduğunuzu düşünün. Petrolünüzü Avrupa ülkelerine ihraç edeceksiniz. Petrolünüzü ihraç edeceğiniz en uygun ticaret yolunu ve bu yolda Türkiye’nin yerini anlatan bir yazı yazmanızı istiyorum,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

DERS PLANI

Dersin Adı	: Sosyal Bilgiler
Sınıf ve Şube	: 7- A
Tarih	: 19/11/2004
Süre	: 40 Dakika
Konu	: İç Tehdit, Dış Tehdit, Yurt Sevgisi
Yöntem ve Teknikler	: Beyin Temelli Öğrenme, Soru-Yanıt, Beyin Fırtınası
Kaynaklar, Araç ve Gereçler	: İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Öğretmen Tarafından Hazırlanan Beyin Temelli Öğrenme Materyalleri

I. Amaçlar:

1. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının amaçlarını kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- a. İç tehdit unsurlarının ülkemizi yıkmayı ve bölmeyi amaçladıklarını açıklama
- b. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının, anarşi ve terör ortamı yaratarak propaganda yapmayı amaçladıklarını açıklama
- c. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının devlet otoritesini sarsmayı amaçladıklarını açıklama
- d. Ülkemizde iç tehdit unsurlarının, toplumumuzda Atatürk ilkeleri doğrultusunda oluşmuş çağdaş anlayışı yıkmayı amaçladıklarını açıklama
- e. Ülkemizdeki iç tehdit unsurlarının, milli birlik ve beraberliğimizi bozmayı amaçladığını açıklama
- f. Ülkemizdeki iç tehdit unsurlarının kendi görüşleri doğrultusunda rejimi değiştirmeyi amaçladıklarını açıklama

2. Dış tehdit unsurlarının amaçlarını kavrayabilme

Davranışsal Amaçlar:

- a. Türkiye'nin jeopolitik öneminden dolayı bazı devletlerin ülkemiz üzerindeki emellerini açıklama
- b. Bazı devletlerin, Türkiye'yi doğrudan saldırılarla ele geçiremeyeceklerini bildikleri için, ülkemizi bölmek, parçalamak ve rejimimizi yıkmak amacıyla yıkıcı ve bölücü örgütleri desteklediklerini açıklama
- c. Dış tehdit unsurlarının, Türk gençliğini, aydınlarını ve ülkenin hassas yönlerini hedef olarak seçtiklerini açıklama
- d. Dış tehdit unsurlarının ülkemizi silah ve uyuşturucu pazarı olarak kullanmak istediklerini açıklama

II. Giriş :

1. Dikkat Çekme : Öğretmenin sınıfa “Zaman zaman haberlerde ülkemizin bazı yerlerinde terör eylemlerinin gerçekleştirildiğini duyuyoruz. Sizce teröristlerin amacı ne olabilir?” sorusunu yöneltmesi.
2. Güdüleme : Öğretmenin “Bugün derste işleyeceğimiz konuları iyi öğrenirseniz, iç ve dış tehdit unsurlarının ülkemize yönelik amaçlarını daha iyi anlar, bu çalışmalarını önlemeye yönelik çözüm önerileri geliştirebilirsiniz,” demesi.
3. Gözden Geçirme : Öğretmenin bugün “İç tehdit, dış tehdit ve yurt sevgisi konularını işleyeceğiz,” demesi.
4. Derse Geçiş : Öğretmenin sınıfa “Geçtiğimiz ders Türkiye'nin jeopolitik konumundan dolayı önemli bir ticaret yolu olduğunu öğrenmiştik. Sizce bu konumu yasa dışı yollarla kullanmak isteyen, ülkemizi uyuşturucu madde

kaçakçılığında transit yol olarak gören gruplar var mıdır?” sorularını yöneltmesi.

III. Geliştirme:

1. Ahenkli Biçimde Daldırma

- Öğretmenin iç tehdit, dış tehdit ve yurt sevgisi konusuna ilişkin bir power point sunusunu öğrencilere izlettirmesi.
- Öğretmenin “İç tehdit, dış tehdit ve yurt sevgisi” konusuna ilişkin olarak “Türkiye elmas bir kolyedir” temasını öğrencilere vermesi. Bu tema bağlamında Türkiye’nin değerli bir mücevhere benzetilmesi. Öğrenciler tarafından alt temaların belirlenerek incelenmesi.

2. Rahatça Almaya Hazır Olma

- Sınıftaki öğrencilerin gruplara ayrılması. Gruplara iç tehdit, dış tehdit ve yurt sevgisi konularının verilmesi. Gruplardan konu alanlarına ilişkin tanımları, örnekleri, metaforları, olası sorunları, çözümleri ve farklı bakış açılarını içeren küçük çapta bir proje hazırlamalarının istenmesi.
- Gruplar çalışırken klasik müzik dinletilmesi.
- Her grubun sırasıyla konusunu sınıfa sunması, sınıfın sorularını yanıtlaması.

3. Aktif Süreçleme

- Sunular bittikten sonra öğretmenin “Herkes öğrendiklerini gözden geçirsün, kendi metaforlarınızı üretsin” biçiminde bir konuşma yapması.
- Öğretmenin sınıfa bir beyin fırtınası yapacaklarını söylemesi. “Her grup iç ve dış tehdit unsurlarının engellenmesi konusunda kendi içinde beyin fırtınası yapacak. Beyin fırtınasında herkes soruna ilişkin ilk aklına gelen çözümü söyleyecek. Gruptan bir kişi bu çözümleri kaydedecek. Sonra grupça size en uygun gelen çözümü belirleyeceksiniz. Her grup çözümünü belirledikten sonra sınıfça en uygun çözümü saptayıp tahtaya yazacağız,” demesi.

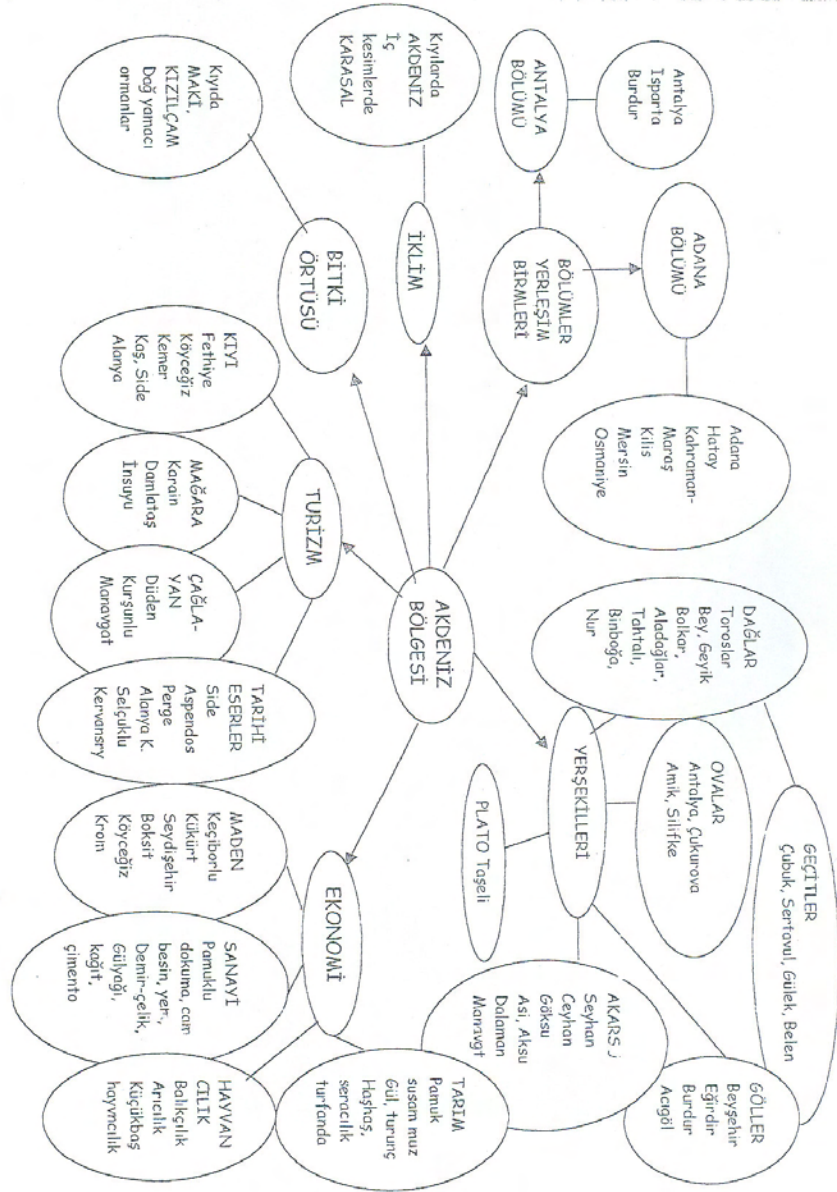
IV. Sonuç: Öğretmenin “Bugün iç tehdit, dış tehdit ve yurt sevgisi konularını öğrendik. Artık yurdumuza yönelik tehdit unsurlarına karşı daha bilinçli ve dikkatli olabilir, bu unsurların yok edilmesi konusunda öneriler geliştirebiliriz,” demesi.

V. Değerlendirme: Öğretmenin “Bir Sosyal Bilgiler öğretmeni olduğunuzu düşünün. Öğrencilerinize iç tehdit, dış tehdit ve yurt sevgisi konusunda hangi bilgi, beceri ve davranışları, neden kazandırmaya çalışacağınızı anlatan bir yazı yazmanızı istiyorum,” demesi.

VI. Alıştırma/Ödev: Öğretmenin öğrencilerden öğrendiklerini farklı açılardan değerlendirerek öğrenme günlüklerine yazmalarını istemesi.

AKDENİZ BÖLGESİ ZİHİN HARİTASI

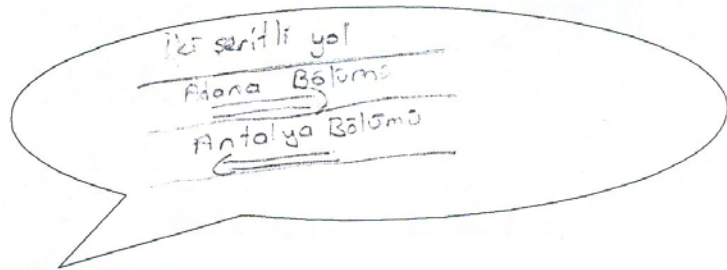
Ek-8 devam

AKDENİZ BÖLGESİ
BÖLÜMLER-YERLEŞİM BİRİMLERİ

- Akdeniz Bölgesi ...Adana... Bölümü ve ...Antalya... Bölümü olmak üzere iki bölümden oluşur.

Antalya Bölümü Yerleşim Birimleri	Adana Bölümü Yerleşim Birimleri
Antalya	Adana, Kahramanmaraş
İserahta	İcel, Osmaniye
Burdur	Hatay, Kilis

- Akdeniz Bölgesi'nde bölümler ve yerleşim birimlerine ilişkin bir problem olarak Adana Bölümünün ulaşım ve tarım bakımından daha gelişmiştir/son zamanlarda turizm konusunda Antalya'da söylenebilir. Nüfus Adana'da fazladır.
- Bu probleme yönelik çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir: İki bölge'de ulaşım olanakları artırılarak yapılabilir.

BENZETİM:

Ek-8 devam

AKDENİZ BÖLGESİ
YERŞEKİLLERİ-BİTKİ ÖRTÜSÜ

- Akdeniz Bölgesi'ndeki önemli dağlar Batı Tauruslar (Bey Dağlar, Akdağ, Başdağ, Sultan Dağı, Gelik Dağı, Ort. Tauruslar (Bolkar dağlar, Akdağ, Tahtal dağları))
- Akdeniz Bölgesi'ndeki önemli geçitler Gubuk geçidi, Sertavul geçidi, Gök geçidi, Balan Geçidi
- Akdeniz Bölgesi'ndeki önemli ovalar Çukurova, Silifke, Antalya Ova, Amik Ova, Dörtüplü Ova, Kahramanmaraş
- Akdeniz Bölgesi'ndeki önemli göller Göller yaresi (Burdur, Eğirdir, O. Burdur, Burdur gölü)
- Akdeniz Bölgesi'ndeki önemli akarsular Dokuz Eylül, Aksu, Manavgat, Eşen
- Akdeniz Bölgesi'ndeki önemli platolar Tekir, Tavas

- Akdeniz Bölgesi'nde yerşekilleri ve bitki örtüsünden kaynaklanan bir problem olarak deniz kirliliği söylenebilir.
- Bu probleme yönelik çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir: Sanayi atıklarının başka yere taşınması, Filtre yapılması, Halkın bu konuda bilgilendirilmesi.

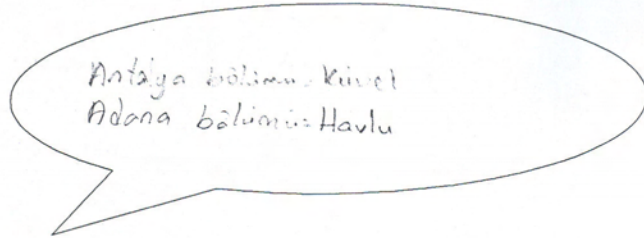
Dağın Karatları

BENZETİM:

Ek-8 devam

AKDENİZ BÖLGESİ İKLİM ÖZELLİKLERİ

- Akdeniz Bölgesi'nin kıyı kesiminde akdeniz iklimi görülür.
  - Yazlar kurak, kışlar ılık geçer.
  - En fazla yağış ilkbahar mevsiminde düşer.
  - İç kesimlerde karasal iklim özelliği görülür.
  - Yazlar sıcak, kışlar yağışlı geçer.
- Akdeniz Bölgesi'nde iklim özelliklerinden kaynaklanan bir problem olarak tarım alanlarının az olması, üretiminde az olması -
na neden olmaktadır..... söylenebilir.
  - Bu probleme yönelik çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir: Sarımsaklık
alanlarının geliştirilmesi.....

BENZETİM:

Sorular

S1. Tarım alanlarının az olması, üretiminde az olmasına neden olmaktadır. Bu probleme yönelik çözüm önerileri nelerdir?
S2. İç kesimlerde neden karasal iklim görülür?

Ek-8 devam

AKDENİZ BÖLGESİ EKONOMİ

- Akdeniz Bölgesi ekonomisinde tarımın yeri Adana (1. dha çok tarım yapılır, Antalya Bölümü tarım alanları dha dardır)
- Akdeniz Bölgesi'nde hayvancılık etkinlikleri Dha çok küçükbaş hayvan yetiştirilir
- Akdeniz Bölgesi'nde gelişen Sanayi kolları Adana'da tekstil, kumaş, çimento tarım makineleri, sanayi gelişmiştir. Antalya Bölümünde perçemli çelik, çelik çubuk ve elektir metalurjisi
- Akdeniz Bölgesi'nde çıkarılan önemli madenler Antalya Bölümünün madenleri krom, boksit, bakır, (alüminyum) Adana linçit, kromdur.
- Akdeniz Bölgesi'nde ekonomik yapıya ilişkin bir problem olarak Bazı platolar verimsizdir. Bunun için bu platolarda tarım fazla gelişmemiştir. söylenebilir.
- Bu probleme yönelik çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir: Toprak ıslah projeleri gerçekleştirilmesi

Antalya Bölümü üzü tarım eses, (turizm için) Adana Bölümü üzü kümese (hayvancılık için) benzetilebilir.

BENZETİM:

Ek-8 devam

AKDENİZ BÖLGESİ
NÜFUS ve YERLEŞME

- Akdeniz Bölgesi'ndeki kalabalık yerler kıyı ovaları ve limanlardır.
- Tenha yerler Teke ile taşeli platoları ve dağlık alanlardır.
- Bu dağılımın nedeni Engebeli yer şekilleri sonucu nüfusunun dağılımıdır.

- Akdeniz Bölgesi'nde nüfus ve yerleşme özelliklerine ilişkin bir problem olarak Güneyden gelen parmak taşınmasını gören işçilerin barınma sorununu söyleyebilir.

- Bu probleme yönelik çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir: Sağlık hizmetleri ve piyafabrikler barınma malatları için yerler ve araçlar dağıtılmalıdır.

Uçak Pilot tarafı odana geri kalan tarafı: Antalya.

BENZETİM:

Ek-8 devam

AKDENİZ BÖLGESİ
ULAŞIM- TURİZM

- Akdeniz Bölgesi'nde kıyı kesimdeki turistik merkezler.....
Fetiye, Köyceğiz, Kemer, Kaş, Side, Alanya bulunmaktadır.
- Mağaralar Karain, Damlataş, İnsuyu.....
- Çağlayanlar Düden, Kuşçuk, Manavgat.....
- Tarihi eserler Side, Aspendos, Perge, Alanya'da Satalık, Karwan sarayı.....
- Akdeniz Bölgesi'nde ulaşım ve turizm etkinliklerine ilişkin bir problem olarak Gelen turistler için yeterli otel olsa bu yıl sayılarının az olması söylenebilir.
- Bu probleme yönelik çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir: .....
Otellerin yapılması, pansiyonların yapılması.
.....
.....

Deniz atına benziyor.

BENZETİM:

Manavgat şelalesi nerde bulunmaktadır?

EK 9

DENEY VE KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTİNDEN ALDIKLARI ÖNTEST PUANLARI

Deney Grubu		Kontrol Grubu	
Denek Sıra No	Puanı	Denek Sıra No	Puanı
1	35	1	40
2	30	2	35
3	48	3	45
4	70	4	73
5	65	5	60
6	53	6	58
7	50	7	50
8	58	8	55
9	30	9	33
10	38	10	40
11	60	11	53
12	23	12	20
13	45	13	43
14	48	14	50
15	48	15	45
16	35	16	40
17	55	17	53
18	40	18	45
19	30	19	35
20	25	20	23

EK 10

DENEY VE KONTROL GRUPLARININ BAŞARI TESTİNDEN ALDIKLARI SONTEST PUANLARI

Deney Grubu		Kontrol Grubu	
Denek Sıra No	Puanı	Denek Sıra No	Puanı
1	60	1	53
2	73	2	60
3	80	3	68
4	68	4	85
5	65	5	75
6	75	6	50
7	70	7	63
8	83	8	60
9	68	9	65
10	53	10	35
11	70	11	58
12	58	12	40
13	73	13	50
14	65	14	55
15	55	15	60
16	50	16	50
17	80	17	55
18	60	18	53
19	45	19	40
20	38	20	25

EK 11

DENEY VE KONTROL GRUPLARININ KALICILIK TESTİNDEN ALDIKLARI PUANLAR

Deney Grubu		Kontrol Grubu	
Denek Sıra No	Puanı	Denek Sıra No	Puanı
1	85	1	60
2	78	2	73
3	85	3	75
4	75	4	85
5	73	5	80
6	78	6	68
7	75	7	65
8	88	8	73
9	75	9	68
10	68	10	25
11	85	11	65
12	65	12	50
13	78	13	55
14	65	14	55
15	60	15	63
16	58	16	53
17	85	17	60
18	65	18	65
19	53	19	43
20	45	20	38

EK 12

ÖĞRENCİLERİN BEYİN TEMELLİ ÖĞRENMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİ ALMAYA YÖNELİK ANKET FORMU

1. Size göre beyin temelli öğrenme nedir?

2. Beyin temelli öğrenmeye ilişkin görüşleriniz nedir?

3. Beyin temelli öğrenmeyle geleneksel yöntemlerle öğrenme arasındaki farklar
nelerdir?

4. Beyin temelli öğrenme kapsamında sınıfınızda ne gibi etkinlikler yapıldı?

KAYNAKÇA

“A Vision of Powerful Social Studies Teaching and Learning”, (2005), İnternet adresi: <// socialstudies.org/positions/powerful/>, Erişim Tarihi: 21.02.2005.

Açıkgöz, Kamile Ün. **Aktif Öğrenme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları, 2003.

Akınoğlu, Orhan. “Gelişim ve Öğrenme”, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Editörler: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2002, ss. 83-110.

Alkan, Cevat ve Mehmet Kurt. **Özel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık, 1998.

Atakent, Aylin and Nil Zelal Akar. “Brain-Based Learning: Another Passing Fad?”, (2001), İnternet adresi: <//angelfire.com/ok2/metu/brainbased.html>, Erişim Tarihi: 17.05.2004.

Beckett, Toni Hill. “Brain Based Instruction in Correctional Settings: Strategies for Teachers”, **Journal of Correctional Education**. 52: 3, 95-97, 2001.

Binbaşıoğlu, Cavit. **Özel Öğretim Yöntemleri**. Dördünü basım. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi, 1981.

“Biopsychology&Perception”, (2005), İnternet adresi: <//[http:// www.cybersisman.com/psych1a/unit7/unit7notes.html](http://www.cybersisman.com/psych1a/unit7/unit7notes.html)>, Erişim Tarihi: 10.03.2005.

“Brain Diagram”, (2005), İnternet adresi: <// <http://www.math.tu-dresden.de/~belov/brain/brainstruc.html>>, Erişim Tarihi: 20.04.2005.

Caine, Renate Nummela. “Building the Bridge from Research to Classroom”, **Educational Leadership**. 58,3: 59-65, 2000.

Caine, Renate Nummela and Geoffrey Caine. "Understanding a Brain-Based Approach to Learning and Teaching", **Educational Leadership**. 48, 2: 66-70, 1990.

_____. "Reinventing Schools Through Brain-Based Learning", **Educational Leadership**. 52, 7: 43-47, 1995.

_____. **Unleashing the Power of Perceptual Change the Potential of Brain Based Teaching**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development, 1997.

_____. **Beyin Temelli Öğrenme**. Çeviri Editörü: Gülten Ülgen. Ankara: Nobel Yayınları, 2002.

Caulfield, Joan, Sue Kid and Thel Kocher. "Brain Based Instruction in Action", **Educational Leadership**. 58,3: 62-65, 2000.

D'Arcangelo, Marcia. "How Does the Brain Develop?", **Educational Leadership**. 58,3: 68-71, 2000.

Demirel, Özcan. **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: USEM Yayınları-13, 1997.

_____. **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**. 2. baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2000.

Deveci, Handan. **Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 2003.

Doğanay, Ahmet. “Sosyal Bilgiler Öğretimi” **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Editörler: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2002, ss.15-46.

Erden, Münire. **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık. ....?

Erwin, Jonathan C. **The Classroom of Cohice**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development, 2004.

Fidan, Nurettin ve Münire Erden. **Eğitime Giriş**. İstanbul: Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 1998.

Fortner, Sandra Sam. “Examining Pedagogical Practices Through Brain-Based Learning in Multiple Intelligence Theory”, (2004), İnternet adresi: <http://regent.edu/acad/schedu/abstracts/fortner_2004.pdf>, Erişim Tarihi: 8.04.2005.

Fontana, Judith Lynne. “Mnemonic Strategy Instruction in Secondary Social Studies Inclusion Classes”, (2003), İnternet adresi: <http://lib.umi.com/dissertations/fullcit/3083139>, Erişim Tarihi: 22.06.2004.

Frank, Kent Victor. “Use of Brain Function Concepts by Social Studies Teachers”, (1983), İnternet adresi: <http://lib.umi.com/dissertations/fullcit/8316262>, Erişim Tarihi: 25.10.2004.

Friedrichs, Jeanne King. “Brain-Friendly Techniques for Improving Memory”, **Educational Leadership**. 59, 3: 76-79, 2001.

Getz, Christine Margaret. “Application of Brain-Based Learning Theory for Community College Developmental English Students: A Case Study”, (2003), İnternet adresi: <http://lib.umi.com/dissertations/fullcit/310709>, Erişim Tarihi: 19.10.2004.

Gibson, Sue and Roberta McKay. "What Constructivist Theory and Brain Research May Offer Social Studies", (2003), İnternet adresi:<http://quasar.ualberta.ca/css/Css_35_4/Arconstructionist_theory.htm>, Erişim Tarihi: 7.10.2003.

Given, Barbara K. "Theaters of the Mind", **Educational Leadership**. 58, 3: 72-75, 2000.

_____. **Teaching To The Brain's Natural Learning Systems**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development, 2002.

Goleman, Daniel. **Duygusal Zeka**. Çeviren: Banu Seçkin Yüksel. İstanbul: Varlık Yayınları, 1998.

Gunter, Mary Alice, Thomas H. Estes and Jan Schwab. **Instruction a Models Approach**. Fourth edition. Boston: Allyn and Bacon, 2003.

Gürkan, Tanju. "Programın Yapısal Boyutları ve Program Geliştirme Süreci", **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Editör: Mehmet Gültekin. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2003, ss.15-30.

Jensen, Eric. **Teaching with the Brain in Mind**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development, 1998a.

_____. **Introduction to Brain-Compatible Learning**. San Diego: The Brain Store, 1998b.

_____. **Brain-Based Learning**. San Diego: The Brain Store, 2000a.

_____. "Moving with the Brain in Mind", **Educational Leadership**. 58, 3:34-37, 2000b.

_____. **Brain Compatible Strategies**. San Diego: The Brain Store, 2004.

Jacobs, Mary Ann. "Reading Remediation Through the Use of Brain Compatible Instruction", (1990), İnternet adresi: <http://eric.ed.gov.tr>, Erişim Tarihi: 15.02.2005.

Kaltsounis, Theodore. **Teaching Social Studies in the Elementary School the Basics for Citizenship**. New Jersey: Englewood Cliffs, 1987.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Sekizinci basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1998.

_____. **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**. On birinci basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.

Kısakürek, Mehmet Ali. **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Editör: Bekir Özer. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1989.

Külahoğlu, Şermin. "Gelişim ve Öğrenme Psikolojisine Giriş", **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Editör: Binnur Yeşilyaprak. Altıncı baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2004.

"Lakoff, G. "What is Metaphor?", **Advances in Connectionist and Neural Computation Theory**. Editors: J. A. Barnden and K. J. Holyoak. New Jersey: Ablex Publishing, 1994, 203-258." Thomas, Gregory P. and McRobbie, Campbell. "Using Metaphor to Probe Students' Conceptions of Chemistry Learning", **International Journal of Science Education**. 21, 6: 667- 685, 1999, Sayfa 669'daki alıntı.

Mangan, Margaret Angermeyer. **Brain Compatible Science**. Illinois: Skylight Training and Publishing, 1998.

MEB. "İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı", **Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi**, 2487, Nisan 1998.

MEB. **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı.** (Eğitim Amacıyla Hazırlanan Taslak Baskı.) Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, 2004.

Mihaelis, John U. and Jesus Garcia. **Social Studies for Children a Guide to Basic Instruction.** Eleventh edition. Boston: Allyn and Bacon, 1996.

Özden, Yüksel. **Öğrenme ve Öğretme.** 5. baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2003.

“Paradigm Shift a New Approach to Learning”, (2003), İnternet adresi: <://hale.pepperdine.edu/~jmbeckma.htm>, Erişim Tarihi: 1.10.2003.

“Paris, S.G. “Models and Metaphors of Learning Strategies”, **Learning and Study Strategies: Issues in Assessment, Instruction and Evaluation.** Editors: C. E. Weinstein, E. T. Goetz, P. A. Alexander. San Diego: Academic Press, 1988, 299-321.” Thomas, Gregory P. and McRobbie, Campbell. “Using Metaphor to Probe Students’ Conceptions of Chemistry Learning”, **International Journal of Science Education.** 21, 6: 667- 685, 1999, s. 669’deki alıntı.

Paykoç, Fersun. **Tarih Öğretimi.** Editör: Bekir Özer. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1991.

Pool, Carolyn R. “Maximizing Learning a Conversation with Renate Nummela Caine”, **Educational Leadership.** 54, 6: 11-15, 1997.

“Principles of Brain-Based Learning”, (1999), İnternet adresi: <:// unocoe.unomaha.edu/brainbased.html>, Erişim Tarihi: 18.03.2004.

San, İnci. “Yaratıcı Düşünme ve Tümel Öğrenme”, **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, 2, 22, 2001. ([http:// yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi22/ san1.htm](http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi22/san1.htm) web adresinden 5 Aralık 2004 tarihinde alınmıştır.)

Seefeldt, Carol. **Social Studies for the Preschool-Primary Child.** Third edition. Columbus: Merrill Publishing Company, 1989.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya.** Ankara: Gazi Kitabevi, 2001.

Sousa, David. **The Leadership Brain How to Lead Today's Schools More Effectively.** California: Corwin Press, 2003.

_____. **How the Brain Learns.** California: Corwin Press, 2000.

Sönmez, Veysel. **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı.** Dokuzuncu baskı. Ankara: Anı Yayıncılık, 2001.

_____. **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmenlik Kılavuzu.** Ankara: Anı Yayıncılık, 1997.

Sözer, Ersan. "Sosyal Bilimler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi", **Sosyal Bilgiler Öğretimi.** Editör: Gürhan Can. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1998a, ss.1-8.

_____. "Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri", **Sosyal Bilgiler Öğretimi.** Editör: Gürhan Can. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1998a, ss.15-39.

_____. **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1998b.

Sprenger, Marilee. **Learning & Memory the Brain in Action.** Alexandria : Association for Supervision and Curriculum Development, 1999.

Stevens, Judy. **For the Learners' Sake: Brain-Based Instruction for the 21st Century**. Tucson: Zephyr Press, 2001.

Sunal, Cynthia Szymanski and Mary Elizabeth Haas. **Social Studies for the Elementary and Middle Grades. A Constructivist Approach**. Boston: Allyn and Bacon, 2002.

Sylwester, Robert. "Unconscious Emotions, Conscious Feelings", **Educational Leadership**. 58, 3: 20-24, 2000.

TED. **Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları**. Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1987.

Tekeli, Sevim, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, H. Gazi Topdemir ve Yavuz Unat. **Bilim Tarihi**. Ankara: Doruk Yayıncılık, 1997.

Tekin, Halil. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. On dördüncü baskı. Ankara: Yargı Yayınları, 2000.

Tileston, Donna Walker. **10 Best Teaching Practices : How Brain Research, Learning Styles and Standards Define Teaching Competencies**. Thousand Oaks: Corwin Press, 2000.

Turner, Thomas N. **Essentials of Elementary Social Studies**. Second edition. Boston: Allyn and Bacon, 1999.

Türnüklü, Abbas. "Eğitimbilim Alanında Aynı Araştırma Sorusunu Yanıtlamak İçin Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. 26, 120: 8-13, 2001.

Varış, Fatma. **Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"**. Altıncı baskı. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 1996.

Voelz, Judith Liscombe. "The Neuropsychological Implications of Hemispheric Learning (and teaching) Preferences on the Achievement of College Prep Students: In Search of Brain-Based Education", (1994), İnternet adresi: <lib.umi.com/dissertations/ fullcit/ 9504340>, Erişim Tarihi: 19.10.2004.

Wagmeister, Jane and Ben Shifrin. "Thinking Differently, Learning Differently", **Educational Leadership**. 58,3: 45-48, 2000.

Wilson, Leslie and Andrea Spears. "Overview of Brain-Based Learning", (2005), İnternet adresi: <uwsp.edu/education/lwilson/newstuff/brain/overview%20on%20bb.htm>, Erişim Tarihi: 7.03.2005.

Wortock, Jean Marie Miller. "Brain-Based Learning Principles Applied to the Teaching of Basic Cardiac Code to Associate Degree Nursing Students Using the Human Patient Simulator", (2002), İnternet adresi: <lib.umi.com/dissertations/ fullcit/ 3071333>, Erişim Tarihi: 19.10.2004.

Yaşar, Şefik. "Çağdaş Bilim Anlayışı", **Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan**. Editör: Gürhan Can. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1998, ss.155-162.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 1999.